

T.C.
KIRŞEHİR AHİ EVRAN ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
EĞİTİM BİLİMLERİ ANABİLİM DALI

OKUL ÖNCESİ EĞİTİMDE PSİKOLOJİK DANIŞMA VE
REHBERLİK İHTİYAÇLARI

Sema BALABAN GÖNEN

YÜKSEK LİSANS TEZİ

KIRŞEHİR-2021

©2021-Sema BALABAN GÖNEN

T.C.
KIRŞEHİR AHİ EVRAN ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
EĞİTİM BİLİMLERİ ANABİLİM DALI

OKUL ÖNCESİ EĞİTİMDE PSİKOLOJİK DANIŞMA VE
REHBERLİK İHTİYAÇLARI

PSYCHOLOGICAL COUNSELING AND GUIDANCE
SERVICES IN PRE-SCHOOL EDUCATION

Hazırlayan

Sema BALABAN GÖNEN

YÜKSEK LİSANS TEZİ

Danışman

Doç. Dr. Dilek GENÇTANIRIM KURT

KIRŞEHİR-2021

KABUL VE ONAY

Kırşehir Ahi Evran Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Eğitim Bilimleri Anabilim Dalı yüksek lisans öğrencisi, Sema BALABAN GÖNEN tarafından hazırlanan “Okul Öncesi Eğitimde Psikolojik Danışma ve Rehberlik İhtiyaçları” adlı tez çalışması 02/07/2021 tarihinde yapılan savunma sınavı sonucunda başarılı bulunarak jürimiz tarafından oybirliği ile **YÜKSEK LİSANS TEZİ** olarak kabul edilmiştir.

Başkan .....(İmza)

Dr. Öğr. Üyesi Evrim ÇETİNKAYA YILDIZ

Danışman .....(İmza)

Doç. Dr. Dilek GENÇTANIRIM KURT

II. Danışman .....(İmza)

Dr. Öğr. Üyesi Sultan Selen KULA

Üye.....(İmza)

Dr. Öğr. Üyesi Ertuğrul TALU

Üye.....(İmza)

Dr. Öğr. Üyesi Özlem HASKAN AVCI

Yukarıdaki imzaların, adı geçen öğretim üyelerine ait olduğunu onaylarım.

02/07/2021

Prof. Dr. Hüseyin ŞİMŞEK

Enstitü Müdürü

BİLDİRİM

Hazırladığım tezin tamamen kendi çalışmam olduğunu ve her alıntıya kaynak gösterdiğimi taahhüt eder, tezimin kâğıt ve elektronik kopyalarının Kırşehir Ahi Evran Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü arşivlerinde aşağıda belirttiğim koşullarda saklanmasına izin verdiğimi onaylarım:

- Tezimin tamamı her yerden erişime açılabilir.
- Tezim sadece Kırşehir Ahi Evran Üniversitesi yerleşkelerinden erişime açılabilir.
- Tezimin ..... yıl süreyle erişime açılmasını istemiyorum. Bu sürenin sonunda uzatma için başvuruda bulunmadığım takdirde, tezimin/raporumun tamamı her yerden erişime açılabilir.

02/07/2021

Sema BALABAN GÖNEN

İmza

ÖZET

OKUL ÖNCESİ EĞİTİMDE PSİKOLOJİK DANIŞMA VE REHBERLİK İHTİYAÇLARI

YÜKSEK LİSANS TEZİ

Hazırlayan: Sema BALABAN GÖNEN

Danışman: Doç. Dr. Dilek GENÇTANIRIM KURT

II. Danışman: Dr. Öğr. Üyesi Sultan Selen KULA

2021 – (XII + 132)

Kırşehir Ahi Evran Üniversitesi Sosyal Bilimleri Enstitüsü

Eğitim Bilimleri Ana Bilim Dalı

Jüri

Doç. Dr. Dilek GENÇTANIRIM KURT

Dr. Öğr. Üyesi Ertuğrul TALU

Dr. Öğr. Üyesi Evrim ÇETİNKAYA YILDIZ

Dr. Öğr. Üyesi Özlem HASKAN AVCI

Dr. Öğr. Üyesi Sultan Selen KULA

Bu araştırmanın amacı; okul öncesi eğitimde psikolojik danışmanların, öğretmenlerin ve velilerin görüşleri çerçevesinde var olan ve ihtiyaç duyulan psikolojik danışma ve rehberlik hizmetlerinin belirlenmesidir. Nitel araştırma deseninde olan çalışmada görüşme tekniği kullanılmıştır. Araştırmanın örneklemini ise gönüllülük esasına dayalı olarak Kırşehir ili Merkez ilçelerinde bulunan Milli Eğitim Bakanlığına bağlı özel anaokulları, resmi anasınıfları ve bağımsız anaokullarında görev yapan ya da daha önce yapmış 15 psikolojik danışman ile bu okullarda görev yapan 30 öğretmen ve çocukları bu okullarda öğrenim gören 30 veli oluşturmaktadır.

Araştırmada veri toplama aracı olarak araştırmacı tarafından geliştirilen psikolojik danışmanlar, okul öncesi öğretmenleri ve veliler için ayrı ayrı oluşturulan “Yarı Yapılandırılmış Görüşme Formu” kullanılmıştır. Bu kapsamda katılımcılar ile gönüllülük esasına dayalı olarak görüşmeler yapılarak veriler toplanmıştır. Görüşmeler sonunda alınan ses kayıtları araştırmacı tarafından detaylı bir şekilde deşifre edilmiş, katılımcıların görüşleri değiştirilmeden aktarılmıştır.

Araştırmada elde edilen veriler içerik analizi yöntemi ile zmlenmiştir. Psikolojik danışmanların, okul öncesi ğretmenlerinin ve velilerin görüşleri incelenerek psikolojik danışma ve rehberlik hizmetleri kapsamında belirlenen kodlar çerçevesinde eğitsel rehberlik, kişisel-sosyal rehberlik ve mesleki rehberlik temaları oluşturulmuştur. Araştırmadan elde edilen bulgular; psikolojik danışman, okul öncesi ğretmeni ve velinin verdiği yanıtla ra göre okul öncesi eğitimde psikolojik danışma ve rehberlik hizmetleri kapsamında sunulan ve ihtiyaç duyulan psikolojik danışma ve rehberlik hizmetleri şeklinde sınıflandırılmıştır.

Öğretmenlerden elde edilen bulgulara göre psikolojik danışma ve rehberlik ihtiyaçlarının eğitsel rehberlik temasında akademik destek ve konsültasyon; kişisel-sosyal rehberlik temasında bireysel rehberlik ve gelişimsel destek; mesleki rehberlik temasında ise ocuk odaklı faaliyetler ve aile odaklı faaliyetler alt temalarında yoğunlaştığı sonucuna ulaşılmıştır. Psikolojik danışmanlardan elde edilen bulgulara göre ise okul öncesi öğretmeninin belirttiği ihtiyaçlara ek olarak kişisel-sosyal rehberlik alanında aile rehberliğine ihtiyaç duyulduğu grlmştir. Son olarak velilerden elde edilen bulgularda ise eğitsel rehberlik temasında akademik destek; kişisel-sosyal rehberlik temasında bireysel rehberlik ve gelişimsel destek; mesleki rehberlik temasında meslek tanıtım faaliyetlerine ihtiyaç duyulduğu sonuçlarına ulaşılmıştır. Araştırmadan elde edilen sonuçlardan hareketle çocuğa ve aileye yönelik psikolojik danışma ve rehberlik faaliyetleri eğitsel rehberlik, kişisel-sosyal rehberlik ve mesleki rehberlik ihtiyaçları doğrultusunda planlanabilir.

Anahtar Kelimeler: Okul ncesi eğitim, okul öncesi ğretmeni, psikolojik danışma ve rehberlik ihtiyaçları, psikolojik danışman.

ABSTRACT

PSYCHOLOGICAL COUNSELING AND GUIDANCE SERVICES IN PRE-SCHOOL EDUCATION

M.Sc.Thesis

Preparer: Sema BALABAN GÖNEN

Advisor: Assoc. Prof. Dr. Dilek GENÇTANIRIM KURT

Advisor: Asst. Prof. Dr. Sultan Selen KULA

2021 – (XII + 132)

Kırşehir Ahi Evran University, Graduate School Of Social Sciences

Educational Sciences Department

Jury

Assoc. Prof. Dr. Dilek GENÇTANIRIM KURT

Asst. Prof. Dr. Ertuğrul TALU

Asst. Prof. Dr. Evrim ÇETİNKAYA YILDIZ

Asst. Prof. Dr. Özlem HASKAN AVCI

Asst. Prof. Dr. Sultan Selen KULA

The purpose of this research is the determination of the existing and needed psychological counseling and guidance services within the framework of the opinions of the psychological counselors, teachers and parents in pre-school education. The interview technique was used in the study, which was in the qualitative research design. It consists of 15 psychological counselors who work-have worked in private kindergartens, official kindergartens and independent kindergartens affiliated to the Ministry of National Education in the central districts of Kırşehir province, and 30 teachers from among the teachers working in these schools, and 30 parents whose children study in these schools. The study was carried out on a voluntary basis.

In the research, "Semi-Structured Interview Form", which was created separately by the researcher for psychological counselors, preschool teachers and parents, was used as data collection tool. In this context, data were collected by conducting interviews with the participants on a

voluntary basis. The audio recordings taken at the end of the interviews were deciphered in detail by the researcher, and the views of the participants were conveyed without changing.

The data obtained in the research were analyzed by content analysis method. By examining the opinions of psychological counselors, preschool teachers and parents, themes such as educational guidance, personal-social guidance and vocational guidance needs were formed and codes were evaluated within the scope of psychological counseling and guidance needs. The findings obtained from the research were classified as activities carried out within the scope of psychological counseling and guidance services in pre-school education and psychological counseling and guidance needs according to the answers given by the psychological counselors, preschool teachers and parents.

According to the findings obtained from the teachers, it was concluded that psychological counseling and guidance needs focused on academic support and consultation in the field of educational guidance, individual guidance and developmental support in the field of personal-social guidance, and child-oriented activities and family-oriented activities in the field of vocational guidance. According to the findings obtained from the psychological counselors, it was seen that family guidance was needed in the field of personal-social guidance in addition to the needs stated by the preschool teacher. Finally, in the findings obtained from the parents, it was concluded that academic support in the field of educational guidance; individual guidance and developmental support in the theme of personal-social guidance; it has been concluded that there is a need for vocational promotion activities in the theme of vocational guidance. Based on the results obtained from the research, psychological counseling and guidance activities for children and families can be planned in line with educational guidance, personal-social guidance and vocational guidance needs.

Keywords: Pre-school education, preschool teacher, psychological counseling and guidance needs, psychological counselor.

ÖN SÖZ

Lisans öğrenimimde çocuğa dair her alana ilgi ve sevgi duymamı sağlayan, çalışma azmi ile örnek olan sevgili hocalarım Dr. Öğr. Üyesi Şükran Şimşek'e ve Dr. Öğr. Üyesi Burçin Aysu'ya,

Yüksek lisans eğitimim sırasında derslerini aldığım değerli hocalarım Prof. Dr. Hüseyin Şimşek'e, Doç. Dr. Menderes Ünal'a ve verilerin analizi konusunda bana yol gösteren Dr. Öğr. Üyesi Fatih Aydoğdu hocama,

Yüksek lisansa başladığım günden bugüne desteğini, ilgisini ve sevgisini hiçbir zaman esirgemeyen, beni yüreklendiren, tez konuma çalışmalarıyla ilham olan, azmine hayran olduğum sevgili danışmanlarım Doç. Dr. Dilek Gençtanırım Kurt'a ve Dr. Öğr. Üyesi Sultan Selen Kula'ya,

Hayata bakış açısını ve çalışma azmini benimsediğim hayatım boyunca desteğini ve sevgisini esirgemeyen, aldığım her kararda yanımda olan sevgili babam Emin Balaban'a, biricik annem Semiha Balaban'a ve canım kardeşim Yusuf Can Balaban'a,

Hayatımın en özel anlarını paylaştığım her türlü zorluğun üstesinden gelmeme yardımcı olan sevgisiyle bana güç veren canım eşim Murat Gönen'e; yaşama sevincim olan kalbimin sahibi can oğlum Mehmet Şahin Gönen'e; neşe kaynağım ay kızım Sena Gönen'e sonsuz teşekkürlerimi sunarım.

İÇİNDEKİLER

KABUL VE ONAY	i
BİLDİRİM	ii
ÖZET	iii
ABSTRACT.....	v
ÖN SÖZ	vii
İÇİNDEKİLER	viii
TABLolar LİSTESİ.....	xi
SİMGELER VE KISALTMALAR	xii
BÖLÜM I.....	1
1. GİRİŞ	1
1.1. ARAŞTIRMANIN PROBLEMİ.....	3
1.2. ARAŞTIRMANIN AMACI VE ÖNEMİ	6
1.3. ARAŞTIRMANIN SINIRLILIKLARI.....	10
1.4. VARSAYIMLAR	10
1.5. TANIMLAR	10
BÖLÜM II	12
2.1. KAVRAMSAL AÇIKLAMALAR VE İLGİLİ LİTERATÜR	12
2.1.1. Okul Öncesi Eğitimin Tanımı	12
2.1.2. Okul Öncesi Eğitimin Amacı ve Önemi.....	14
2.1.3. Okul Öncesi Eğitimin İlkeleri	17
2.1.4. Okul Öncesi Eğitimde Psikolojik Danışma ve Rehberlik Hizmetleri	18
2.1.5. Okul Öncesi Eğitimde Psikolojik Danışma ve Rehberliğin Tarihçesi	23
2.1.6. Okul Öncesi Eğitimde Psikolojik Danışma ve Rehberliğe Duyulan İhtiyaç.....	26
2.1.7. Okul Öncesi Eğitimde Problem Alanlarına Göre Rehberlik Türleri	29
2.1.7.1. Eğitsel Rehberlik	30
2.1.7.2. Kişisel-Sosyal Rehberlik	31
2.1.7.3. Mesleki Rehberlik	32
2.1.8. Okul Öncesi Eğitimi Rehberlik Hizmetlerinde Paydaşlar	34
2.1.8.1. Psikolojik Danışmanın Rolü.....	34
2.1.8.2. İdarecinin Rolü	37
2.1.8.3. Okul Öncesi Öğretmeninin Rolü	38
2.1.8.4. Ailenin Rolü	40
2.2. KONU İLE İLGİLİ ARAŞTIRMALAR	42
2.2.1. Konu İle İlgili Yurt İçinde Yapılan Çalışmalar	42

2.2.2. Konu İle İlgili Yurt Dışında Yapılan Çalışmalar	50
BÖLÜM III.....	57
3. YÖNTEM.....	57
3.1. ARAŞTIRMANIN MODELİ.....	57
3.2. ARAŞTIRMANIN ÇALIŞMA GRUBU	58
3.2.1. Araştırmaya Katılan Psikolojik Danışmanlara Ait Genel Bilgiler	58
3.2.2. Araştırmaya Katılan Okul Öncesi Öğretmenlerine Ait Genel Bilgiler.....	59
3.2.3. Araştırmaya Katılan Velilere Ait Genel Bilgiler.....	59
3.3. VERİ TOPLAMA ARAÇLARI	60
3.4. VERİ TOPLAMA SÜRECİ.....	61
3.5. VERİ ANALİZİ	62
3.6. ARAŞTIRMANIN GEÇERLİĞİ VE GÜVENİRLİĞİ.....	63
BÖLÜM IV	65
4. BULGULAR.....	65
4.1. PSİKOLOJİK DANIŞMANLARIN PDR HİZMETLERİ KAPSAMINDA GERÇEKLEŞTİRDİKLERİ FAALİYETLERE İLİŞKİN BULGULAR	65
4.1.1. Eğitsel Rehberlik Temasına Ait Bulgular	66
4.1.2. Kişisel-Sosyal Rehberlik Temasına Ait Bulgular.....	68
4.1.3. Mesleki Rehberlik Temasına Ait Bulgular.....	71
4.2. PSİKOLOJİK DANIŞMANLARIN OKUL ÖNCESİ EĞİTİMDE PDR İHTİYAÇLARINA YÖNELİK GÖRÜŞLERİNE İLİŞKİN BULGULAR	72
4.2.1. Eğitsel Rehberlik Temasına Ait Bulgular	72
4.2.2. Kişisel-Sosyal Rehberlik Temasına Ait Bulgular.....	74
4.2.3. Mesleki Rehberlik Temasına Ait Bulgular.....	76
4.3. OKUL ÖNCESİ ÖĞRETMENLERİNİN REHBERLİK HİZMETLERİ KAPSAMINDA GERÇEKLEŞTİRDİKLERİ FAALİYETLERE İLİŞKİN BULGULAR.....	77
4.3.1. Eğitsel Rehberlik Temasına Ait Bulgular	78
4.3.2. Kişisel-Sosyal Rehberlik Temasına Ait Bulgular.....	80
4.3.3. Mesleki Rehberlik Temasına Ait Bulgular.....	82
4.4. OKUL ÖNCESİ ÖĞRETMENLERİNİN OKUL ÖNCESİ EĞİTİMDE PDR İHTİYAÇLARINA YÖNELİK GÖRÜŞLERİNE İLİŞKİN BULGULAR	84
4.4.1. Eğitsel Rehberlik Temasına Ait Bulgular	85
4.4.2. Kişisel-Sosyal Rehberlik Temasına Ait Bulgular.....	86
4.4.3. Mesleki Rehberlik Temasına Ait Bulgular.....	88

4.5. VELİLERİN OKUL ÖNCESİ EĞİTİMDE SUNULAN PDR FAALİYETLERİNE YÖNELİK GÖRÜŞLERİNE İLİŞKİN BULGULAR... 90	
4.5.1. Eğitsel Rehberlik Temasına Ait Bulgular	90
4.5.2. Kişisel-Sosyal Rehberlik Temasına Ait Bulgular.....	91
4.5.3. Mesleki Rehberlik Temasına Ait Bulgular.....	92
4.6. VELİLERİN OKUL ÖNCESİ EĞİTİMDE PDR İHTİYAÇLARINA YÖNELİK GÖRÜŞLERİNE İLİŞKİN BULGULAR..... 93	
4.6.1. Eğitsel Rehberlik Temasına Ait Bulgular	93
4.6.2. Kişisel-Sosyal Rehberlik Temasına Ait Bulgular.....	94
4.6.3. Mesleki Rehberlik Temasına Ait Bulgular.....	96
BÖLÜM V	97
5. SONUÇ, TARTIŞMA VE ÖNERİLER	97
5.1. SONUÇ VE TARTIŞMA	97
5.1.1. Eğitsel Rehberlik Teması	97
5.1.2. Kişisel-Sosyal Rehberlik Teması	102
5.1.3. Mesleki Rehberlik Teması	105
5.2. ÖNERİLER	108
5.2.1. Alandaki Uygulamaların Geliştirilmesine Yönelik Öneriler.....	108
5.2.2. Araştırmacılara Yönelik Öneriler	109
KAYNAKÇA	111
EKLER	120
ÖZGEÇMİŞ	132

TABLolar LİSTESİ

Sayfa

Tablo 3.2.1.1. Araştırmaya Katılan Psikolojik Danışmanların Demografik Özellikleri.....	58
Tablo 3.2.2.1. Araştırmaya Katılan Okul Öncesi Öğretmenlerinin Demografik Özellikleri.....	59
Tablo 3.2.3.1. Araştırmaya Katılan Velilerin Demografik Özellikleri.....	60
Tablo 4.1.1. Psikolojik Danışmanların Okul Öncesi Eğitimde Sundukları Rehberlik Faaliyetlerine İlişkin Analiz Sonuçları.....	65
Tablo 4.2.1. Psikolojik Danışmanlara Göre Okul Öncesi Eğitimde Psikolojik Danışma ve Rehberlik İhtiyaçlarına İlişkin Analiz Sonuçları.....	72
Tablo 4.3.1. Okul Öncesi Öğretmenlerinin Okul Öncesi Eğitimde Sundukları Rehberlik Faaliyetlerine İlişkin Analiz Sonuçları.....	77
Tablo 4.4.1. Okul Öncesi Öğretmenlerine Göre Okul Öncesi Eğitimde Psikolojik Danışma ve Rehberlik İhtiyaçlarına İlişkin Analiz Sonuçları.....	84
Tablo 4.5.1. Velilere Göre Okul Öncesi Eğitimde Sunulan Rehberlik Faaliyetlerine İlişkin Analiz Sonuçları.....	90
Tablo 4.6.1. Velilere göre Okul Öncesi Eğitimde Psikolojik Danışma ve Rehberlik İhtiyaçlarına İlişkin Analiz Sonuçları.....	93

SİMGELER VE KISALTMALAR

Bu çalışmada kullanılmış kısaltmalar, açıklamaları ile birlikte aşağıda sunulmuştur.

Kısaltmalar	Açıklamalar
AGTE	Ankara Gelişim Tarama Envanteri
DENVER-II	Denver-2 Gelişimsel Tarama Envanteri
GEÇDA	Gazi Erken Çocukluk Gelişimi Değerlendirme Aracı
IEA	Uluslararası Eğitim Başarılarını Değerlendirme Kuruluşu
MEB	Milli Eğitim Bakanlığı
MEGEP	Mesleki Eğitim ve Öğretim Sistemini Güçlendirme Projesi
OECD	Dünya Ekonomik İşbirliği ve Kalkınma Teşkilatı
OMEP	Dünya Uluslar Arası Okul Öncesi Eğitimi Örgütü
PDR	Psikolojik Danışma ve Rehberlik
PISA	Uluslararası Öğrenci Değerlendirme Programı
RAM	Rehberlik Araştırma Merkezi
RİBA	Rehberlik İhtiyaç Belirleme Anketi
TEOG	Temel Eğitimden Ortaöğretime Geçiş Sınavı
TIMSS	Uluslararası Matematik ve Fen Eğilimleri Araştırması
UNICEF	Birleşmiş Milletler Çocuklara Yardım Fonu
ULAKBİM	Ulusal Akademik Ağ ve Bilgi Merkezi

BÖLÜM I

1.GİRİŞ

Çocuğun özgüven kazanması, kişiliğinin oluşması, bilgi, becerileri ve tutumları kazanması gelişimsel açıdan oldukça önemlidir. Günümüzde çocuğun gelişimine verilen değerin artması ile birlikte çocuğu eğitsel anlamda desteklemeye yönelik faaliyetler de önem kazanmıştır (Başal, 2005:11). Bu faaliyetlerin küçük yaştan itibaren öğrenme ortamlarında ve profesyonel kişiler tarafından gerçekleştirilmesi önemli niteliktedir.

Çocukların eğitim süreci göz önünde bulundurulduğunda formal eğitim sürecinin ilk basamağı olarak okul öncesi dönem ön plana çıkmaktadır. Okul öncesi dönem, çocuğun yaşamının ilk altı yılını kapsamaktadır. Bu dönemde çocukların beyin gelişimi oldukça hızlıdır. Bireyin çevreden gelen uyarıcılara karşı algısı yüksektir (MEB, 2013:12). Bu dönemde önemli olan çocuğa zengin içerik sunulması, çocuğun dilinden ve halinden anlayan ve onunla sağlıklı iletişim kuran bir eğitmenin bulunmasıdır. Bu dönemde çocuğa yapılacak zihinsel yatırım oldukça önemli olmakla birlikte ilerleyen yıllarda telafisinin zor olduğu bilinmektedir (Şirin, 2019).

Okul öncesi dönemde çocukların ilk defa aileden ayrılarak okul ortamına girmesi, bulunduğu ortamı tanınması ve uyum sağlanması zor bir süreç olabilir. Bu dönemde meydana gelen olumsuz yaşantılara erken müdahale edilebilmesi için okullarda psikolojik danışma ve rehberlik (PDR) faaliyetleri kapsamında önleyici rehberlik hizmetleri yürütülmektedir (Hamamcı, 2014; Korkut Owen, 2020).

Okul öncesi dönemde çocuklar bir takım psiko-sosyal sorunlar yaşayabilmektedirler. PDR hizmetleri sayesinde bu psiko-sosyal sorunların sebeplerini ortaya koyarak önleyici ve müdahale edici yaklaşımlarla çözüm üretmek önemli görülmektedir. Bunun yanı sıra çocuklarda hayattaki olumsuz durumlara karşı; üzüntü, korku, kaygı, endişe, suçluluk vb. duygusal tepkilere sıklıkla rastlanabilir. Bu gibi durumlarda çocuğun kendini ifade etmesine olanak sağlamak, çocuğu dinlemek, gözlemlemek, gerekli durumlarda psikolojik danışmanlardan yardım almak ve aile ile işbirliği içerisinde olmak gerekmektedir (Aral, Kandır ve Yaşar, 2002; Başal, 2005; Korkut Owen, 2020; Kuru Turaşlı, 2011; MEB, 2013; Rubtsov ve Yudina, 2010; Yeşilyaprak, 2013). Bu bağlamda okul öncesi eğitimde PDR hizmetlerinin gerekli olduğu söylenebilir. Okul öncesinde de diğer öğretim kademelerinde olduğu gibi PDR hizmetleri öğrencilerin

kişisel-sosyal, eğitsel ve mesleki olmak üzere üç temel alandaki ihtiyaçlarını karşılamaya yönelik sunulmaktadır.

Okul öncesi eğitimde çocuğa kişisel-sosyal, eğitsel ve mesleki rehberlik verilmesi, engel ve uyumsuzlukların en aza indirilmesi, çocuk için uygun eğitim ortamının hazırlanması, çocuğun beslenme, barınma, sağlık gibi ihtiyaçları için gerekli yönlendirmelerin yapılması konusunda rehberlik hizmetlerinin önemli olduğunu vurgulanmaktadır (Tan, 1993). Bu bağlamda okul öncesi eğitimde PDR hizmetlerinin çocuğun gelişiminin desteklenmesi, ihtiyaçlarının karşılanması ve uygun eğitim olanaklarına ulaşabilmesi bakımından önemli olduğu söylenebilir.

Alan yazın incelendiğinde okul öncesi eğitimde rehberlik ile ilgili araştırmaların; okul PDR hizmetlerinin en çok hizmet verdiği konular, hizmet verenlerin eğitim ihtiyaçları, PDR hizmeti algılamaları, bu alanda çalışanların rolü veya rehberlik programı geliştirmeye yönelik çalışmalar olduğu görülmektedir (Aliyev, Ergüner Tekinalp, Ülker ve Shine Edizer, 2012; Arslan Kılıçoğlu, 2013; Eren, 2014; Gençoğlu, Demirtaş Zorbaz, Demircioğlu ve Ekin, 2019; Kardeş, 2014; Yerlikaya, Sak ve Şahin Sak, 2014; Watkins, Crosby ve Pearson, 2001). Bunların yanı sıra PDR ihtiyaçlarının belirlenmesi ile ilgili ilkökul, ortaokul ve lise öğrencilerini kapsayan çalışmalara rastlanırken (Çetinkaya Yıldız, Derin ve Boran, 2018; Herdem ve Bozgeyikli, 2016; Kesici, 2007a; Kesici, 2007b) okul öncesi eğitimi alanında PDR ihtiyaçlarını belirlemeye yönelik araştırmaların sınırlı sayıda olduğu görülmektedir.

Türkiye’de PDR alanındaki çalışmaların diğer kademelerde yoğunlaştığı, okul öncesi eğitimde PDR hizmetlerinin daha az sunulduğu ve bu hizmetlerin geliştirilmesi adına araştırmalara ihtiyaç duyulduğu söylenebilir. Bu dönemdeki PDR ihtiyaçlarının belirlenmesinin çocuğun geleceğini etkilemesi, uygulamaların planlanması, önleyici ve müdahale edici uygulamalara yer verilmesi bakımından önemli niteliktedir. Bu bağlamda araştırmanın problemi; okul öncesi eğitimde psikolojik danışman, okul öncesi öğretmen ve velilerin görüşleri çerçevesinde var olan ve ihtiyaç duyulan psikolojik danışma ve rehberlik hizmetlerinin belirlenmesi olarak tasarlanmıştır.

Okul öncesi eğitimde PDR hizmetlerinin sunulması koordineli bir şekilde çalışmayı gerektirmektedir. Bu kapsamda okul öncesi öğretmeni davranışlarıyla çocuklara rol model olmaktadır. Öğretmenin güler yüzlü, meraklı, kendini geliştiren, sevgi dolu, araştırmacı olması çocukların gelişimlerini etkilemektedir (Şeker, 2018). Bu bağlamda okul öncesi

eğitimde çocuklarla bire bir etkileşimde bulunması sebebiyle araştırmada okul öncesi öğretmenlerinin görüşlerine yer verilmiştir.

Okul öncesi dönemde çocukların, ailelerin ve öğretmenlerin ihtiyaç duyduğu yardımın sağlanması alanda uzman psikolojik danışmanlar tarafından çok yönlü olarak gerçekleştirilmesi sebebiyle araştırmada psikolojik danışman görüşlerine de önem verilmiştir. (Dilekmen, 2019). Okul öncesi eğitiminde paydaşlardan biri de çocuğun gelişiminde doğrudan etkisi olan, çocuğu koruyan, bakımını sağlayan anne ve babalardır. Bu dönemde eğitim öğretim planlanırken çocuğu ve aileyi bir bütün olarak ele almak gerekmektedir (Çelebi Öncü ve Ünlüer, 2018). Bu bağlamda çocuğun yaşamında önemli bir yere sahip olan velilerin görüşlerine yer verilmiştir.

Okul öncesi eğitimde farklı paydaşların görüşlerine göre PDR ihtiyaçlarının belirlenmesi; bu dönemde çocuğun kazandığı düşünce ve davranışların onun ilerleyen dönemdeki eğitim hayatının temelini oluşturması, bu dönemdeki problemlerin çocuğun geleceğini etkilemesi, okula ilk defa başlayan çocuğun daha önce fark edilmeyen sorunlarının erken teşhis edilmesi ve rehberlik hizmetlerinin etkili bir şekilde gerçekleştirilmesi bakımından önemli niteliktedir. Çocuğun gelecekteki iyi oluşu ve kendini gerçekleştirebilmesi okul öncesi dönemdeki ihtiyaçlarının karşılanmasına bağlı olması sebebiyle bu dönemdeki PDR ihtiyaçlarının belirlenmesi oldukça kritiktir. Bu bağlamda psikolojik danışman, öğretmen ve veli görüşlerine yer vererek okul öncesi dönemdeki PDR ihtiyaçları derinlemesine incelenmiştir.

Tez araştırması beş bölümden oluşmaktadır. Birinci bölümde araştırmanın problemi, amacı ve önemi, sınırlılıkları, varsayımları ve tanımları yer almaktadır. İkinci bölümde kavramsal açıklamalara, konu ile ilgili yurt içinde ve yurt dışında yapılan araştırmalara yer verilmiştir. Üçüncü bölümde araştırmanın yöntemi, modeli, örnekleme, veri toplama araçları, veri toplama süreci, verilerin analizi ve geçerliği güvenilirliği ile ilgili bilgiler verilmiştir. Dördüncü bölümde ise psikolojik danışmanlara, okul öncesi öğretmenlerine ve velilere ait bulgulara yer verilmiştir. Son olarak beşinci bölümde ise sonuç, tartışma ve öneriler kısmı yer almaktadır.

1.1.ARAŞTIRMANIN PROBLEMİ

Çocukların alışkın olduğu aile ortamından farklı olarak okul ortamıyla tanışması, okul öncesi dönemde gerçekleşmektedir. Doğumdan itibaren altı yaşına kadar olan okul öncesi dönemde çocukların gelişim alanlarının desteklenmesi, çocuğun kendini ve

çevresini tanınması, sosyalleşmesi, bulunduğu topluma uyum sağlarnası, kültürel değeri öğrenmesi, Türkçeyi doğru ve güzel konuşması, ilköğretime hazırlanması okul öncesi eğitim yoluyla gerçekleşmektedir. Okul öncesi eğitim; doğumdan 72 aya kadar olan, bilişsel, fiziksel, duygusal, sosyal ve dil gelişimi alanlarını desteklemek amacıyla uygun eğitim olanakları sağlayan, kültürel değeri kazanılmasını amaç edinen, ilköğretime hazırlayan, eğitimin bir parçası olan düzenli ve sistemli programlar ile hazırlanan çalışmaları kapsamaktadır (Akduman, 2012; Aral ve diğerleri, 2002; Ural ve Ramazan, 2007).

Okul öncesi eğitimin odak noktası olan çocuğun; biyolojik, psikolojik ve sosyal ihtiyaçları söz konusudur. Çocuğun büyümesi, olgunlaşması ve istenilen becerileri kazanması için belirli bir psikolojik ortamın düzenlenmesi gerekmektedir. Çocukların ihtiyaç duyduğu psikolojik ortamın düzenlenmesinde öğrenci kişilik hizmetleri etkin rol oynamaktadır. Okul öncesi eğitimde bireyin; kendini tanınması, kabul etmesi, yaşadığı çevreyi tanınması ve anlamlandırması, yeteneklerinin farkına varması, sorun çözme becerisi kazanması, gerekli yaşam donanımlarını kazanarak kendini gerçekleştirme yolunda ilerlemesi öğrenci kişilik hizmetleri kapsamında PDR hizmetleri aracılığıyla meydana gelmektedir. Bu noktada esas olan kişinin tüm gizli kalmış yönlerini tanınması ve gizil gücünü açığa çıkarmasıdır (Yeşilyaprak, 2013:9).

Okul öncesi eğitimde psikolojik danışma ve rehberlik alanında yapılan araştırmalarda okul öncesi eğitime devam eden çocukların; aile eğitimi, davranış problemleri, okula uyum problemleri, okul fobisi, özel gereksinimli öğrencilerin eğitimi, öğrencilerin gelişim takibi gibi konularda psikolojik danışma ve rehberlik hizmetine ihtiyaç duyulmakta iken (Eren, 2014; Büyüksahin Çevik, 2017); okul psikolojik danışma ve rehberlik servisinin en çok hizmet verdiği düşünölen hizmet alanları; değerlendirme, özel eğitim girdisi, rehberlik, danışmanlık, krize müdahale ve davranış yönetimi (Watkins ve diğerleri, 2001), gelişimsel rehberlik, eğitsel rehberlik, danışmanlık ve önleme çalışmalarına (Gençoğlu ve diğerleri, 2019) ihtiyaç duydukları belirtilmiştir. Araştırmalar sonucunda, okul öncesi dönemde yaşanan psikolojik problemlerin, uygun psikolojik danışma ve rehberlik hizmetleri ile azaltılabildiği ifade edilebilir.

Yapılan bazı araştırmaların ise; okul öncesi eğitim kurumlarında ya da anasınıflarında yürütölen PDR hizmetlerinin belirlenmesi; öğretmen, okul müdürü veya ailelerin PDR hizmetlerinden beklentileri ve bu servise ilişkin algıları; psikolojik danışman ve okul öncesi öğretmenlerinin eğitim ihtiyaçları konularını ele aldığı görölmektedir. Daha

derinlemesine yapılan bazı araştırmalarda ise konu veya durum odaklı araştırmalar yapılmış, danışmanlığın etkileri gözlemlenmiş ve ulaşılan bulgular sunulmuştur (Fine ve Gardner, 1991; Hardiyanti, 2017; Keenan ve Wakschlag, 2000; Sheridan ve Kratochwill, 1992; Tseng ve Biagioli, 2009).

Son olarak, ilkokul, ortaokul veya lise düzeyindeki psikolojik danışma ve rehberlik ihtiyaçlarına y3nelik farklı araştırmaların olduğu ancak okul 3ncesi eğitimde PDR ihtiyaçlarını belirlemeye y3nelik araştırmaların sınırlı sayıda olduğu g3r3lm3řt3r. Bu bağlamda araştırmanın problemi; okul 3ncesi eğitimde psikolojik danışman, okul 3ncesi 3đretmen ve velinin g3r3şleri çerçevesinde var olan ve ihtiyaç duyulan psikolojik danışma ve rehberlik hizmetlerinin belirlenmesidir. Bu doğrultuda ise okul 3ncesi eğitimde farklı paydaşların g3r3şleri çerçevesinde PDR hizmetleri konusunda mevcut ihtiyaçları belirlemenin 3nemli olduğu, gelecekteki faaliyetlere yol g3stereceği ve alan yazına katkı sağlayacağı d3ř3n3lmektedir. Bu bağlamda araştırmanın genel problemi ve alt problemleri aşağıda belirtilmiştir:

Araştırmanın genel problemi:

- Okul 3ncesi eğitimde psikolojik danışmanların, 3đretmenlerin ve velilerin g3r3şleri çerçevesinde var olan ve ihtiyaç duyulan psikolojik danışma ve rehberlik hizmetleri nelerdir?

Araştırmanın alt problemleri:

- Okul 3ncesi eğitimde okul psikolojik danışmanlarının gerçekleştirdikleri psikolojik danışma ve rehberlik faaliyetleri nelerdir?
- Okul 3ncesi eğitimde okul psikolojik danışmanlarının g3r3şlerine g3re psikolojik danışma ve rehberlik ihtiyaçları nelerdir?
- Okul 3ncesi eğitimde okul 3ncesi 3đretmenlerinin gerçekleştirdikleri rehberlik faaliyetleri nelerdir?
- Okul 3ncesi eğitimde okul 3ncesi 3đretmen g3r3şlerine g3re psikolojik danışma ve rehberlik ihtiyaçları nelerdir?
- Okul 3ncesi eğitimde velilerin g3r3şlerine g3re psikolojik danışma ve rehberlik faaliyetleri nelerdir?
- Okul 3ncesi eğitimde velilerin g3r3şlerine g3re psikolojik danışma ve rehberlik ihtiyaçları nelerdir?

1.2.ARAŞTIRMANIN AMACI VE ÖNEMİ

Okul öncesi eğitimin çocukların geleceği için önemli olduğu aşikârdır. Dünya Ekonomik İşbirliği ve Kalkınma Teşkilatı (OECD) tarafından üç yılda bir düzenlenen Uluslararası Öğrenci Değerlendirme Programı (PISA) ile ülkelerde yaşayan 15 yaşındaki çocukların matematik, fen ve okuma becerilerini değerlendirmektedir. PISA sınav sonuçlarının ulusal anlamda değerlendirildiğinde okul öncesi eğitimi almanın sınav başarısını artırdığı tespit edilmiştir (Seçer ve Yalman, 2010; TEDMEM, 2018). TEDMEM raporlarına göre Türkiye'nin 2012 ve 2015 PISA değerlendirme sonuçlarının okul öncesi eğitimi alma konusunda değerlendirmesi yapılmıştır. Elde edilen verilere göre 15 yaşındaki öğrencilerin PISA performans puanı ile erken çocukluk eğitimi alma süresi arasında güçlü bir ilişkinin olduğu, düşük sosyo-ekonomik düzeye sahip çocukların 2 yıl okul öncesi eğitime devam etme oranının düşük olduğu bulgularına ulaşılmıştır. Bu verilere ek olarak 2012 PISA sınavına giren öğrencilerin okul öncesi eğitime devam etme oranı %8,6 iken 2015 yılında bu oran %46,3 olarak belirtilmiştir (TEDMEM, 2018). Bu bulgular ışığında okul öncesi eğitime duyulan ihtiyacın giderek arttığı, bu yıllarda alınan eğitimin ilerleyen yıllardaki başarı için oldukça önemli olduğu söylenebilir.

Okul öncesi dönemde gelişimsel ve önleyici müdahaleler çocuğun geleceğini şekillendirmesi bakımından oldukça önemlidir (Gençoğlu ve diğerleri, 2019). Bu müdahalelerin eğitimde psikolojik danışma ve rehberlik hizmetleri sayesinde gerçekleştiği bilinmektedir (Yeşilyaprak, 2013). Psikolojik danışma ve rehberlik hizmetlerinin okul öncesi eğitimde etkili olabilmesi için var olan ihtiyaçların belirlenmesinin önem taşıdığı söylenebilir. Bu kapsamda araştırmanın amacı; okul öncesi eğitimde psikolojik danışmanların, öğretmenlerin ve velilerin görüşleri çerçevesinde var olan ve ihtiyaç duyulan psikolojik danışma ve rehberlik hizmetlerini belirlemektir.

Ailelerin çocukların kendilerini ifade edebilmelerine olanak sağlamak gelişimlerinin desteklemesi bakımından önemlidir. Çocuğa büyüdüğü ortamda kendisi için seçim yapma ve seçimlerinin sonuçlarını üstlenme sorumluluğu verilmediyse, çocukta sorumluluk duygusunun gelişmesi beklenmemelidir (Cüceloğlu, 2014). Ebeveynlerin çocuklara gerekli sorumlulukları vererek, çocuğun çocuk olduğunu unutmadan yaşamlarını sürdürmelerinin önemli olduğu söylenebilir. Çocuğun kendi benliğini bulması, çevresini tanıması, ailenin çocuğa en uygun ortamı hazırlaması için eğitim programları kapsamında yürütülen rehberlik hizmetlerine ihtiyaç duyulmaktadır. Bu doğrultuda çocuğun hayatında ailenin doğrudan etkisi olması sebebiyle velilerin PDR ihtiyaçlarının belirlenmesinin ve

sunulan rehberlik faaliyetlerinin düzenlenmesinin çocuğun ve ailenin hayatında çocuğun gelişimini destekleme adına önemli bir yeri bulunmaktadır. Çocuğun okul ortamıyla tanışması ile beraber ailesinden sonra hayatına etki eden bir diğer unsur ise öğretmendir.

Okul öncesi eğitiminde öğretmen çocuklara rol model olmaktadır. Bu dönemde rehberlik faaliyetleri öğretmenler tarafından psikolojik danışmanlarla işbirliği yapılarak yürütülmektedir. Alan yazında okul öncesi öğretmenlerinin etkinlik hazırlama, kaynaştırma çalışmaları, rehberlik etkinliklerini uygulama, pedagojik formasyonda yeterlilik, Rehberlik Araştırma Merkezi (RAM) ile iletişime geçilmesi, empati kurma, aile danışmanlığı, sınıf yönetimi, psikolojik destek, ihmal ve istismara uğramış çocuklara destek, davranış bozuklukları, öfke nöbetleri ve özel eğitim gibi konularda eğitim ihtiyaçları olduğu belirtilmiştir (Kanak ve diğerleri, 2018). Çocuklar için uygun eğitim ortamlarının hazırlanması ve eğitimin gerçekleşmesinde öğretmenlerin psikolojik danışma ve rehberlik konusunda desteğe ihtiyacı olduğu söylenebilir.

Okul öncesi dönemindeki çocuklara uygulanacak olan zekâ ve gelişim testleri, kişilik envanteri, duygusal testler, görsel algı testleri gibi testlerin rehberlik servisi tarafından gerçekleştirilmesi gerektiği Kardeş'in (2014) yaptığı araştırmanın bulguları arasındadır. Başka bir araştırma da ise okul öncesi çocuklarda anksiyete bozukluklarının önlenmesinin erken müdahale ve önleyici tedbirlerle mümkün olabildiği, anksiyete bozukluğu bulunan çocuklarda eğitim yoluyla mevcut anksiyete bozukluğunda azalma meydana geldiği gözlemlendiği vurgulanmıştır (Stein, 2007). Bu uygulamaların alanda uzman psikolojik danışmanlar tarafından yapılması gerekmektedir. Bu dönemde psikolojik danışma ve rehberlik hizmetlerinin gelişimsel ve önleyici olduğu unutulmamalıdır (Gençoğlu ve diğerleri, 2019). Bu bağlamda rehberlik hizmetleri sunan kişilerin işbirliği içerisinde olması gerektiği, hizmet içi eğitimlere ihtiyaç duyduğu ve bu alanda ilgili düzenlemelerin yapılmasının önemli olduğu söylenebilir.

Okul öncesi eğitimde PDR ile ilgili yapılan araştırmalara bakıldığında; psikolojik danışmanlar tarafından okul öncesi eğitim alanında hizmet içi eğitimlere ve süpervizör çalışmalara ihtiyaç duyulduğu, okul öncesi öğretmenleri tarafından ise rehberlik alanıyla ilgili hizmet içi eğitime ihtiyaç duyulduğu (Arslan Kılıçoğlu, 2013; Eren, 2014; Gençoğlu ve diğerleri, 2019; Kardeş, 2014; Yerlikaya ve diğerleri, 2014) ve bu kurumlarda görev yapan psikolojik danışman ve yöneticilerin psikolojik danışma ve rehberlik alanında daha kapsamlı eğitim almasının gerekli olduğu vurgulanmıştır (Aliyev ve diğerleri, 2012;

Gençoğlu ve diğerleri, 2019). Bu bağlamda uygulanacak PDR hizmetlerinin dikkatli, dzenli ve sistemli bir Şekilde sunulmasının önemli olduğu sđylenebilir.

Okul öncesi eğitimde rehberlik ile ilgili yapılan çalışmalarda dikkat çeken diğer konular ise rehberlik normunun kaldırılması, özel eğitim konularında yeterlilikler, veli katılımı, sosyal sorumluluk projeleri, ihmal ve istismar konularında bilgilendirme, rehberlik dosyası hazırlama, oyun alanlarının incelenmesi, zaman ayırma, küçük yaş grubuna sağlanan verim, öz bakım becerilerinin gelişimi konularında eksiklikler olduğu ve çalışmaların yapılması gerekliliğidir (Kanak, Ersoy ve Yerliyurt, 2018).

Çocukların cinsiyetle ilgili kalıp yargılarının başladığı dönem üç yaşından sonraki dönemdir. Bu yaşlar da genelde okul öncesi eğitime katılan çocuklar toplumsal cinsiyetle ilgili kalıp yargıları öğrenmekte ve çevresindekileri rol model almaktadırlar. Bu dönemde öğretmenlerin cinsiyetçi tutum ve davranışları, cinsiyete karşı önyargıları da çocukları etkileyebilmektedir. Çocuklar cinsiyet vurgulu oyuncaklarla oynamadığı, cinsiyetçi eğitim ortamlarında bulunmadığı, cinsiyetçi kostümler giymediği ve cinsiyetçi masallarla karşılaşmadığı zaman daha az kalıp yargılı bir okul ortamıyla karşılaşacaktır (Haskan Avcı, 2020). Bu kalıp yargıların önlenmesi, çocuğun cinsiyet eşitliğini kavraması; çocuğa ve aileye gerekli rehberlik hizmetlerinin sunulmasıyla mümkündür.

Diğer kademelerde olduğu gibi okul öncesi eğitimde de özel gereksinimli çocukların eğitim ortamlarına dâhil edilmesi günümüz eğitim hedeflerindedir. Bu ocukların engel durumlarına göre; fiziksel, psikolojik, kişisel, öz bakım, psiko-motor, dil gibi gelişim alanlarının desteklenmesi gerekmektedir. Bir araştırmada okul öncesi öğretmenlerine göre kaynaştırma eğitiminde personelin az ve öğrencinin çok olması özel eğitim gerektiren öğrencilere uygulama yapma konusunda zorluklara yol açtığı, öğretmenlerin kaynaştırma öğrencileriyle çalışmak için gereken yöntem ve prosedür bilgisinin yeterli düzeyde olmadığı belirtilmiştir. Kaynaştırma eğitiminin amacına uygun Şekilde gerçekleşmesi için uygun çevrenin, gerekli tedbirlerin ve hazırlığın yapılması gerektiği vurgulanmaktadır (Bendova, Cechackova ve Sadkova, 2014). Bununla ilgili olarak okul öncesi eğitim kurumlarına özel eğitim öğretmenin gerekliliği, alanda yeterliliğin sağlanması gerektiği ve okul öncesi öğretmenlerinin eğitsel rehberlik alanında desteğe ihtiyaç duydukları Arslan Kılıçoğlu'nun (2013) alışmasında ulaşılan bulgular arasındadır. Bu bağlamda özel çocukların ve ailelerinin psikolojik danışma ve rehberlik ihtiyaçlarının belirlenmesi ve gerekli uygulamaların planlanmasının önemli olduğu sđylenebilir.

Okul öncesi eğitimde kaynaştırma öğrencilerinin olduğu kadar bir başka özel gereksinim grubu olan üstün yetenekli öğrencilerin de hem eğitim hem de rehberlik ihtiyaçlarını belirlemenin çocuklar ve aileleri için önem taşıdığı söylenebilir. Bununla ilgili olarak üstün yetenekli çocukların danışmanlık ihtiyaçları için yardım arayan ebeveynlerin görüşlerini belirlemeye yönelik yapılan bir araştırmada 6 yaşına kadar olan çocukların danışmanlık ihtiyaçlarının en çok eğitim planlama ve okul kaygısı konularında olduğu, 6 yaş ve üstü çocukların ebeveynleri tarafından belirtilen danışmanlık ihtiyacının ise psiko-sosyal kaygılar olduğu belirtilmiştir (Yoo ve Moon, 2006). Üstün yetenekli çocukların ve ailelerinin; eğitim ve danışmanlık ihtiyaçlarının karşılanması, uygun eğitim ortamlarının oluşturulması ve gerekli konsültasyon işlemlerinin yapılması bakımından PDR hizmetlerinde ihtiyaç belirlemenin önem taşıdığı söylenebilir.

Okul öncesi ve ilköğretim kademesi tüm öğrencilere hitap eden önleyici rehberlik çalışmalarının yapıldığı ilk eğitim kademeleridir. Bu dönemlerde ortaya çıkabilecek problemleri en aza indirebilmek için gelişimsel odaklı gerçekleştirilen önleme çalışmalarına yer vermek oldukça kritiktir. Bu kapsamda çocuğun okula karşı olumlu tutum geliştirmesi, sağlıklı beslenmesi, saldırganlık davranışlarının azalması, sosyal-iletişim becerilerinin gelişmesi, problem çözme ve karar verme becerilerini kazanması, kendine değer vermesi ve riskli davranışlarının önlenmesi ile ilgili etkinliklere yer verilmektedir. Bu tip çalışmaları gerçekleştirmede okul aile işbirliği önemlidir (Korkut Owen, 2020).

Önleyici müdahaleler kapsamında çocuklarla çalışanlar onlara kendilerini güvende hissedecekleri, sıcak eğitim olanakları sağlamaktadırlar. Uzmanlar çocukların gelişimlerini sağlıklı bir şekilde sürdürebilmeleri için zemin hazırlarlar. Çocukların desteklenmesi için çalışırken zaman zaman kendilerinin de gelişmeye ve sosyal desteğe ihtiyaçları olabilir. Bu durumda okul psikolojik danışmanından yardım almak gerekebilir (Tagay, 2020).

Bu araştırma; öğretmen, veli ve psikolojik danışman görüşleri çerçevesinde var olan ve ihtiyaç duyulan psikolojik danışma ve rehberlik hizmetlerinin belirlenmesi açısından önem taşımaktadır. Çocuğun okul ortamıyla ilk defa tanışması sebebiyle daha önce fark edilmeyen durumlarda, ihtiyaç duyulduğunda öğretmenlerin yönlendireceği psikolojik danışmanlar tarafından gerekli çalışmalar yapılmaktadır. Okul öncesi eğitimde psikolojik danışman, öğretmen ve aile çocuğun yaşamında önemli bir yere sahiptir. Bu bağlamda önemli olan çocuk ve aile için önleyici ve müdahale edici çalışmalar ile birlikte

çocuğun geleceğini şekillendiren okul öncesi dönemi en ideal şekilde geçirmesini sağlamaktır.

1.3.ARAŞTIRMANIN SINIRLILIKLARI

Okul öncesi eğitimde psikolojik danışma ve rehberlik ihtiyaçlarını belirlemek için seçilmiş olan; 2020-2021 eğitim öğretim yılı, Kırşehir Merkez’de bulunan Milli Eğitim Bakanlığına bağlı özel anaokulları, resmi anasınıfları ve bağımsız anaokullarında görev yapan ya da daha önce yapmış psikolojik danışmanlar, bu okullarda görev yapan öğretmenler ve çocukları bu okullarda öğrenim gören veliler ile sınırlıdır. Bununla birlikte araştırma, araştırmacı tarafından hazırlanan yarı yapılandırılmış görüşme formlarında yer alan sorularla sınırlıdır. Bu çalışmanın bir diğer sınırlılığı ise okul öncesi eğitimde rehberlik ihtiyaçlarının öğretmen, veli ve psikolojik danışmanlar tarafından ifade edilenler çerçevesinde değerlendirilmiş olması ve ilgili farklı gruplardan veri toplanmamasıdır.

1.4.VARSAYIMLAR

Araştırmada kullanılan görüşme formunda yer alan sorulara psikolojik danışmanların, öğretmenlerin ve velilerin samimi olarak cevap verdikleri ve cevapların gerçek görüşlerini yansıttığı varsayılmıştır.

1.5.TANIMLAR

Okul Öncesi Eğitim: 0-6 yaş arasını kapsayan; çocukların bilişsel, fiziksel, duygusal, psiko-motor, dil ve sosyal gelişim alanlarını geliştirmeye dönük olan; ilkökul için gerekli olan bilgi ve becerilerin kazanılmasını sağlayan; Türkçeyi doğru ve güzel konuşmalarını destekleyen; bireysel farklılıklara ve özel gereksinimlere saygılı, eşitlikçi, bol uyarıcı, sıcak ve güvenilir öğrenme ortamları sunan; belirli bir plan ve program çerçevesinde gerçekleşen eğitimidir (Başal, 2005; Kuru Turaşlı, 2011; MEB, 2013; Oktay, 1990; Rubtsov ve Yudina, 2010 ve Yeşilyaprak, 2013).

Rehberlik: Bireylerin gelişmesi, tercih etme ve plan yapma becerilerini kazanması ve tercihlerini uygulaması amacıyla profesyonel kişiler tarafından sunulan sistemli ve profesyonel bir yardım sürecidir (Yeşilyaprak, 2013; Tan, 2000).

Eğitsel Rehberlik: “MEB Rehberlik ve Psikolojik Danışma Hizmetleri Yönetmeliği” 3. Bölüm 7. Maddesinde “*Her öğrenciye, kendine özgü yetenek, ilgi, meslekî değer, başarı ve motivasyonu oranında eğitim-öğretim uygulamalarıyla uyum sağlaması, özelliklerine ve*

gelişimine uygun programlara yönelmesi için gerekli hizmetler verilir.” şeklinde tanımlanmıştır (MEB, 2020).

Kişisel Rehberlik: “MEB Rehberlik ve Psikolojik Danışma Hizmetleri Yönetmeliği” 3. Bölüm 9. Maddesinde “*Öğrencinin bireysel ve sosyal gelişimini desteklemek, duygusal sorunlarında yardımcı olmak üzere gerekli rehberlik ve psikolojik danışma hizmetleri verilir.*” şeklinde tanımlanmıştır (MEB, 2020).

Mesleki Rehberlik: “MEB Rehberlik ve Psikolojik Danışma Hizmetleri Yönetmeliği” 3. Bölüm 8. Maddesinde “*Eğitim sürecinde her öğrenciye; meslekî tercih yapması, kendine uygun mesleğe yönelmesi, iş yaşamına ve mesleğe hazırlanması için gerekli rehberlik ve psikolojik danışma hizmetlerinin verilir.*” şeklinde tanımlanmıştır (MEB, 2020).

Psikolojik Danışman: Eğitim-Öğretim kurumlarındaki rehberlik servisleri ile Rehberlik ve Araştırma Merkezlerinde (RAM) öğrencilere psikolojik danışma ve rehberlik hizmeti veren, üniversitelerin psikolojik danışma ve rehberlik ile eğitimde psikolojik hizmetler alanında lisans eğitimi almış personeldir (MEB, 2020).

Okul Öncesi Öğretmeni: Okul öncesi eğitim kurumlarında eğitim öğretim hizmeti veren okul öncesi alanında lisans eğitimi almış öğretmendir.

Veli: Çocuğun gelişiminde doğrudan etkisi olan, çocuğu koruyan, bakımını sağlayan, yasal sorumluluğu üstlenen anne ve babalardır.

BÖLÜM II

2.1. KAVRAMSAL AÇIKLAMALAR VE İLGİLİ LİTERATÜR

Bu bölümde okul öncesi eğitimin tanımı, amacı ve önemi, ilkeleri gibi kavramsal açıklamalara yer verilmiştir. Okul öncesi eğitimde; psikolojik danışma ve rehberlik hizmetleri, psikolojik danışma ve rehberliğin tarihçesi, psikolojik danışma ve rehberliğe duyulan ihtiyaç, problem alanlarına göre rehberlik türleri ve rehberlik hizmetlerinde paydaşlar başlıklarına yer verilmiştir.

2.1.1. Okul Öncesi Eğitimin Tanımı

Okul öncesi eğitimin odak noktası olan çocuk kavramını, Birleşmiş Milletler'in 1989 yılında 191 ülke ile birlikte kabul ettiği "Çocuk Hakları Sözleşmesi"nde tanımlandığı üzere doğumdan 18 yaşına kadar her insan çocuktur şeklinde ifade etmek mümkündür (Toran, 2012; UNICEF, 2004). Çocuğun gelişiminin desteklenmesi, kaliteli vakit geçirmesi ve sosyalleşmesi amacıyla yapılan faaliyetlerden ilk olarak, eğitim olanakları ön plana çıkmaktadır. Bununla ilgili olarak Çocuk Hakları Sözleşmesi'nde taraf devletler her çocuğun eğitim hakkını kabul eder ve eğitim imkânlarını sağlamak için kaynaklarını seferber eder maddesi yer almaktadır. Bir başka madde de ise çocuk eğitimine yönelik unsurlar yer almaktadır (UNICEF, 2004):

"Taraf devletler çocuk eğitiminin aşağıdaki amaçlara yönelik olmasını kabul ederler:

- *Çocuğun kişiliğinin, yeteneklerinin, zihinsel ve bedensel yeteneklerinin mümkün olduğunca geliştirilmesi;*
- *İnsan haklarına ve temel özgürlüklere, Birleşmiş Milletler Andlaşması'nda benimsenen ilkelere saygısının geliştirilmesi;*
- *Çocuğun ana-babasına, kültürel kimliğine, dil ve değerlerine, çocuğun yaşadığı veya geldiği menşe ülkenin ulusal değerlerine ve kendisinininkinden farklı uygarlıklara saygısının geliştirilmesi;*
- *Çocuğun, anlayışlı, barış, hoşgörü, cinsler arası eşitlik ve ister etnik, ister ulusal, ister dini gruplardan, isterse yerli halktan olsun, tüm insanlar arasında dostluk ruhuyla, özgür bir toplumda, yaşantıyı, sorumlulukla üstlenecek şekilde hazırlanması;*
- *Doğal çevreye saygısının geliştirilmesi."*

Bu amaçlar dikkate alındığında belirlenen amaçların; çocuğun gelişmesine imkân sağlayacağı, çocuğu olumlu anlamda destekleyeceği, değerlerini benimsemesine olanak sağlayacağı ve hayata hazırlayacağı söylenebilir.

Okul öncesi eğitim ile ilgili tanımlara baktığımızda genel olarak; 0-6 yaş arası kapsayan; çocukların bilişsel, fiziksel, duygusal, psiko-motor, dil ve sosyal gelişim alanlarını geliştirmeye dönük olan; ilkokul için gerekli olan bilgi ve becerilerin kazanılmasını sağlayan; Türkçeyi doğru ve güzel konuşmalarını destekleyen; bireysel farklılıklara ve özel gereksinimlere saygılı, eşitlikçi, bol uyarıcı, sıcak ve güvenilir öğrenme ortamları sunan; belirli bir plan ve program çerçevesinde gerçekleşen eğitim olarak ifade edildiği görülmektedir (Başal, 2005; Kuru Turaşlı, 2011; MEB, 2013; Oktay, 1990; Rubtsov ve Yudina, 2010; Yeşilyaprak, 2013). Ülkelerin geleceğinin bugünkü izledikleri uygulamalara bağlı olduğu düşünüldüğünde, bugün okul öncesi eğitime verilen önemin ve yapılan yatırımın geleceğin sağlam temeller üzerine inşa edilmesi bakımından öncelikli eğitim hedefleri arasında yer alması gerektiği söylenebilir.

Okul öncesi eğitiminin ortaya çıkmasında ve gelişmesinde pek çok düşünürün ve bilim insanının katkısı bulunmaktadır. Tarihsel olarak erken çocukluk eğitimi ve çocuğa ilişkin uygulamalar Pestalozzi, Owen, Frobel, Dewey ve Montessori tarafından geliştirilmiş ve gelecek uygulamalara yön vermiştir. Pestalozzi, 'Kadınlar Çocukları Nasıl Eğitir?' ve 'Anneler İçin El Kitabı' isimli yayınları annelerin çocuklarını nasıl eğiteceğine dair gelecek için kaynak olma özelliğine sahiptir. Ekolojist bir bakış açısına sahip olan Owen ise gelecek bilim insanlarını etkilemiştir. Erken çocukluk eğitiminin gelişmesinde önemli katkıları olan Frobel ise tüm yaşamını erken çocukluk eğitimi üzerine çalışmaya adanmıştır. Çocuğun kendi hızına uygun ilerlemesi gerektiğini savunan Montessori'nin ise farklı eğitim uygulamaları çalışmalarıyla alana katkı sağladığı bilinmektedir (Lillard ve Lillard Jessen, 2015; Montessori, 2015; Toran, 2012).

Eskiden beri Türk topluluklarında çocuğun önemli bir yeri vardır. Kadının ise görevlerinden biri "iyi anne" olmak olarak görülmektedir. XIX. Yüzyılda okul öncesine yönelik olarak 1915'te gerçekleşen anaokulları yönetmeliği ile öğretmen okullarına anaokulu öğretmeni yetiştirecek bir bölüm eklenmiştir. Görüldüğü gibi anaokulu öğretmeni yetiştirme işi Türkiye'de oldukça erken gerçekleşirken; savaşlar ve ekonomik sıkıntılar nedeniyle öğretmenlerin çalışacağı okullar açılmamış ve ilgili bölüm kapanmak zorunda kalmıştır. Cumhuriyetin ilanı ve kadının çalışma hayatında daha fazla yer alması ile birlikte önce bakım yuvaları daha sonra anaokulları giderek yaygınlaştırılmıştır. Bu

kapsamda 3., 4. ve 5. Beş Yıllık Kalkınma Planlarında okul öncesi eğitimi kurumlarına dair düzenlemelerle ilgili kararlar alınmıştır. Günümüzde ise Milli Eğitim Bakanlığı, Aile ve Sosyal Politikalar Bakanlığı ve Sağlık Bakanlığına bağlı olan bunların yanında tüm resmi ve özel kurum ve kuruluşlara bağlı pek çok anaokulları, ana sınıfları, uygulama anaokulları, kreş ve gündüz bakım evleri, çocuk kulüpleri bulunmaktadır (Başal, 2005; Çelik ve Gündoğdu, 2010).

Çocuğun ve ailenin eğitim kurumları tarafından desteklenmesinin önemli olduğu söylenebilir. Çocuğun beynini şekillendiren şeyler deneyimlerdir. Bu kapsamda gelişim psikolojisinden elde edilen bulgular ışığında; etkileşim kurduğumuz insanlar, dinlediğimiz müzikler, oynadığımız oyunlar, yaptığımız etkinlikler, hissettiğimiz duygular ve aldığımız disiplin beynimizin gelişimini çok yönlü olarak etkilemektedir (Siegel ve Bryson, 2019). Okul öncesi eğitimde de beynimizin ve karakterimizin şekillenmesini doğuştan getirdiğimiz özelliklerin yanında aile, arkadaş ve çevremizdeki kişi ve durumlarla kurduğumuz ilişkilerin belirlediği söylenebilir. Bu doğrultuda çocuğa uygun eğitim olanaklarının sağlanması gerekmektedir.

2.1.2. Okul Öncesi Eğitimin Amacı ve Önemi

Okul öncesi dönem, doğum ile altı yaş arasındaki dönemdir. Bu dönemdeki çocukların bağımsız bir şekilde hareket etme, dilini öğrenme, öz disiplin kazanma ve temel akademik becerileri kazanma gibi yeteneklere sahip olması yetişkin desteğiyle mümkün olmaktadır (Montessori, 2015). Bu bağlamda çocuğun gelişiminin desteklenmesinde ailenin önemli bir rolü olduğu söylenebilir.

Ebeveynlerin kendi deneyimlerini paylaşması çocuklarla daha hızlı bağ kurmalarını sağlamaktadır. Duygularını dile getiren ebeveynlerin çocuklarının duygusal zekâları gelişmekte ve kendilerini daha rahat ifade edebilmektedirler. Ebeveynlerin, çocuklarına yaşattığı deneyimler çocukların beyinlerinde belirli gelişmeler sağlamaktadır. Örneğin; sürekli bilgisayar oyunu oynayan, televizyon seyreden, tablet ve telefonlarla vakit geçiren çocukların beyin gelişimi belirli bir harekete geçmektedir. Oysaki aile ve akranlarla oyun oynamak, iletişim kurmak, fiziksel faaliyetlerde bulunmak ve eğitsel etkinliklere katılmak çocuğun beynini farklı şekillerde etkilemektedir. Kısacası çocukların beyni onlara yaşatacağımız deneyimlerle şekillenmektedir. Beynin farklı bölümlerinin bir araya gelerek etkileşimli çalışması ile çocuk yapabileceği maksimum performansı sergileyebilir (Siegel

ve Bryson, 2019). Okul öncesi eğitimin de çocukları geleceğe hazırlayarak yapabilecekleri en üst becerileri kazanmalarına destek olduğu söylenebilir.

Türk Milli Eğitiminin genel amaçları incelendiğinde; Atatürk ilke ve inkılaplarına, anayasada ifade edilen Atatürk milliyetçiliğine bağlı, maddi manevi değerlerini benimseyen, ailesine ve vatanına bağlı, Türkiye Cumhuriyeti'ne karşı görev ve sorumluluklarını bilen bireyler yetiştirmenin amaçlandığı görülmektedir. Ayrıca gelişim alanları bakımından dengeli ve sağlıklı olan, özgür ve bilimsel düşünebilen, yaratıcı bireyler yetiştirmek amaçlanmıştır. Bu kapsamda bireylerin ilgi ve yeteneklerini geliştirmesine ve böylece istediği bilgiye ulaşabilmesine olanak sağlamak, meslek sahibi olmasını sağlamak, seçkin ve yapıcı bireyler olmasını sağlamak hedeflenmektedir (MEB, 2013:9).

2013 Okul Öncesi Eğitim Programı'nda yer alan okul öncesi eğitimin amaçlarında ise sağlıklı ve zengin uyarıcı büyüme ortamı sağlayarak çocuğun bilişsel, fiziksel, duygusal, dil ve psiko-motor gelişim alanlarında yeterli düzeye gelmesini, öz bakımını yapabilmesini, Türkçeyi doğru ve güzel konuşmasını, okul yaşamına hazır olmasını sağlamak hedeflenmiştir (MEB, 2013:10). Ayrıca okul öncesi eğitim çocuğun yaratıcılığının gelişmesini, çevreyle uyum sağlamasını, tutum, bilgi ve becerilerinin gelişmesini desteklemektir (Alizamar, Afdal ve İfdil, 2017).

Okul öncesi dönem çocuğun oyun yoluyla çevresini keşfettiği, kendi iç çatışmalarını fark ederek çözümlene yolunda ilerlediği, her türlü gelişim alanında imkân sağlanmasının önem taşıdığı bir dönemdir. Çocuğun mümkün oldukça okul öncesi eğitiminden yararlanması ve bu eğitimin okul-aile işbirliğiyle yürütülmesi gerekmektedir. Okul öncesi eğitimin kapsamı sadece çocuğa yapılan bir yatırım değildir. Aynı zamanda aileye, topluma ve geleceğe yansıtacak olan bir yatırımdır (Arslan Kılıçoğlu, 2013:17).

Okul öncesi yılları çocuğun kendini tanıması, yeterliliklerinin farkına varması, kişiliğinin temelini oluşturması için oldukça önemli bir dönemdir. Bu dönemde çocuğa örnek teşkil eden her türlü söz, davranış ve kazanımlar çocuğun ileriki hayatını etkileyecektir (Aral ve diğerleri, 2002; Yavuzer, 2007; Ural ve Ramazan, 2007). Bu nedenle çocuğa uygun eğitim olanakları sağlanarak, bireysel farklılıkları göz önünde bulundurarak gerekli düzenlemelerin yapılması önemli görülmektedir (Başal, 2005:11). Bu dönemdeki çocuklardan; öz bakım becerilerini yerine getirme, kendini ifade etme becerilerini geliştirme, cinsel kimliğini ve farklılıkları bilme, toplumsal normları öğrenme,

anne-babayı rol model alma gibi becerileri yapabilecek düzeye gelmesi beklenir (Yeşilyaprak, 2013:39). Çocuğun bağımsız bir şekilde ihtiyaçlarını karşılayabilmesi, gelişim alanlarının desteklenmesi, toplumsal kuralları öğrenebilmesi, görevlerinin ve sorumluluklarının farkına varabilmesi bakımından okul öncesi eğitimin önemli katkıları bulunmaktadır.

Gelişim alanlarından olan zihinsel gelişim alanının zirvede olduğu dönem okul öncesi dönemdir. Beyin gelişiminin yüzde 90'ı bu dönemde tamamlanmaktadır. Başka hiçbir gelişim döneminde bu dönemdeki kadar hayati öneme sahip bir zihinsel gelişim gerçekleşmemektedir. Bu sebeple okul öncesi dönemde zihinsel gelişimi desteklenen çocuk okula hazır hale gelmekte ve okul başarısı da artmaktadır (Şirin, 2019).

Okul öncesi eğitimin önemini ortaya koyan bir takım araştırmalar bulunmaktadır. OECD ülkelerinin yer aldığı PISA değerlendirme sonuçlarına göre başarı puanı ile çocuklukta okul öncesi eğitimi alma arasında güçlü bir ilişkinin olduğu (TEDMEM, 2018); Uluslararası Eğitim Başarılarını Değerlendirme Kuruluşu (IEA) tarafından uygulanan 4. ve 8. Sınıf öğrencilerinin fen ve matematik becerilerini değerlendiren Uluslararası Matematik ve Fen Eğilimleri (TIMSS) araştırmasının 2015 raporuna göre ise en yüksek matematik puanına sahip öğrencilerin 2 yıl okul öncesi eğitim aldıkları, okul öncesi eğitim alma süresi azaldıkça sınavdaki matematik başarısının düştüğü sonucuna ulaşılmıştır (Seçer ve Yalman, 2010).

Bu araştırmanın yanı sıra Milli Eğitim Bakanlığı tarafından düzenlenen Temel Eğitimden Ortaöğretime Geçiş Sınavı (TEOG) puanları ile okul öncesi eğitimi ile ilişkisinin olup olmadığı değerlendirilmiştir. Elde edilen değerlendirme sonuçlarına göre okul öncesi eğitimi alan 8. Sınıf öğrencilerinin almayan öğrencilere göre puanlarının yüksek olduğu sonucuna ulaşılmıştır (Seçer ve Yalman, 2010). Bu değerlendirmeler sonucunda okul öncesi eğitimin çocuğun geleceğini şekillendirme konusunda önemli bir unsur olduğu ve akademik becerileri geliştirmede çocuğa katkı sağladığı söylenebilir (Aral ve diğerleri, 2002; Ural ve Ramazan, 2007; Yavuzer, 2007).

Okul öncesi dönemde kazanımlara ulaşmak için tercih edilen en yaygın öğretim yöntemlerinden birisi oyundur. Oyun, çocuğun fazla enerjisini atması, kendisini ve çevresini tanıması, akranlarıyla etkileşim kurması bakımından okul öncesi eğitimde en çok kullanılan öğretim yöntemidir (Rubtsov ve Yudina, 2010). Çocuk oyun aracılığıyla müzik dinlemeyi, şarkı söylemeyi, güzel konuşmayı, öğretmenin yönergelerini dinlemeyi,

yönergeye uygun hareket edebilmeyi, kendini ifade edebilmeyi öğrenir. Okul öncesi eğitim kurumlarında bu amaçlara ulaşabilmek için tüm bu etkinliklere yer verilmektedir. Etkinlikler belirlenirken çocuğun gelişim özellikleri, bireysel farklılıkları göz önüne alınmaktadır. Amaç çocukları eğlendirirken öğretmek ve onları ilkokula hazırlamaktır (Başal, 2005, 17).

Kısacası okul öncesi dönemde çevre, çocuğu olumlu ya da olumsuz olarak etkileyebilmektedir. Bu dönemde çocuğa sağlanacak iyi bakım, zengin uyarıcı yaşam alanı ve eğitim olanakları çocuğun gelişiminin olumlu yönde şekillenmesine neden olduğu söylenebilir. Çocuk olumsuz şartlara maruz bırakıldığında ise bilişsel, fiziksel, duygusal ve dil gelişiminde gerileme, psiko-sosyal sorunlar yaşama ve davranış problemlerinin ortaya çıkmasına neden olabilmektedir. Bu bağlamda okul öncesi dönemde çocuğa uygun eğitim ortamlarının hazırlanması gerekli görülmektedir.

2.1.3. Okul Öncesi Eğitimin İlkeleri

Okul öncesi eğitim çocukların gelişimi için oldukça önemlidir. Bu eğitimin planlı ve disiplinli bir şekilde amacına ulaşması için bir takım ilkeler bulunmaktadır. Okul öncesi eğitimin temelini oluşturan bu ilkeler aşağıdaki gibi sıralanmaktadır (Başal, 2005; Çakmak Güleç, 2011; Köksal Akyol, 2014; MEB, 2013; Rubtsov ve Yudina, 2010):

- Okul öncesi dönem yaşamın temelidir.
- Okul öncesi dönem çocuğun gelişimini desteklemelidir.
- Bilişsel, fiziksel, duygusal, dil ve psiko-motor gelişim alanlarında yeterli düzeye gelmesi, öz bakımını yerine getirmesi desteklenmelidir.
- Çocukların sevgi, saygı, yardımseverlik, vefakârlık, hoşgörü vb. değerleri kazanmaları sağlanmalıdır.
- Çocukların bireysel farklılıkları göz önüne alınarak zengin uyarıcı eğitim ortamları hazırlanmalıdır.
- Çocukların bireysel hızına, gelişimine, yaşına, ait olduğu topluma uygun eğitim olanakları sunulmalıdır.
- Eğitim çocuğun ihtiyaçlarına yönelik olmalıdır.
- Çocuğun bildiklerinden başlayarak ileriye dönük eğitim verilmelidir.
- Çocuğun deneyerek öğrenmesine fırsat verilmelidir.
- Çocuğun gelişiminde akran ilişkileri ve sosyalleşme önemlidir.
- Eğitim programı düzenli olarak değerlendirilmelidir.

- Her çocuğun ayrı bir birey olduğu göz önüne alınarak demokratik eğitim anlayışına ve bireysel farklılıklara uygun eğitim olanakları sağlanmalıdır.

Okul öncesi eğitimde çocuğun merkezde olduğu, eğitim ortamlarının da bu doğrultuda hazırlandığı belirtilmektedir. Bu ilkelere ek olarak okul öncesi eğitime çocuğun ve ailenin ortak katılımı söz konusu olduğu, oyunun çocukların öğrenmesinde en önemli yöntem olduğu, çocukla iletişimin önemli olduğu, yardıma ihtiyacı olduğunda uzman desteği ve rehberliği alabileceği, ailenin eğitimde aktif rol almasının son derece önemli olduğu belirtilmektedir (MEGEP, 2011). Okul öncesi eğitimin amacına ulaşabilmesi için hazırlanan plan ve programlarda bu ilkeler dikkate alınmalıdır. Belirlenen ilkelerin; çocuğun yararı gözetilerek oluşturulduğu, çocuğun potansiyelini maksimum düzeye çıkarmanın hedeflendiği, eğitim faaliyetlerini planlama konusunda anahtar kriterleri belirlediği, çocuğun yaşamı için gerekli olan unsurları içerdiği söylenebilir (Başal, 2005; Köksal Akyol, 2014).

Okul öncesi eğitimin okula yeni başlayan çocuğun alışkın olduğu aile ortamından sonra ilk defa okul ile tanışması ve yaşamının geri kalanı için temel becerileri geliştireceği bir ortam olması sebebiyle önem taşıdığı söylenebilir. Bu temel becerileri; sosyalleşme, okula uyum sağlama, bilgi ve beceri kazanma, okuma yazmaya hazırlanma gibi tarif etmek mümkündür. Bu bağlamda çocuğun gelişiminin desteklenmesi için bilişsel, fiziksel, sosyal, psiko-motor ve dil alanlarında etkinliklere yer verilerek bütüncül çalışmalar yapılması gerekmektedir (Kuru Turaşlı, 2011; MEB, 2013; Rubtsov ve Yudina, 2010).

Okul öncesi eğitimdeki ilkelere bakıldığında etkinlikler hazırlanırken; çocuğun yaşına, hızına, gelişimine ve bireysel farklılığına uygun eğitim ortamlarının oluşturulması gerektiği söylenebilir. Eğitim boyunca düzenlenen faaliyetler; somuttan soyuta, parçadan bütüne, bilinenden bilinmeyene, kolaydan zora doğru ilerleyecek şekilde hazırlanmalıdır. Bu bağlamda okul öncesi eğitimde çocuğun eğitim esnasında gözleminin yapılması ve eğitimin düzenli olarak değerlendirilmesinin önemli olduğu söylenebilir.

2.1.4. Okul Öncesi Eğitimde Psikolojik Danışma ve Rehberlik Hizmetleri

Eğitim programlarındaki kazanımların gerçekleşmesinde ve istenilen amaca ulaşılmasında en önemli etken öğretmendir. Ancak öğretmenlerin öğrencilerin öğrenmesi ve gelişimi için bütün alanlara hâkim olarak öğrenciye bilgi aktarması pek de mümkün görülmemektedir. Okullarda çocuğu tanıma, çocuğun gelişmesine yardım etme, ölçme ve değerlendirme çalışmalarını gerçekleştirme, eğitsel, kişisel ve mesleki anlamda psikolojik

danışma ve rehberlik faaliyetlerinin tümü Öğrenci Kişilik Hizmetleri kapsamında gerçekleştirilmektedir (Ercan ve Şahin, 2019; Özoğlu, 1994:20).

Psikolojik danışma; kişisel veya kişiler arası problemleri çözüme ulaştırmak amacıyla bireysel ya da grup odaklı olarak gerçekleşebilen, danışanların kaygılarını, benliğini içeren içsel boyut ile kişiler arası problemleri içeren ilişkisel boyut odaklı olan bireyin iyi oluşu için gerçekleşen uygulamalardır (Hackney ve Cormier, 2008). Özoğlu (1994) ise psikolojik danışmayı “*Bozulan veya aksayan, eksiklikleri kişi tarafından hissedilen benlik-gerçek (durum) ilişkileri etkileşimi boyutunda bireyin değişimine, gelişimine yardımı ve danışanın kendisini öğrenmesini amaçlayan yüz yüze, sistemli, profesyonel ve psikolojik ortamda danışan ile danışmanın işbirliği ile sürdürülen bir ilişki sürecidir.*” şeklinde tanımlamaktadır. Bir diğer hizmet olan rehberlik ise kişinin kendini tanıma, anlama, çevresine uyum sağlama, kendine uygun realist seçimleri yapma, yorumlama, tutarlı kararlar alıp uygulamaya koyma faaliyetlerinin tümüdür (Tan, 1993:130).

Kişinin kendini ve çevresindeki durumları anlaması, özünün farkında olması, kendini gerçekleştirme için verilen profesyonel destek sürecine rehberlik denilmektedir (Kuzgun, 1992:5). Yeşilyaprak’a (2013:7) göre rehberlik; kişinin kendi benliğini kabul etmesi, kişisel gelişimini sağlaması için gerekli olan bilgi, beceri ve yeterliliği kazanması yolunda alanın uzmanları tarafından sağlanan destek hizmetleridir.

Rehberliğin anlamı incelendiğinde ebeveynlere göre rehberlik; çocuk yetiştirmede örnek olma, kılavuzluk yapma, çocuğu yetiştirirken ilgi ve sevgi gösterme, ödüllendirme ve yol gösterici olma şeklinde anlaşılabilir. Öğretmenlere göre ise “iyi öğretme” olarak algılanabilir ve bu amaçla çocuğun bireysel olarak gelişiminin ölçülmesi ve değerlendirilmesi, çocuğun öğrenmesi için psikolojik anlamda iyi bir atmosferin oluşturulması şeklinde algılanmaktadır. Bunların yanında okul yöneticileri için rehberlik; eğitim müfredatının en önemli parçası olan, okulun gelişmesi adına önemli katkıları bulunan bir süreç olarak tanımlanmaktadır. Eğitimde en önemli unsur olan öğrenciye göre rehberlik ise; kişisel olarak rehberlik ile tanışmadı ise anlamı olmayabilir iken karşılaştı ise disiplin, çalışma alışkanlığı geliştirme, saygılı olma, iyi vatandaş olma gibi hususların sunulduğu program olarak tanımlanabilir (Özoğlu, 1994).

Genel olarak yapılan tanımlamalara bakıldığında rehberlik ile ilgili; kendini tanıma, çevreyi tanıma, uyum sağlama, özünü fark etme, sorunlarla baş etme, kendini

gerçekleştirme gibi ifadelerin yer aldığı görülmektedir. Danışmanlık kavramıyla ilgili olarak ise bireysel veya çevreyle ilişkiler sonucunda meydana gelen problemlerin çözümlenmesine yönelik olan danışan ve danışman arasında gerçekleşen ilişkiyel süreç şeklinde ifadelerin ön plana çıktığı söylenebilir.

Eğitim kademelerinin her birinde olduğu gibi okul öncesi dönemde de rehberlik ihtiyacı olağan bir durumdur. Bu dönemde kazanılan her türlü beceri çocuğun ileriki yaşamını etkilediği gibi yine bu dönemde yaşanan olumsuz duygu ve durumlar da çocuğu ömür boyu etkileyebilmektedir. Çocuğun ve ailenin rehberlik ihtiyaçlarını giderebilmek için okul öncesi öğretmenlerinin yeterli olmadığı durumlarda psikolojik danışman durumu analiz ederek gerekli önlemleri almaktadır (Hamamcı, 2014:276).

Okul öncesi eğitim döneminde çocukların; sağlıklı bir şekilde gelişmesi, öz bakımını yapabilmesi, kendini tanıyabilmesi, benliğinin farkına varması, çevresinde olup bitenleri algılayabilmesi açısından rehberlik edilmesi ve çocuğa rol model olunması önemlidir. Çocukların okula gelerek sosyalleşmesi, bireylere saygı duyması ve bulunduğu ortama uyum sağlaması rehberlik servisinin işbirliğiyle gerçekleşen drama, egzersiz ve oyun gibi etkinliklerle gerçekleşmektedir. Bu süreçte gelişim dönemlerini sorunsuz bir şekilde tamamlamak için çocuğa sıcak ve güvenilir bir ortam sağlanmalıdır (Yeşilyaprak, 2013:40).

“Her bir insanın, her bir hayvanın, her bir bitkinin doğuştan getirdiği tek bir amacı vardır: Kendini gerçekleştirmek.” der Cüceloğlu (2014). Bu bağlamda rehberliğin amacı bireyin; kendini tanıması, kabul etmesi, yaşadığı çevreyi tanıması ve anlamlandırması, yeteneklerinin farkına varması, sorun çözme becerisi kazanması, gerekli yaşam donanımlarını kazanarak kendini gerçekleştirme yolunda ilerlemesidir. Bu noktada esas olan kişinin tüm gizli kalmış yönlerini tanıması ve gizil gücünü açığa çıkarmasıdır.

Rehberlik hizmetlerinin amaçlarını gerçekleştirebilmesi için bir takım ilkelere bağlı kalınması gerekmektedir. Bu ilkeleri şu şekilde sıralamak mümkündür (MEB, 2012; Özoğlu, 1994; Yeşilyaprak, 2013):

- Rehberlik hizmetlerinin en temel noktası kişi hak ve özgürlüğüne önem verilmesidir.
- Rehberlik hizmetlerinde öğrenci merkezdedir.
- Rehberlik hizmetleri tüm öğrencilere yöneliktir.

- Rehberlik hizmetleri dışsal bir süreç değil, bireyin işbirliğiyle gerçekleşen bir süreçtir.
- Hizmetleri gerçekleştirmede okulun hedef ve ihtiyaçları gözetilir.
- Okul-aile-öğrenci işbirliği esastır.
- Rehberlik hizmetlerinde çocuğun tüm gelişim alanlarının geliştirmesi önemlidir.
- Kişinin kendini gerçekleştirmesi için çalışılması önemlidir.
- Birey kendi kararlarını kendisi verebilir görüşü önemlidir.
- Bireyin kendisi için uygun olan tercihleri kavraması ve kendi tercihlerini yapabilecek düzeye gelmesi sağlanmalıdır.
- Rehberlik programları öğrencilerin ilgi ve ihtiyaçlarına yönelik, bireysel farklılıkları göz önüne alarak, gizlilik ve gönüllülük esaslı, sistemli, kararlı ve profesyonel olarak hazırlanmalıdır.

Okul öncesi eğitim ile PDR hizmetleri ilkelerinin; bireyi merkeze alması, bireysel farklılıklara önem vermesi, bireyin tüm gelişim alanlarını desteklemeye yönelik olması, okul-aile-öğrenci işbirliğini esas alması, yapılacak faaliyetlerin bireye uygun hazırlanması gibi ortak amaçları içerdiği ve birbirine benzediği söylenebilir. Okul öncesi eğitimde psikolojik danışma ve rehberlik programının amaçlarına değinecek olursak; Milli Eğitim Bakanlığı tarafından hazırlanan “Okul Öncesi Eğitiminde Rehberlik Programı”na katılan çocuklar tarafından şu hedeflerin kazanılması amaçlanmaktadır (MEB, 2012:4; Seçer ve Yalman, 2010):

- Bulunduğu topluma ve okula uyum sağlamaları,
- Kendilerini tanımaları, anlamaları ve bu yönde geliştirmeleri,
- Sosyal becerilerini geliştirmeleri,
- İlkokula hazırlanmaları,
- Değerlere önem vermeleri,
- Aileye ve topluma saygılı davranmaları,
- Kişilerarası ilişkilerini geliştirmeleri,
- Bilgi ve becerilerini geliştirerek donanımlı bireyler olma yolunda ilerlemeleri,
- Meslekleri tanımaları ve mesleklerin önemini farkına varmaları,
- Eğitime, eğitimi veren öğretmene ve ortama karşı olumlu davranışlar sergilemeleri amaçlanmaktadır.

Rehberlik programının amaçları doğrultusunda çocuklara özel faaliyetler hazırlamak için belirli yeterlik alanlarını dikkate almak gerekmektedir. Okul Öncesi Eğitim Rehberlik Programı'nda rehberliğin yeterlik alanları incelendiğinde bu alanların şu şekilde sıralandığı görülmektedir (MEB, 2012:8):

- Kendini Kabul: Çocuğun kendini tanınması, güçlü olan yönlerini bilmesi, zayıf yönlerini güçlendirebileceğini fark etmesi, bireysel farklılığını kabullenmesi amaçlarını içermektedir.
- Okula ve Çevreye Uyum: Çocuğun ailesinden ayrılarak okula başlaması, okul kurallarını öğrenmesi, okula ve topluma uyum sağlaması gibi hedefleri içermektedir.
- Eğitsel Gelişim: Çocuğun bir işi başarabileceğine inanması, öğrenme isteği duyması, bireysel çalışabilme becerisi kazanması, öğrenme ortamını düzenlemesi, öğrenmeye karşı olumlu tutum geliştirmesi amaçlanmıştır.
- Kişiler Arası İlişkiler: Bireyin kendini ve çevresini fark etmesi, iletişim becerilerinin gelişmesi, sosyalleşmesi ve empati becerisinin gelişmesini içermektedir.
- Aile ve Toplum: Aile ve toplumun en küçük bireyi olan çocuğun sorumluluklarını bilme ve demokratik tutum geliştirme gibi amaçları olan bir yeterlilik alanıdır.
- Güvenli ve Sağlıklı Hayat: Çocukların doğru ve sağlıklı beslenme alışkanlığı kazandırmayı, tehlikeli durumlarda neler yapılması gerektiği gibi konularda bilgilendirmeyi amaçlamaktadır.
- Mesleki Gelişim: Çocukların meslekleri tanımaları, olumlu tutum geliştirmeleri, çevresindeki meslek gruplarının farkında olmaları için yapılan bilgilendirmeleri içermektedir.

Rehberlik hizmetlerinin amaçları ve yeterlik alanları doğrultusunda okul öncesi eğitimde çocuğa sıcak, güvenilir ve gelişimini destekleyecek eğitim ortamları hazırlanması konusunda yardımcı olunmalıdır. Kendini güvende hisseden çocuk, gelişim görevlerini yerine getirmek için gerekli olan özgüveni elde etmektedir. Bu süreçte de etkili rehberlik hizmetleri çocuğun belirlenen amaçlara ulaşabilmesi, bulunduğu topluma uyum sağlaması konusunda eğitimin işlevselliğini sağlamaktadır. Okul öncesi öğretmeninden çocuğa sevgi göstermesi, çocuk için gerekli olan eğitim ortamlarını sağlaması, aile ile işbirliği içerisinde olması ve olumlu rol model olması beklenmektedir (Yeşilyaprak, 2013:40).

Okul öncesi dönemde çocuğa ve aileye kaliteli bir rehberlik programı ile gerekli hizmetler verilirse gelecek yıllar için de sağlam bir zemin oluşması sağlanacaktır (Bölükbaşı Macit, 2014). İlkeler ve yeterlilik alanlarına bakıldığında okul öncesi eğitim programları ve rehberlik programlarının amaçlarının bütünlük taşıdığı söylenebilir.

Okul öncesi dönemde çocuğun okul ile ilk defa tanışmasıyla beraber oryantasyon çalışmaları yapılmaktadır. Rehberlik hizmetleri kapsamında gerçekleşen bireyi tanıma teknikleri ile çocuğun özelliklerini tanıma ve gelişimsel aksaklık olduğunda erken tespit etme önemli görülmektedir. Bireyi tanıma teknikleri; psikolojik testler ve test dışı teknikler olmak üzere ikiye ayrılmaktadır. Psikolojik testler; kişilik testleri, başarı testleri, yetenek testleri, ilgi envanterleri ve tutum ölçekleridir. Test dışı teknikler ise gözleme dayalı, kendini anlatmaya dayalı, başkalarının kanılarına dayalı ve etkileşime dayalı teknikler olarak uygulanmaktadır (Camadan, 2020).

Bu bağlamda okul öncesi eğitimde rehberlik hizmetleri kapsamında uygulanacak olan test ve gözlemler ile ihtiyaçların belirlenmesinin ve bu doğrultuda faaliyetler düzenlenmesinin önemli olduğu söylenebilir. Yapılacak faaliyetler sayesinde çocuğun ve ailenin beklentileri karşılanarak çocuğun gelişimi desteklenecektir.

2.1.5. Okul Öncesi Eğitimde Psikolojik Danışma ve Rehberliğin Tarihçesi

Rehberlik hizmetlerinin başlangıcı 1950’li yıllarda Türk-Amerikan işbirliği anlaşması doğrultusunda Amerika’dan alanında uzman kişilerin Türkiye’ye gelmesiyle gerçekleşmiştir. Uzmanlar var olan eğitim sisteminde incelemelerde bulunarak aksaklıkları belirtmiş, eğitim ve seminerler düzenlemişlerdir (Yeşilyaprak, 2013:21).

Rehberlik hizmetlerinde zamanla gelişen farklı bir yaklaşım olan gelişimsel yaklaşım, her çocuğun farklı ve özel olduğundan yola çıkarak bireysel hedefler koyma, bu hedefleri değerlendirme ve tüm öğrencileri kapsama özellikleri ile rehberlik hizmetlerinde önemli bir yere sahiptir (Baydan, 2020). Her çocuğun bir bütün olarak eğitilmesi gerektiği görüşünü benimseyen gelişimsel rehberlik anlayışı; çocuğu merkeze alan, bireyselleşmiş eğitim olanakları sağlayan, her çocuk ile bireysel olarak ilgilenilmesini sağlayan, olumlu bir öğrenci, arkadaş ve çevre etkileşimini önemseyen profesyoneller tarafından sürdürülen görüştür (Özoğlu, 1994).

1953’te ülkemizden Amerika’ya gönderilen uzmanlar gerekli incelemelerde bulunarak geri dönmüşlerdir. Bu incelemeler doğrultusunda ilerleyen dönemlerde üniversite müfredatına “Rehberlik” dersi eklenmiştir (Özoğlu, 1994). 1960’tan itibaren 9.

Sınıflarda uygulanmak üzere “yöneltme” amacıyla mesleki rehberlik alanında yönlendirme yapmak için 8. Milli Eğitim Şurasında düzenleme yapılmıştır (Avcı ve Gençoğlu, 2020). Başlarda mesleki yönlendirme üzerinde çalışmalarda bulunan rehberlik hizmetleri kapsamına zamanla kişisel-sosyal ve eğitsel rehberlik alanları da eklenmiştir.

1960’lı yıllarda çıkan gelişimsel rehberlik anlayışının ortaya çıkmasıyla birlikte rehberlik programlarını uygularken bireyin gelişimsel ihtiyaçları ön planda tutulmaya başlanmıştır. Bu gelişimsel yaklaşımı temel alan programlara ait ilkeler şu şekilde sıralanmıştır (Erkan, 2014:2-4):

- Bazı gelişim problemi bulunan öğrencilerin yanında psikolojik danışma ve rehberlik hizmetleri tüm öğrencileri kapsamaktadır.
- Öğrencilerin gelişimleri ile ilgili amaçlara sahip olan gelişimsel rehberlik anlayışı sayesinde müfredat belirli üniteleri içermektedir. Müfredat öğrencilerin fiziksel, zihinsel, duygusal gelişim alanlarını içermekte ve eğitim olanaklarının üzerine yoğunlaşmaktadır. Gelişimsel rehberlik anlayışı; kendisini ve çevresini tanıma, tutum geliştirme, kişiler arası ilişki kurma, mesleki farkındalık kazanma ve toplumsal katılım gibi amaçları içermektedir.
- Bu rehberlik anlayışı esnek ve sürekli bir yapıya sahiptir. Yaş grubuna ve ihtiyaçlara göre değişik düzenlemeler yapılarak uyarlanabilir.
- Gelişimsel rehberlik ve eğitsel programlar bir bütündür ve birbiriyle etkileşim halindedir.
- Psikolojik danışma ve rehberlik programının planlanması, yürütülmesi ve değerlendirilmesinden okul psikolojik danışmanı sorumludur.
- Program, okuldaki diğer personellerin de katılımıyla işbirliği ile yürütülmelidir.
- Gelişimsel rehberlik daha çok bireysel odaklı olsa da çocukların akademik anlamda daha verimli ve iyi öğrenebilmeleri için destek sağlamaktadır.
- Okulda problemlili vakaların olması durumunda psikolojik danışman müdahale edebilmek için gerekli bilgiye ve donanıma sahip olmalıdır.

Bu ilkelerde de görüldüğü gibi gelişimsel rehberliğin önleyici ve müdahale edici olması, amaç yönelimli olması, önleyici olması, esnek ve değiştirilebilir olması gibi özelliklerinin okul öncesi eğitimde rehberlik hizmetlerinin sunulmasında çocukların gelişimsel ihtiyaçları kapsamında oldukça önemli olduğu söylenebilir.

1974 yılında yapılan 9. Milli Eğitim Şurasının rehberlik hizmetlerine yönelik kararlarında; genel ve mesleki rehberlik hizmetlerinin örgütlenmesi ile ilgili esaslar ve rehberlik programını bütün okullarda uygulanacağı ve rehberlik programının uygulanması için okul müdürlerinin gerekli tedbirleri alacakları şeklinde yer almaktadır. Bununla birlikte sistemin yeni ve önemli unsurlarından olan rehberlik çalışmaları ile yeni ölçme ve değerlendirme düzeninin uygulanmasında yönetici ve öğretmenlere yardımcı olmak, seminerler düzenlemek, danışmanlık yapmak ve uygulamayı yerinde izlemek ve sorunları yerinde çözebilmek amacı ile her ilde rehberlik ve araştırma merkezlerinin kurulması ve mevcutların beklenen hizmetleri göreceği şekilde geliştirilmesi için kadro tahsisi, uzman atanması, geçici danışman gönderilmesi, seminerler ve kurslar düzenlenmesi, yayınlar ve araçlar gönderilmesi gibi tedbirler alınacağı şeklinde kararlar verilmiştir (MEB, 1974).

9. Milli Eğitim Şurasında alınan kararla rehberlik hizmetleri orta dereceli okullarda da uygulamaya konulmuştur. Daha sonraki yıllarda ise ilköğretim sonrasında lise düzeyinde uygulamaya konulmuştur. Sürekli gelişim ve yenilenme sonucunda psikolojik danışma ve rehberliğe duyulan ihtiyaç zamanla artmıştır. Bakanlık bünyesinde ve üniversitelerde gerekli düzenlemeler yapılarak rehberlik alanında çalışılmaya başlanmıştır (Avcı ve Gençoğlu, 2020).

2005-2006 yılında MEB-Özel Eğitim Rehberlik ve Danışmanlık Genel Müdürlüğü tarafından hazırlanan “İlköğretim ve Ortaöğretim Kurumları Sınıf Rehberlik Programı” ülkemizdeki yapılandırılmış ilk rehberlik programıdır. Öğretmen-veli-öğrenciye yönelik yapılan ihtiyaç analizleri, literatür taramaları ve değerlendirmeler neticesinde yedi yeterlik alanı belirlenerek bu alanlara uygun olarak kazanımlar yazılmıştır. Bu yeterlik alanları okul öncesi eğitimde psikolojik danışma ve rehberlik programının da temelini oluşturmuştur. Programdaki yeterlik alanları; kendini kabul, kişiler arası ilişkiler, eğitsel gelişim, mesleki gelişim, aile ve toplum, güvenli ve sağlıklı hayat, okula ve çevreye uyum şeklinde sıralanmaktadır (MEB, 2012).

Tüm kademelerde olduğu gibi okul öncesi eğitimde de rehberliğe duyulan ihtiyaç doğrultusunda Milli Eğitim Bakanlığı tarafından ilgili çalışmalar yapılarak Okul Öncesi Eğitim Rehberlik Programı (2012) hazırlanmış ve öğretmen atamaları yapılmıştır. Yürürlüğe konulan rehberlik programı ekonomik sebeplerden dolayı 2013 yılında yayından kaldırılmış, mevcut psikolojik danışmanlar diğer kademelere yönlendirilmiş ve kadrolar kaldırılmıştır. Yapılan çalışmalar sonucunda ihtiyaç doğrultusunda 2015 yılında yeniden

kadro açılarak psikolojik danışmanların okul öncesi eğitim kurumlarında görev yapması sağlanmıştır (Hamamcı, 2014:277).

Bilindiği üzere bugün bazı anaokullarında, ilk ve orta dereceli okulların genelinde rehberlik uzmanları bulunmaktadır. Okulda görev yapan psikolojik danışman tarafından gerekli iş ve işlemler yürütülmektedir. Uzmanın bulunmadığı okullarda sınıf rehber öğretmenleri rehberlik faaliyetlerini sürdürmekte gerekli durumlarda idare ile işbirliği yaparak RAM'lara yönlendirme yapmaktadır.

2.1.6. Okul Öncesi Eğitimde Psikolojik Danışma ve Rehberliğe Duyulan İhtiyaç

Çocuğun gelişimi düşünüldüğünde bebeklik döneminde gözle görülür bir biçimde fiziksel gelişim ön plandayken erken çocukluk döneminde bu fiziksel gelişim biraz daha yavaşlamakta, çocuğun bilişsel, duygusal ve psiko-motor gelişim alanlarında çevrenin de katkısıyla hızlı bir ilerleme sağladığı görülebilmektedir. Piaget'nin işlem öncesi evresi 2-7 yaşları kapsamakta ve erken çocukluk dönemine denk gelmektedir. Çocuk bu dönemde oldukça hareketli olmakla birlikte, çocukların fiziksel eylemleriyle eşgüdümlü olarak zihinsel kavrayışları ve hayal güçleri de gelişmektedir. Çocuklar dünyayı kelimeler, çizimler, sembollerle ifade ederek mantıksal ilişkiler kurmaya çalışır. Bu dönemde çocuklar belirli bir duruma odaklanma, cansız nesneye canlı özellikler yükleme ve benmerkezcilik gibi gelişimsel özellikleri gösterirler. Daha sonra akıl yürütmeye ve sürekli soru sorarak gelişimlerini sürdürmeye çalışırlar. İlerleyen dönemde ise çocuklar Vygotsky'nin sosyo-yapısalcı yaklaşımına göre sosyalleşerek öğrenirler (Santrock, 2014).

Erikson'ın psiko-sosyal gelişim kuramına göre de 0-6 yaş erken çocukluk döneminde; temel güvene karşı güvensizlik, özerkliğe karşı kuşku ve utanç, girişimciliğe karşı suçluluk evreleri yaşanmaktadır. Bebeklikte çocuğun ihtiyaçlarını karşılayan bakım verenine bağlanması ve güven duygusunu kazanması beklenir. 1-3 yaş arasında ise çocuğun özerklik ihtiyacını karşılaması, kendisine ve çevresindeki diğer varlıkları ayırt edebilmesi, benlik kavramının gelişmesi beklenmektedir. Çocuğun gelecekte psikolojik anlamda iyi bir yaşam sürebilmesi bu dönemde sağlıklı ilişkiler kurma, kendini kabul etme, olumlu benlik algısı geliştirme gibi becerileri kazanmasına bağlıdır. Gelecekteki iyi oluşun okul öncesi dönemdeki psiko-sosyal ihtiyaçlarının karşılanması ile gerçekleşebileceği vurgulanmaktadır (Gençtanırım Kurt, 2020; Santrock, 2014).

Bu bağlamda çocuklara bilişsel ve sosyal anlamda daha fazla uyarıcılı ortamın sağlanması, olumlu beceriler kazanması ve kendi gelişimini sürdürebilmeleri için son derece önemli niteliktedir. Okul öncesi dönemde çocuğun daha fazla oyun, drama, hikâye okuma vb. etkinliklere zaman ayırmasının; dilini daha düzgün kullanmasına, kendisini daha iyi ifade edebilmesine ve daha aktif sosyal ilişki kurmasına yardımcı olacağı söylenebilir.

Dünya sürekli değişmekte ve yenilenmektedir. Bu değişime uyum sağlamanın çocukluktan itibaren alınacak olan kaliteli eğitimlerle mümkün olacağı söylenebilir. Eğitimde en önemli unsur izleme ve önleme çalışmalarıdır. Bu kapsamda eğitimin sürdürülebilirliğini sağlamak için tüm eğitim kademelerinde PDR hizmetlerine yer verilmesi gerekmektedir. Eğitimin formal başlangıç noktası olarak görülen okul öncesi eğitimde gelecek için gerekli olan temeller atılır ve bu temel üzerine hayatın şekillenmesi sağlanır. Okul öncesi eğitimden başlayarak çocuğun izlenmesi ve yapılan değerlendirmelerin bir sonraki eğitim öğretim kademesine aktarılması bireylerin tanınması ve ilgili önlemlerin alınması bakımından önem taşımaktadır. Bu sistemin doğru bir şekilde gerçekleşmesi için alanında uzman psikolojik danışmanlara ve sistemli bir programa ihtiyaç duyulmaktadır (Avcı ve Gençoğlu, 2020).

Okul öncesi dönem, çocuğun geleceği için gerekli olan temelin atılması bakımından önemlidir. Bu dönemde çocuğa sağlanacak güvenli ve sevgi dolu eğitim ortamları çocukların okula uyum sağlayarak gerekli olan davranış ve tutumları sergilemelerine yardımcı olacaktır. Bu bağlamda okul öncesi öğretmenin; çocuğun gelişimini takip etmesi, çocuğa rol model olması, çocuk ile geçirdiği zaman içerisinde gözlem yapması ve ihtiyaç duyulması halinde rehberlik hizmetlerinden yardım alması gerekmektedir. Çocuğun eğitim sırasında ve sonrasında izlenmesi ve takibinin yapılması gelişimsel aksaklık olması durumunda erken müdahale edilmesi açısından son derece önem taşımaktadır. Çocuğun gelişiminin desteklenmesi, yeteneklerinin farkına varılması, okula uyumunun sağlanması, gelişiminde herhangi bir aksaklık olması, davranış problemlerinin olması, çocukta normal olmayan durumların sergilenmesi, okul-aile işbirliğinin sağlanması gibi konularda alanında uzman psikolojik danışmanlardan yardım almak erken dönemde önleyici programlar çerçevesinde çocuğun ilerleyen yaşamını etkilemektedir (MEB, 2013; Başal, 2005).

Okul öncesi eğitimde rehberlik hizmetleri; çocuğun kendini ifade etme becerileri kazanma, sosyalleşme, ilkokula hazırlanma, mesleklere karşı olumlu tutum geliştirme becerileri kişisel-sosyal, eğitsel ve mesleki rehberlik bağlamında kazanılmaktadır (MEB,

2017). Okul öncesi eğitiminde rehberlik hizmetlerinin; çocuğa ulaşabilme, çocuğun gelişimini takip etme, yeteneklerini ortaya çıkarma, okula uyum sağlama, kişilik gelişimini sağlama, erken müdahale, velilerin bilinçlendirilmesi, önleyici olması, öğretmenin yükünü azaltması gibi konularda önemli olduğu belirtilmektedir (Kanak ve diğerleri, 2018).

Bu kapsamda OECD (Organization for Economic Cooperation and Development- Ekonomik İşbirliği ve Kalkınma Teşkilatı, 2015) raporunda 2 ile 5 yaş arasında okul öncesi eğitimi ve okula kayıt oranları sıralaması kapsamında OECD ortalamasının üstünde kalan ülkelerin PDR hizmetleri incelendiğinde; eğitimin okul-aile işbirliği ile yürütüldüğü ortak nokta olarak görülmüştür. Bir diğer ortak nokta ise okul öncesi eğitimden başlayarak kademeler arasında geçişin sağlanması PDR servisi aracılığıyla yapıldığı ve rehberlik programlarının çocuk merkezli yapılandırıldığı belirtilmiştir. Okul öncesi dönemi de kapsayan rehberlik çalışmaları yasalarla güvence altına alınmış olup ilk dönemler önleyici hizmetler ön plandayken kademeler ilerledikçe kariyer danışmanlığı ön plana çıkmıştır. Bu durumda da psikolojik danışmanların kendilerini geliştirmelerine, hizmet içi eğitimlere ve süpervizyon çalışmalarına katılmalarına ihtiyaç duyulmaktadır (Avcı ve Gençoğlu, 2020; OECD, 2017).

Çocuklar istemedikleri durum veya olaylara karşı; reddetme, çevresine zarar verme, geriye dönüş, hiperaktivite, hayali hikâyeler anlatma, dikkat eksikliği, önemsememe gibi davranışsal ve bilişsel tepkilerde bulunabilirler. Erken müdahale edilmediğinde beslenme sorunları, sürekli baş ve karın ağrıları, uyku problemleri ve sindirim sisteminde aksaklıklar meydana gelebilir. Tüm bu tepkiler çocuğun yaşamında meydana gelen; boşanma, süregelen hastalık, ölüm, afet, savaş, ihmal ve istismar öyküsü, psikolojik-fiziksel-duygusal istismar, akran şiddeti, kardeş kıskançlığı gibi nedenlerden meydana gelebilmektedir. Yaşanan olaylardan sonra çocukların aşırı tepkilerinin azaltılması, çocuğun normal yaşamına devam edebilmesi, çocuğun sarsılan güvenini yeniden kazanabilmesi, yaşadıklarını anlamlandırması için uzman kişiler tarafından psiko-sosyal müdahalelere ihtiyaç duyulmaktadır (Mutlu Çaykuş, 2020). Bu müdahalelerin okul öncesinde uygulanabilmesi için aile ile işbirliği içerisinde olunması çok önemlidir. Bu nedenle; ailelere gerekli bilgilendirmelerin yapılması, eğitim ve seminerlerin düzenlenmesi, gerekli konsültasyon çalışmalarının yapılması gerekmektedir.

Başka bir boyut da sınıfta özel gereksinimli, üstün zekâlı, kaynaştırma çocukların bulunmasıdır. Bu gibi durumların erken fark edilerek müdahale edilmesi için hem okul öncesi öğretmenin hem de psikolojik danışmanın gereken eğitimleri almasının önemli

olduğu söylenebilir. Koçyiğit (2015) araştırmasında anasınıflarında uygulanan kaynaştırma çalışmalarında öğrenci, ebeveyn, öğretmen, yönetici ve eğitim ortamları kaynaklı problemler yaşandığı, sorunları çözebilmek için öğretmenler ve psikolojik danışmanlar tarafından bireysel görüşmeler, oryantasyon çalışmaları, etkinlikler yapıldığı belirtilmiştir. Bu kapsamda anasınıflarında kaynaştırma eğitiminin etkililiğini artırmak adına öğretmenlere gerekli eğitimlerin verilmesine, aileye rehberlik edilmesine ve eğitimlerin düzenlenmesine ihtiyaç duyulduğu önerilerinde bulunmuştur.

Çocuğun sosyal, duygusal, zihinsel ve psikolojik bir problem yaşaması durumunda nasıl davranılması gerektiği konusunda ebeveyn ve öğretmen zaman zaman zorlanabilir. Önleyici ve müdahale edici rehberlik kapsamında çocuğa nasıl yaklaşılması gerektiği konusunda psikolojik danışmanın desteğine ihtiyaç duyulmaktadır. Danışmanın davranış problemi olan çocukla veya ailesiyle uzun ve sistemli bir şekilde çalışması okul öncesi eğitimin işlevselliğini artıracaktır (Tagay, 2020).

Okul öncesi dönemde aniden veya zamanla ortaya çıkabilen çocukları gelişimsel anlamda da olumsuz etkileyen zorlu yaşam olayları meydana gelebilir. Bu durumlar; fiziksel şiddet, psikolojik şiddet, ölüm, hastalık, ihmal ve istismar, göç, boşanma, terör, savaş, afet vb. şekillerde görülebilir. Bu gibi durumlar çocukları sarsarak ve onların davranışsal, duygusal, bilişsel ve fizyolojik tepkiler vermesine neden olmaktadır. Zorlu yaşam olaylarını anlamlandırmak, verilen tepkileri azaltmak, tramvayı önlemek ve mevcut durumla sağlıklı bir şekilde başa çıkmak için psiko-sosyal müdahalelere ihtiyaç duyulmaktadır (Mutlu Çaykuş, 2020).

Okul öncesi dönemde PDR hizmetleri sayesinde çocuğun gelişimi desteklenmekte, önleyici müdahaleler yapılmakta, zorlu yaşam olaylarıyla baş etmesi sağlanmakta, gerekli durumlarda aile eğitimleri düzenlenmekte, aileye danışmanlık hizmeti verilmekte ve öğretmenlere müşavirlik yapılmaktadır. Tüm bu çalışmalara yer vererek çocuk ve ailenin problemlerinin giderilmesi, mevcut danışmanlık ihtiyacının giderilmesi önemli nitelikte olup eğitimin kalitesini artıracacağı söylenebilir.

2.1.7.Okul Öncesi Eğitimde Problem Alanlarına Göre Rehberlik Türleri

“Milli Eğitim Bakanlığı Rehberlik Hizmetleri Yönetmeliği”ne göre rehberlik hizmetleri; kişisel-sosyal, mesleki ve eğitsel olmak üzere üç alanda hizmet vermektedir. Kişisel-sosyal rehberlik; bireyin kendini tanımasını, çevresini tanımasını, sosyal ilişkiler kurma gibi yaşam becerileri kazanmasını amaçlamaktadır. Bir diğer alan olan mesleki

rehberlik ise bireylerin; mesleki farkındalık kazanmalarını, meslekleri tanımalarını, ilgi ve yeteneklerine göre mesleğe yönlendirilmelerini, mesleğini sürdürebilmelerini amaçlamaktadır. Eğitsel rehberlik alanı da bireylerin; ilgi, ihtiyaç ve yetenekleri göz önüne alınarak eğitimle ilgili en uygun kararları verebilmesini, öğrenmeyi öğrenebilmesini ve eğitime karşı olumlu tutum geliştirmesini amaçlamaktadır (MEB, 2017:2). Bu bölümde eğitsel rehberlik, kişisel-sosyal rehberlik ve mesleki rehberlik türlerine ayrı ayrı yer verilmiştir.

2.1.7.1.Eğitsel Rehberlik

Eğitsel rehberlik; öğrencinin etkili çalışma planı oluşturması, yeteneklerini fark etmesi, zamanı verimli kullanması, not alma becerilerini kazanması, sınava hazırlanması gibi becerileri kazanmasını amaçlayan bir rehberlik türüdür. Bireyin kendi ilgi ve yetenekleri doğrultusunda güdülenmesini, okula uyum sağlamasını, okul başarısını, gelişmesi yönünde belirli programlarda yer almasını hedeflemektedir (MEB, 2020; Özoğlu, 1994:95).

Eğitsel rehberlik çalışmaları öğrencilere; okula uyum, etkin dinleme, zamanı verimli kullanma, aktif dinleme, hedefler belirleme, öğrenme ortamını düzenleme, dikkat geliştirme gibi kazanımları içermektedir. Bu kazanımlara ulaşabilmek için öğrencilere doğrudan ve dolaylı yoldan ulaşabilmek gerekmektedir. Öğrencilerin eğitsel anlamda başarılarını artırabilmek için okul-aile etkileşiminin sağlanmasına; öğrenci, aile ve öğretmenlere eğitim verilmesine; rehberlik panolarının düzenlenmesine ve konuyla ilgili afiş, broşür vb. çalışmaların rehberlik servisinin koordinatörlüğünde yürütülmesine ihtiyaç duyulmaktadır (Baydan, 2020; Lunenberg, 2010).

Milli Eğitim Bakanlığı tarafından hazırlanan “Sınıf Rehberlik Programı”nda akademik alan ile ilgili yeterlikler; okula ve çevreye uyum, eğitsel planlama ve başarı, akademik anlayış ve sorumluluk şeklinde yer almaktadır (MEB, 2020:16). “Okul Öncesi Eğitiminde Rehberlik Programı”nda ise okula uyum sağlama, kendi özelliklerini tanıma ve geliştirme, okul kurallarını tanıma, okula yönelik temel becerileri geliştirme, eğitime ve eğitim veren öğretmene karşı olumlu tutum geliştirme gibi amaçlar yer almaktadır (MEB, 2012:4).

Erken çocukluk eğitiminde öğrencilere kazandırılması gereken eğitsel rehberlik kapsamındaki çalışmaları şu şekilde sıralamak mümkündür (Baydan, 2020:35-36):

- Okula uyum sağlama

- İletişim kurma ve dinleme becerilerini aktif kullanma
- Zamanı kaliteli kullanma
- Öğrenmeyi engelleyen durumlar ile baş etme
- Çalışma ortamını hazırlama ve düzenleme
- Çok yönlü düşünme
- Dikkatini geliştirme
- İlgi duyduğu alanların farkına varma
- Okuma sevgisi ve alışkanlığı kazanma.

Okul öncesi eğitimde çocuklarla çalışırken eğitsel anlamda başarıya ulaşabilmek için hem bireysel hem de grup çalışmalarında bir takım teknikler kullanılmaktadır. Uygulanan teknikler; oyun, drama, resim çizme, öykü anlatma, müzik, dans, uyum etkinlikleri, teknolojik etkinlikler ve bilimsel etkinlikler olarak sıralanabilir (Baydan, 2020; Hamamcı, 2014; MEB, 2012).

Okul öncesinde eğitsel rehberlik çalışmaları yapılırken bireysel odaklı, karşılaştırma yapmadan, fiziksel gelişimin yanı sıra yanlışlardan ders çıkarma, sorun çözme, dikkat becerilerini geliştirme ve zekâ odaklı okula uyumu destekleyen şekilde yapılmalıdır. Bu eğitsel çalışmaları yürütürken öğrenci, öğretmen, idare, aile ve okul çalışanlarının arasındaki iletişimi ve işbirliğini sağlamak okul psikolojik danışmanının görevidir (Baydan, 2020). Eğitsel anlamda çocukların seviyelerinin belirlenmesi, izleme ve önleme çalışmalarının yapılması, çocukların eğitsel becerilerinin geliştirilmesi ve mevcut durumunun değerlendirilmesi, ilgi ve yetenekleri doğrultusunda yönlendirilmesi, kaynaştırma öğrencilerine yönelik gerekli çalışmaların yapılması için rehberlik hizmetlerine ihtiyaç duyulduğu söylenebilir.

2.1.7.2.Kişisel-Sosyal Rehberlik

Kişisel rehberlik alanı, bireylerin psikolojik ve sosyal anlamda uyum sağlamasına yönelik bir hizmet alanıdır. Kişilerin psikolojik ve duygusal problemlerini çözmeyi amaçlayarak hem kişisel hem de sosyal uyumunu artırmayı hedeflemektedir. Bu kapsamda konu alanlarına göre en kapsayıcı özelliği olan rehberlik türü kişisel-sosyal rehberliktir. Bu doğrultuda benlik saygısı, kendini ve çevresini kabul, psikolojik anlamda sağlamlık, stresle baş etme, sosyalleşme gibi konular bu rehberlik alanı kapsamında ele alınmaktadır (Gençtanırım Kurt, 2020). Bu bağlamda kişisel-sosyal rehberlik alanıyla ilgili bir takım yeterlik alanları belirlenmiştir.

Sınıf Rehberlik Programı'nda (MEB, 2020:16) sosyal duygusal gelişim yeterlik alanları; benliğini fark etme, kişisel güvenlik, kişiler arası ilişkiler, duygularının farkına varma ve yönetebilme ve karar verme şeklinde sunulmuştur. Milli Eğitim Bakanlığı tarafından hazırlanan “Okul Öncesi Eğitimde Rehberlik Programı”nda ise kişisel-sosyal rehberlik kapsamında kendini tanıma, özgüven kazanma, sosyalleşme, olumlu benlik geliştirme, çevresiyle aynı ortamı paylaşabilme, öz bakım becerileri kazanma gibi amaçlar yer almaktadır (MEB, 2012:4).

Okul öncesi eğitimde kişisel-sosyal rehberlik ile çocukların kişisel ve sosyal ihtiyaçlarının karşılanması hedeflenmektedir. 0-3 yaş arasında güven, benlik ve özerklik gibi kişisel özelliklerin kazanılması önem taşımaktadır. Bu dönemde çocukların olumlu benlik algısının gelişmesi, iyi ilişkiler kurması, kendini kabul gibi kişisel özellikler bakımından kritik dönemdir. 3-6 yaş arasında ise fiziksel, duygusal, sosyal ve cinsel eğitsel yeterlilikleri kazanması bakımından son derece önemlidir. Bu dönemde çocuğun kendisinin ve çevresinin farkına varması, sosyal ilişkiler kurması, duygu kontrolünü sağlaması, gelişimsel görevlerini karşılaması ve psikolojik sağlığını koruması için okul psikolojik danışmanlarına ihtiyaç duyulmaktadır. Mevcut ihtiyaçlar okul öncesi eğitim kurumlarında oyun terapisi ve drama yoluyla gerçekleştirilebilir. Bu bağlamda okul psikolojik danışmanlarının öğrenciye ve aileye hizmet verebilmek için kendi deneyimlerinin yanı sıra drama, oyun terapisi ve aile danışmanlığı gibi alanlarda belirli yeterliliğe sahip olması gerekmektedir (Gençtanırım Kurt, 2020).

Okul öncesi öğretmenlerinin de kişisel-sosyal rehberlik kapsamında bu bilgilere sahip olması ve rehberlik sürecini doğru yönetmesi önemli niteliktedir. Bu bilgiler ışığında çocuğun kendini kabul etmesi, çevre farkındalığı kazanması, sosyalleşmesi gibi konuların çocuğun geleceğini inşa etmesi bakımından ne kadar önemli olduğu söylenebilir. Bu dönemde kazanılması gereken bazı durumların telafisi olmaması sebebiyle okul öncesi eğitimde kişisel-sosyal rehberliğe gereken önemin verilmesi ve faaliyetlerin buna yönelik düzenlenmesi de önemli niteliktedir.

2.1.7.3.Mesleki Rehberlik

Bireyin hayatına yön vermesi için var olan meslekleri tanıması, meslek seçimine yönelmesi, mesleki kararlar alabilmesi ve bir mesleği seçebilmesi adına sunulan hizmetler mesleki rehberlik kapsamında gerçekleşmektedir (Özoğlu, 1994). Meslekleri tanıma, kendi kişisel özelliklerine uygun mesleği seçme, mesleğe hazırlanma ve mesleki anlamda

gelişme adına yürütülen hizmetler mesleki gelişim alanı kazanımlarında yer almaktadır (MEB, 2020).

Sınıf Rehberlik Programı'nda (MEB, 2020:16) kariyer gelişimi ile ilgili kariyer farkındalığı, kariyer hazırlığı ve kariyer planlama yeterlik alanları mevcuttur. Mesleki gelişim uzun bir süreçtir ve okul öncesi dönemde başlamaktadır. Bu dönemde çocuğun çevrelerindeki mesleklerin farkına varması, meslekleri tanıması, ayırt edebilmesi, mesleklere karşı olumlu bir bakış açısı geliştirmesi sağlanmalıdır (MEB, 2013:8). Yeşilyaprak (2003:210), 5-12 yaşlar arasında çocuğun mesleki gelişiminin sağlıklı olabilmesi için gerçekleşmesi gereken gelişimsel özellikleri şu şekilde belirtmiştir:

- Çalışmaya ve iş hayatına karşı olumlu tutum geliştirme
- Bireysel özellikler ile mesleklerin ilişkisini anlama
- Meslekleri tanıma, ayırt etme
- Birlikte iş yapabilmeyi ve paylaşmayı öğrenme
- Boş zamanlarını kaliteli değerlendirmeyi öğrenme
- Mesleklerin önemini bilme
- Karar verebilme, amaç ve strateji belirleme.

Milli Eğitim Bakanlığı tarafından hazırlanan “Okul Öncesi Eğitiminde Rehberlik Programı”nda mesleki rehberlik kapsamındaki kazanımlara baktığımızda; çocuğun yapmaktan hoşlandığı veya hoşlanmadığı şeyleri fark etmesi, anne babasının mesleğini bilmesi, okul personellerinin mesleğini bilmesi, meslekleri ayırt etmesi, mesleklerin gerekli ve önemli olduğunu bilmesi gibi ifadelerin yer aldığını söylemek mümkündür (MEB, 2013). Kazanımlar incelendiğinde çocukların geleceğe yönelik meslek seçimi ile ilgili mesleki temellerinin oluştuğu ve farkındalık kazandığı söylenebilir.

Okul öncesi eğitimde çocukların meslekleri tanımaları, ayırt edebilmeleri, sınıflandırmaları için gerekli kariyer odaklı eğitimler verilmektedir. Çocuklar gelecekte hangi meslekte çalışmak istediklerini, hangi eğitimleri almak istediklerini hayal ederler, mesleki rollere bürünerek oyunlar oynarlar. Çocuklar ailelerini, öğretmenlerini, sınıfa meslek tanıtımı için gelen kişileri, öykülerdeki kahramanları örnek alırlar. Bu dönemde geleceğinin temellerini inşa eden çocuklar; nasıl çalışacaklarını, mesleki disiplini, hoşlandığı ya da hoşlanmadığı şeyleri, güçlü yanlarını ve becerilerini çevresindeki kişileri rol model olarak keşfe çıkmaktadırlar. Bu süreçte psikolojik danışma ve rehberlik hizmetlerinin çocuklara uyguladığı testler ve test dışı teknikler (kariyer genogramı, rol

oynama, kukla tekniği, meslek istasyonları, kariyer öyküleri, grup çalışmaları) aracılığıyla çocukların yeterliliklerini, ilgi ve ihtiyaçlarını belirlemektedirler. Belirlenen ihtiyaçlar doğrultusunda eğitim için gerekli olan düzenlemelerin yapılması, basit ve anlaşılır etkinlikler düzenlenmesi geleceğin çalışanları çocukların kariyer temellerini sağlam atmaları açısından önem taşımaktadır (Ulaş Kılıç ve Demirtaş Zorbaz, 2020). Mesleki gelişimi ele alan oyunlar, şarkılar, geziler ve aile katılımı çalışmaları çocuğa mesleki anlamda katkı sağlamaktadır.

Eğitsel, kişisel-sosyal ve mesleki rehberliğin amaçlarının eğitim amaçlarıyla uyumlu olması rehberlik hizmetlerinin önemini göstermektedir (Yazgünoğlu, 2012). Okul öncesi eğitimde rehberlik hizmetleri kapsamında yer alan her türlü etkinlik çocuğun gelişimini desteklemektedir. Bu süreçte psikolojik danışmanın sürece dâhil olmasının ve öğretmenle işbirliği yapmasının önemli olduğu söylenebilir.

2.1.8.Okul Öncesi Eğitim Rehberlik Hizmetlerinde Paydaşlar

Okul rehberlik programları genel olarak öğrenci, veli, öğretmen ve idareciler için hazırlanmaktadır. Danışmanlar genellikle bu dört paydaşa hizmet sunarlar. Psikolojik danışmanın; bireysel danışmanlık, grupla danışmanlık, konsültasyon ve okul koordinasyonu gibi faaliyetleri bulunmaktadır. Psikolojik danışmanlar gelişimsel yaklaşım ile bireyin kendi benliğini tanıması ve benimsemesi için bireye yardımda bulunur (Bölükbaşı Macit, 2014). Okullardaki eğitim öğretim sırasında yürütölen PDR hizmetleri sadece psikolojik danışmanlar tarafından yapılabilecek faaliyetler değildir.

Rehberlik çalışmaları koordineli ve sistemli çalışmayı gerektirir. Bu nedenle öğretmen, psikolojik danışman ve okul müdürü ortak bir şekilde çalışmalı gerekli bütönlüğu sağlamalıdır. Zira günümüzde öğretmenin öğrenme ortamlarında rehberlik etme özelliğinin de olduğu unutulmamalıdır (Tan, 1993). Okul öncesi eğitimde aile ile çocuğun ayrılmaz bir bütöün olduğu ve rehberlik faaliyetlerinin aile ile birlikte yürütölmesinin uygun olacağı söylenebilir. Bu bağlamda okul öncesi eğitimde rehberlik hizmetlerinde öğretmen, psikolojik danışman, idare ve velinin birlikte yürütmesi gereken çalışmaların önem taşıdığı söylenebilir.

2.1.8.1.Psikolojik Danışmanın Rolü

Okul öncesi eğitiminde psikolojik danışmanlar, çocukları sınıf ve okul ortamında gözlemleyerek çocukların gelişimini takip edebilirler. Bireyi tanıma teknikleri kullanarak çocukların kendilerini tanımalarını, yeteneklerinin farkına varmalarını sağlayabilirler. En

çok ihtiyaç duyulan ise ailelerle düzenli toplantılar yapılarak aile eğitimi verilmesidir. Çocuklarla gözlemlenen durumları sınıf öğretmeniyle değerlendirerek gerekli durumlarda müşavirlik ve sevk işlemlerini gerçekleştirebilirler. Okula başlarken çocukların olgunlaşma düzeylerini ve okula hazır oluş düzeylerini değerlendirerek duruma göre takibini yapabilirler (Hamamcı, 2014:279). Okul Öncesi Eğitimde Rehberlik Programı'nda psikolojik danışmandan beklentiler şu şekilde ifade edilmiştir (MEB, 2012):

- Programın uygulanmasında okul öncesi öğretmenlerine rehber olması, gerekli materyali ve kaynağı sağlaması,
- Programda yer alan psikolojik danışman tarafından gerçekleştirilmesi gereken etkinlikleri kendisinin gerçekleştirmesi,
- Gerekli durumlarda okul öncesi öğretmeni ile bir araya gelerek programın değerlendirmesini yapması,
- Öğretmen, okul müdürü ve ilgili personellerle işbirliği içerisinde olması,
- Velilere yönelik bilgilendirmeler, seminerler ve eğitimler düzenlemesi,
- Okul rehberlik programını ihtiyaç doğrultusunda düzenlemek ve geliştirmek için gerekli çalışmaları yapması beklenir.

Tan (1993) ise psikolojik danışmanın gerçekleştirdiği çalışmaları şu şekilde sıralamaktadır:

- Danışman okul rehberlik çalışmalarını planlar ve eğitim takvimine göre düzenlemeleri yapar.
- Danışmanlar rehberlik faaliyetlerinin yürütülmesinde liderlik yapar.
- Gerekli durumlarda öğrencilere test ve test dışı teknikler kullanarak gelişimlerini ve psikolojik durumlarını değerlendirir.
- Problemi olan öğrenciler için vaka çalışmaları, danışmanlık ve ilgili birimlere yönlendirmeleri gerçekleştirir.
- Mesleki anlamda bilgi verme, tanıtma, yönlendirme vb. çalışmaları yapar.
- Danışman öğrencilerin bireysel dosyalarını hazırlar ve takibini yapar.
- Baş danışman rehberlik faaliyetlerinin koordinasyonunu yapar. Gerekli durumlarda hizmet içi eğitimler düzenler.
- Danışman mesleki anlamda sürekli kendini geliştirir ve yeniler. Hizmet içi eğitimler, seminerler, uygulamalar, konferanslara katılım sağlar.
- Okul müdürü, öğretmen ve gerekli kişilerle sürekli iletişim halinde olarak süreci yönetir.

Okul öncesi eğitimde çocukların ihtiyaçlarını belirlemek amacıyla eğitim öğretimi yılına başlarken “Rehberlik İhtiyaç Belirleme Anketi (RİBA)” kullanılmaktadır. İhtiyaç analizi formları anne-baba ve öğretmenlere uygulanmakta ve sadece çocuğun psikolojik danışma ve rehberlik ihtiyaçlarını belirlemeye yönelik maddeler içermektedir. Dönem sonlarında ise ihtiyaçlar dâhilinde belirlenen kazanımlara ulaşıp ulaşılmadığını belirlemek için “Kazanım Kontrol Listeleri”nin çocuğa uygulanması, bir sonraki eğitiminin yönlendirilmesi için önem taşımaktadır. “Gözlem Formları” ise ister etkinlik sonunda ister dönem sonunda uygulanmak için çocuğun gözlemlenerek hedeflenen kazanımların sergilenme düzeyini belirlemek amacıyla kullanılmaktadır. Bunların yanında psikolojik danışman tarafından bir takım gelişim tarama envanterleri (GEÇDA, DENVER II, AGTE vb.) uygulanabilir. Ayrıca RAM’da alanında uzman kişiler tarafından zekâ testleri uygulanarak eğitim hedefleri belirlenmektedir (MEB, 2012). Çocuklara uygulanan bu testler sayesinde çocuğun gelişiminde aksaklık olması veya üstün yetenekli olması durumunda gerekli konsültasyon ve müşavirlik çalışmaları yapılarak önleyici müdahalelerde bulunmaktadır. Böylece çocuğun erken tanınması sağlanarak ihtiyacı olan eğitim hedeflerinin belirlenmesine ve uygun ortamın sağlanmasına olanak tanındığı söylenebilir.

Bir araştırmada psikolojik danışmanların verdiği cevaplara göre okul öncesi eğitimde yapılan rehberlik çalışmalarında çocukların bilgilendirilmesi için kullanılan teknikler; drama, oyun, film izleme, öğretmenle işbirliği yapma, çocukları sevme ve arkadaş olma, etkinlikler yapma, görsellerden faydalanma ve pano hazırlama şeklinde sıralanmaktadır (Kanak ve diğerleri, 2018). Bunların yanında resim yorumlama, aile ağacı, hikâye tamamlama, rol oynama, kukla oynatımı gibi yöntemlerle çocukların duygularını fark etmesi ve dışa vurması sağlanabilir.

Rehberlik hizmetlerinin uyguladığı bir takım bireyi tanıma teknikleri çocukların yeterlilikleri ve ihtiyaçları konusunda bilgi verebilmektedir. Bu teknikler psikolojik testler ve test dışı teknikler olarak gruplandırılmaktadır. Psikolojik testler; gelişim testleri, kişilik envanterleri, ilgi envanteri, tutum ve yetenek testleridir. Test dışı teknikler ise; gözleme dayalı, anlatıma dayalı, başkalarının görüşlerine dayalı ve etkileşime dayalı tekniklerdir. Bu teknikleri uygularken çocuklara güven vererek onlarla açık ve anlaşılır bir şekilde konuşarak uygulama yapılmalıdır (Camadan, 2020).

Böylece çocukların kendilerini ifade etmeleri sağlanır. Diğer kademelere göre bu kademede uygulama yapmak biraz daha meşakkatli olmakla birlikte daha çok uygulamaya

dönük, oyunlar ve etkinliklerle iç içe anlatım gerektirebilir (Avcı ve Gençoğlu, 2020). Psikolojik danışmanların okul öncesi eğitim kurumlarında daha başarılı olabilmeleri için lisans eğitiminin yanı sıra lisansüstü eğitim, hizmet içi eğitim, sertifikasyon programları gibi eğitimlere katılarak güncelliğini koruması ve geleceğe hizmet etme yolunda ilerlemesi gerektiği söylenebilir.

2.1.8.2. İdarecinin Rolü

Rehberlik hizmetlerinin faaliyetleri kapsamında okul idarecileri ve okul çalışanları rehberlik çalışmaları ile ilgili bilgi edinmiş olurlar. Edindikleri bilgiler sayesinde eğitim öğretim daha kaliteli ve verimli hale gelebilmektedir. Okulun kendi eğitim hedeflerini ve çevreye karşı amaçlanan hedefleri gerçekleştirme olanağı artmaktadır. Bu amaçları öğrenci ve ailelere aktararak anlamlandırmaları sağlanır. Böylece aile ve okul işbirliği sağlanabilir. Tüm bunlar gerçekleşirken okul idarecilerinin, öğretmenlerin ve danışmanların işbirliği yapması son derece önemlidir. Rehberlik çalışmalarında koordinasyonu psikolojik danışman tarafından sağlanırken tüm çalışanların koordinasyonu ve verilen hizmetlerin yürütülmesinde gerekli kolaylığın sağlanması okul idaresi tarafından sürdürülebilir (Tan, 2000).

Okullarda psikolojik danışman bulunmadığında rehberlik faaliyetleri okul müdürü ve müdür yardımcısı tarafından yürütülmektedir. İhtiyaç duyulduğunda RAM'dan destek alınmalıdır. Kaynaştırma öğrencilerin eğitim durumlarıyla ilgili iş ve işlemlerin yürütülmesinden de okul idaresi sorumludur (MEB, 2015). Sınıf Rehberlik Programı'nda okul müdüründen beklentiler şu şekilde belirtilmiştir:

- Rehberlik programının amacına ulaşabilmesi için gerekli olan ortamı ve materyalleri sağlaması,
- Öğretmen, psikolojik danışman ve veliler arasındaki uyumu sağlaması,
- Rehberlik hizmetlerinin sunumunda ortaya çıkan problemleri personeller ile işbirliği yaparak giderebilmesi,
- Psikolojik danışman bulunmadığında gerekli iş ve işlemleri Rehberlik Araştırma Merkezi ile eşgüdümlü olarak yürütmesi beklenmektedir.

Bu kapsamda okul idarecilerinin rehberlik faaliyetlerinin gerçekleştirilmesinde; okulda gerekli normların açılması, faaliyetlerin kontrol edilmesi, süreci kolaylaştırması, personeller arasında eşgüdümün sağlanması gibi önemli rollerinin olduğu söylenebilir.

Ayrıca okulda psikolojik danışman olmadığı durumlarda idarecilerin rehberlik çalışmalarını yürütmeleri sebebiyle önemli rolü olduğu ifade edilebilir.

2.1.8.3. Okul Öncesi Öğretmenin Rolü

Okulda yürütülen rehberlik hizmetlerinin doğru bir şekilde ilerleyebilmesi için paydaşların işbirliği içerisinde olması gerekmektedir. Okul öncesi eğitimde sınıf ortamında çocuk ile öğretmen sürekli etkileşim içinde olduğundan öğretmenlerin rehberlik adına gerçekleştirmesi gereken faaliyetler bulunmaktadır. Milli Eğitim Bakanlığı “Okul Öncesi Eğitim Rehberlik Programı”nda okul öncesi öğretmeninden beklentiler şu şekilde sıralanmıştır (MEB, 2012):

- Sıcak, uyumlu, görüşlere saygılı bir öğrenme ortamı oluşturarak çocukların birbirleriyle etkileşim halinde olması için öğrenme ortamları oluşturması,
- Programı ders olarak değil bilgi, beceri ve tutum kazandırma amacıyla süreç yönelimli olarak uygulaması,
- Programın amaçlarına sınıf içi uygulamalarda yer vermesi,
- Okul psikolojik danışmanı ile işbirliği halinde olması,
- Çocuklara kendilerini iyi ifade edebilecekleri bir ortamın ve eğitim olanaklarının sağlanması,
- Velilerle iletişim halinde olması, çocuklarla çalışırken veli ile iletişimi devamlı sürdürmesi,
- Çocuklara kazandırılmak istenen kazanımlarda rol model olunması beklenmektedir.

Alan yazında rehberlik hizmetleri ile ilgili öğretmenlerden beklenen fonksiyonları gruplandırılmıştır. Bu gruplama; akademik danışman olarak öğretmen, sınıf öğretmeni (rehber öğretmen) olarak öğretmen, kol faaliyetleri yönlendiricisi olarak öğretmen ve öğretici olarak öğretmen şeklinde oluşturulmuştur. Bu kapsamda öğretmenin görevleri ayrı ayrı ele alınmıştır (Tan, 1993; Tan 2000):

- a) Akademik danışman olarak öğretmenden beklenenler şu şekilde ifade edilmiştir:
  - Öğrencinin ilgi ve yeteneklerine uygun dersin ya da branşın seçilmesinde rehberlik eder.
  - Öğrencilerin kademelerini zaman kaybı olmadan sınıflarını geçmeleri için yardımcı olur.

- Öğrencilerin eğitsel anlamda takip eder ve gerekli durumlarda psikolojik danışmana yönlendirir.
- b) Sınıf öğretmeni (rehber öğretmen) olarak öğretmenin temel görevleri aşağıdaki gibi ifade edilmiştir:
- Öğretmen sınıfta çocukların kendilerini rahat bir şekilde ifade etmelerini sağlayarak demokratik sınıf ortamı oluşturur
  - Öğrencilerin ilgilerine yönelik grup oyunlarına ve grup tartışmalarına yer verir.
  - Öğrencilerin problemi olduğunda ona danışmanlık yapar ve gerekli durumda psikolojik danışmana yönlendirir.
  - Rehberlik programı ile ilgili iş ve işlemlerin yapılmasına destek olur.
  - Rehberlik programı ile ilgili düzenlenen hizmet içi eğitimleri alır.
  - Etkinlikler yoluyla öğrencilerin kendisine uygun mesleğe yönelmelerine yardımcı olur.
- c) Sosyal kol faaliyetlerine rehberlik eden öğretmenlerin görevleri şu şekilde belirtilmiştir:
- Çocuklara sıcak ve sevecen yaklaşır, iyi bir gözlemcidir.
  - Öğrencilerin gizil güçlerini ortaya çıkarmaları için olanaklar sağlar.
  - Çocukların kişisel ve sosyal anlamda gelişebilmelerine yardımcı olur.
  - Çocukların düşünme becerilerini aktif kullanmalarını ve özgüven kazanmalarına yardımcı olur.
  - Çevresindeki mesleklere ilgi duymaları için etkinlikler düzenler.
- d) Öğretici olarak öğretmenin görevleri ise aşağıdaki gibidir:
- Rehberlik ilkelerine uygun sınıf ortamı oluşturur.
  - Çocukları gözlemler ve herhangi bir problem olduğunda okul psikolojik danışmanına yönlendirir.
  - Bireyi tanıma, değerlendirme ve bilgilendirme gibi rehberlik faaliyetlerine yardımcı olur.
  - Öğrettiği çalışmalar ile meslek ve hayat ilişkisini anlamalarına yardımcı olur.
  - Rehberlik ile ilgili hizmet içi programlara katılım sağlar.

Öğretmen çocuklarla bire bir vakit geçirdiği için çocukları en iyi tanıyan ve gözlemleyen kişidir. Bu nedenle rehberlik hizmetleri birinci dereceden öğretmenler tarafından gerçekleştirilmelidir. Rehberlik hizmetlerinin kusursuz sunulması için

öğretmene konuyla ilgili gerekli bilgi, beceri ve uzman desteği sağlanmalıdır (Kuzgun, 2006).

Okul öncesi dönemde çocuğun öğretmenine güven duyması ve olumlu bağ kurması ile birlikte çocuk öğretmeni tarafından sevildiğini, önemsendiğini hisseder. Bu sayede çocuk ve öğretmen, öğretmen ve veli ilişkileri olumlu yönde şekillenecektir (Gençtanırım Kurt, 2020). Aynı zamanda çocukların kariyer gelişimlerini desteklemek amacıyla öğretmenlerin planladıkları etkinliklerle meslekler arasında nasıl bir ilişkinin olduğunu kavraması için kavramların somutlaştırılması, öğrencilere uygulama fırsatı verilmesi ve farklı meslek mensuplarının sınıfa gelerek paylaşımda bulunmalarının çocuklarda aktif öğrenmeyi sağlayacağı söylenebilir.

2.1.8.4. Ailenin Rolü

Erken çocukluk döneminde rehberlik hizmetleri öğrenme faaliyetleriyle bağlantılı olup çocuğun büyüme ve gelişimini desteklemektedir. Sadece problemlili öğrencilerle değil diğerleriyle de uygulamaların yapılması ve uygulamaların tüm eğitim sürecine yayılması önemlidir. Bu yüzden rehberlik çalışmalarını öğretmen de gereken öğretim yöntemlerini kullanarak sınıfta uygulamalıdır. Erken çocuklukta meydana gelen sorunların çözümünde aile ile çalışılmalıdır. Çünkü bu dönemdeki sorunlar ailede var olan sorunlardır (Alizamar, Afdal ve İfdil, 2017).

Çocuğun çevresine uyum sağlama becerisi sınırsızdır ve sürekli kendisine “Neden buradayım?, Ben kimim?, Benim sorumluluklarım neler?” sorularını sormaktadır. Yetişkinlerin, çocukları anlamaya çalışırken onların, hayatlarına anlam yüklemelerine de yardımcı olmaları gerekmektedir (Lillard ve Lillard Jessen, 2015). Bu bağlamda yetişkinin çocuğun yaşamındaki rolü; çocuğa uygun bir çevre hazırlamak, ona özgürlük tanıırken sorumluluklarını hatırlatmak ve çocuğun yaşam boyunca öğrenci konumunda olarak sorumluluk almasına, yetişkine dönüşmesine yardımcı olmaktır. Bu rolleri uygularken çocuğa sevgi ile yaklaşmak gerekmektedir. Çocuğun ihtiyaçlarının karşılandığı ilk yer olması bağlamında aile, çocuğun yaşamında oldukça önemli bir role sahiptir.

Okul öncesi dönemin bireyin geleceği için oldukça kritik bir dönem olması sebebiyle bu dönemde ailelerin çocuklarıyla oynayacakları oyunlar oldukça önemlidir. Çocuk ile geçirilen kaliteli zaman onun gelişimini olumlu yönde etkileyecektir. Bir diğer önemli nokta ise iletişimidir. Çocuk ve ebeveynler arasında kurulan sağlıklı iletişim sayesinde çocuğun özgüveni gelişir ve kendisini her ortamda rahatça ifade edebilecek

düzele gelmesi sağlanır. Böylece çocuk kendi sorunlarıyla baş etme becerisini yavaş yavaş kazanmış olmaktadır. Bu bağlamda çocuklara yapabilecekleri düzeyde görevler ve sorumluluklar verilmesi son derece önemlidir. Davranış problemlerini önlemek adına evde uygulanan disiplin ise çocuğu hayata hazırlamaktadır. Bu kapsamda ailelerin çocuk yetiştirme konusunda bilinçlendirilmeleri ve rehberlik almaları bu süreci olumlu yönde geçirmelerini sağlayacaktır (Erdem, 2020).

Okul öncesi eğitimde çocuğun gelişiminin desteklenmesi için aile ile işbirliği yapmak kaçınılmazdır. Çocuk ve aile bir bütündür ve okulda öğrenilen davranışlar evde aile tarafından pekiştirilmelidir. Bu nedenle “Okul Öncesi Eğitim Rehberlik Programı”nda aileden beklentiler şu şekilde sıralanmıştır (MEB, 2012):

- Çocuğa kazandırılmak istenilen davranış ve değerlerin öğretiminde rol model olması,
- Okul ile her zaman işbirliği halinde olması,
- Öğretmen ve psikolojik danışmanla işbirliğinde olarak çocuğunun gelişimini desteklemesi ve takibini yapması konusunda desteklemesi,
- Aileye yönelik düzenlenen bilgilendirme programlarına ve eğitimlere katılımı beklenmektedir.

Velilerin çocuklarıyla kaliteli vakit geçirmeleri, çocuklarında gözlemledikleri durumları uzmanlarla paylaşmaları, iletişime açık olmaları, gereken ebeveyn tutumlarını sergilemeleri önemlidir. Bunun sağlanabilmesi için aileler; her zaman bilgilendirilmeye, eğitim verenlerle iletişim halinde olmaya ve ihtiyaçlarının karşılanmasına gerek duymaktadırlar. Bu bağlamda okul öncesi eğitimde aile katılım çalışmaları; ilk görüşme, tanışma toplantısı, veli toplantıları, telefonla görüşme, bireysel odaklı görüşme, duyuru ve eğitim panoları, haber mektupları, afiş ve broşürler, toplu dosyalar, fotoğraf ve videolar, aile katılım çalışmaları, ev ziyaretleri ve dilek kutusu şeklinde gerçekleştirilmektedir (Seçer ve Yalman, 2010; Tezel Şahin ve Özyürek, 2011).

Psikolojik danışma kapsamında problemi olan çocuklar ile ailelerin arasında geçen sirtüşme ve anlaşmazlıkların giderilmesi ile ilgili danışmanlık hizmeti verebilir. Anne ve babanın bilinçsiz yaklaşımları bazı durumlarda çocuğun probleminin anlaşılmasına ve yanlış tutum sergilemelerine neden olabilir. Bu gibi durumlarda danışman ile ebeveyn terapileri sonucunda doğru anne baba tutumlarının sergilenmesi, iletişim becerilerinin gelişmesi ve doğru ilişkiler kurulması sağlanmış olur. Böylece aile ilişkileri olumlu yönde

gelişerek anlaşmazlıklar ortadan kalmış olur. Bunların yanı sıra ailede boşanma, geçimsizlik, ruhsal problemler, hastalık, ölüm gibi durumların olması çocuğu ve aileyi olumsuz etkilemektedir. Psikolojik danışman aile ile çalışmaları sonucunda çocuğun ve ailenin ruh sağlığını iyileştirebilir (Haktanır ve Akgün, 2020; Korkut Owen, 2020; Tan, 2000).

Aileler öğretmenlerin çocuklarıyla bağ kurmaları için zamana ihtiyaç duyduklarını bilmelidirler. Çocuklarının gelişim özelliklerini, yeterliliklerini, varsa psiko-sosyal sorunlarını gerçekçi olarak öğretmenle paylaşmalıdırlar. Çocuklarını destekleyecek sosyal etkinliklere götürmeli ve kaliteli vakit geçirmelidirler. Okulda öğretilen bilgi ve becerilerin evde de aile tarafından desteklenmesi, öğretmenle işbirliği yapılması, tutarlı davranılması ve okul tarafından düzenlenen eğitimlere katılımın sağlanması oldukça önemlidir (Baydan, 2020). Bu bağlamda çocuk ile ilgili uygulanan rehberlik programı çocuğun ve ailenin desteklenmesi bakımından önemli görülmektedir.

2.2. KONU İLE İLGİLİ ARAŞTIRMALAR

Bu bölümde literatür taraması yapılarak okul öncesi eğitimde psikolojik danışma ve rehberlik ihtiyaçları ile ilgili olan yurt içinde ve yurt dışında yapılan bazı araştırmaların bulgularına yer verilmiştir.

2.2.1. Konu İle İlgili Yurt İçinde Yapılan Çalışmalar

Yüksel Şahin (2009) araştırmasında psikolojik danışma ve rehberlik hizmetleri öğretmen görüşlerine göre değerlendirilmiştir. Nicel araştırma deseninde olan çalışmanın örneklem grubunu İstanbul ilinde ilkökul ve ortaokullarda görev yapan 204 öğretmen oluşturmaktadır. “Okul Rehberlik Hizmetleri Ölçeği”nin kullanıldığı çalışmanın bulgularına göre öğretmenlerin rehberlik hizmetlerini en çok kullanılan hizmetten en az kullanılan hizmete doğru; danışma, danışmanlık, bilgi toplama ve sosyal yardım, değerlendirme, yönlendirme, yerleştirme, araştırma ve değerlendirme, halk ve aile ilişkileri ve takip hizmetleri şeklinde sıralanmakta olduğuna ulaşılmıştır. Bu bağlamda sunulan rehberlik hizmetlerinin tümünden %46 yararlanıldığı ve bu okulların bünyesinde mutlaka bir psikolojik danışmanın bulunması gerektiği psikolojik danışma ve rehberlik hizmetlerini değerlendirmenin önemli bir yordayıcısı olduğu bulgularına ulaşılmıştır.

Arık ve Türkmen’in (2009) araştırmasında ise Türkiye’de yayımlanmakta olan eğitim bilimleri ile ilgili dergilerde yer alan makalelerin nitelik ve niceliğine göre içerik analizi yapılarak değerlendirilmiştir. Araştırmada yer alan dergiler 2008 yılında yayınlanan

sayılar olarak belirlenmiştir. Bu kapsamda makalelerin örneklem grupları incelendiğinde okul öncesi örneklem grubu olan yalnızca üç tane makale olduğu, okul öncesi ile çalışmaların az lisans öğrencileriyle çalışmanın çok olmasının nedeninin Türkiye’de okul öncesinde uygulama yapmak için gerekli izinlerin alınmasının ve yasal sürecin uzun ve zor olmasından kaynaklandığı belirtilmiştir.

Akgün (2010) araştırmasında okul öncesi öğretmenlerinin gözüyle anasınıflarındaki mevcut rehberlik hizmetlerinin değerlendirilmesi amacıyla Ankara ilinde bulunan 14 tane ilköğretim okulunun anasınıfı öğretmeniyle görüşmeler yapılmıştır. Elde edilen bulgulara göre okul öncesi öğretmenleri tarafından rehberlik servisinin sorun odaklı durumlarla daha çok ilgilendiği, yapılan çalışmaların öncelikle özel gereksinimli, kaynaştırma ve davranış problemlili çocuklarla ilgili olduğu vurgulanmıştır. Öğretmenler rehberlik hizmetlerinden faydalanamadığını, buldukları okullarda daha çok ilköğretime yönelik çalışmalar yapıldığını dile getirmişlerdir. Psikolojik danışmanlar tarafından herhangi bir oryantasyon, gözlem ya da izleme çalışmasının yapılmadığı bulgusuna ulaşılmıştır. Okul öncesi öğretmenlerinin şuan verilen rehberlik hizmetinden memnun olduğu, verilen hizmetin davranış problemlili çocuklara yönelik olmasını, aile eğitimlerine yer verilmesi gerektiği, kendilerinin bu gibi durumlarda neler yapması gerektiği konusunda bilgilendirilmelerini bekledikleri sonucuna ulaşılmıştır.

Tekin (2012) tarafından yapılan erken çocukluk eğitiminde danışmanlık ve rehberlik hizmetlerini inceleyen bir başka çalışmada ise Malatya şehir merkezinde bulunan altı anaokulunun her birinden seçilen birer öğretmen ile vaka çalışması yapılarak erken çocukluk eğitiminde danışmanlık ve rehberlik hizmetleri incelenmiştir. Bu amaç doğrultusunda elde edilen bulgulara göre; öğretmenler çocuk psikolojisi ile ilgili yeterli bilgiye sahip olmadıklarını, başka kurumlara yönlendirme yapma konusuna profesyonel olmadıklarını, erken çocukluk çağındaki küçük çocuklara ve ailelerine danışmanlık hizmeti vermek için eğitime ihtiyaç duyduklarını ve son olarak okullarda psikolojik danışmanın bulunması ve tüm bu sistemi koordine etmesi gerektiğini ifade ettikleri belirtilmiştir.

Aliyev ve arkadaşlarının (2012) yaptığı çalışmada ise Türkiye’de erken çocukluk eğitiminde yeni psikolojik danışma ve rehberlik hizmetlerine yönelik okul psikolojik danışmanlarının ve yöneticilerinin algıları incelenmiştir. Araştırma, 38 kişiden oluşan yöneticilere ve rehberlik danışmanlara uygulanan nitel bir çalışmadır. Araştırmanın bulgularına göre Türkiye’de psikolojik danışma ve rehberlik alanında lisans düzeyinde alınan eğitimin okul öncesi eğitimde uygulama yapmak için sınırlı düzeyde olduğu, bu

kurumlarda görev yapan yönetici ve öğretmenlerin psikolojik danışma ve rehberlik alanında daha kapsamlı eğitim alması gerektiği ortaya çıkmıştır. Okul öncesi eğitim kurumlarında psikolojik danışma ve rehberlik uygulamalarının etkililiğini artırmak için; okul müdürü, okul öncesi öğretmeni ve psikolojik danışmanın işbirliği içinde çalışması gerektiği vurgulanmıştır. Ayrıca psikolojik danışma ve rehberlik alanında çalışan öğretmenlerin görev tanımlarının net bir şekilde algılanmadığı ve çerçeve programların oluşturulmadığı bilgisine ulaşılmıştır.

Arslan Kılıçoğlu'nun (2013) okul öncesi eğitimi öğretmenlerinin etkili rehberlik uygulamalarının gerçekleştirilmesinde eğitim ihtiyaçlarının belirlenmesi araştırmasında, psikolojik danışmanların görüşlerine göre okul öncesi öğretmenlerinin rehberlik ile ilgili eğitim ihtiyaçları ve sahip olmaları gereken yeterlilikler belirlenmeye çalışılmıştır. Araştırma Isparta ili merkez ilçelerinde bulunan anaokullarındaki 110 öğretmene hem nicel hem de nitel olarak uygulanmıştır. Nicel araştırma verilerinin sonuçlarına göre; okul öncesi öğretmenleri kendilerini kişisel ve eğitsel rehberlik alanlarında yeterli bulurken mesleki rehberliğin faaliyetlerini uygulamakta yetersiz hissetmektedirler. Öğretmenlerin mesleki deneyimlerinin ve bağımsız anaokulu ya da ilkokula bağlı anasınıflarında görev yapıyor olmaları rehberlik alanlarıyla ilgili yeterlilik algılarını etkilemediği sonucuna varılmıştır. Nitel araştırma verilerinin sonuçlarına göre ise psikolojik danışmanların okul öncesi öğretmenlerini; özel eğitim, eğitsel rehberlik, mesleki rehberlik ve çocuk psikolojisi alanlarında yetersiz bulduklarını ifade etmişlerdir. Psikolojik danışmanlar okul öncesi öğretmenlerinin rehberlik alanıyla ilgili hizmet içi eğitime ihtiyaç duyduklarını, seminer verebilecek yeterliliğe sahip olmaları gerektiğini, özel eğitim ve kaynaştırma konularında yetersiz olduklarını vurgulamışlardır.

Eren (2014) yaptığı çalışmada; Milli Eğitim Bakanlığına bağlı resmi ve bağımsız anaokullarındaki rehberlik faaliyetlerini incelemek amacıyla betimsel bir çalışma yapmıştır. Araştırmanın örneklem grubu İzmir ilinin merkez ilçelerinde 20 resmi bağımsız anaokulunda bulunan okul müdürü, okul öncesi öğretmeni, psikolojik danışman ve velilerden oluşan 180 kişiden oluşmaktadır. Araştırma bulgularına göre resmi bağımsız anaokullarında; aile eğitimi, davranış problemleri, okula uyum problemleri, özel gereksinimli öğrencilerin eğitimi, öğrencilerin gelişim takibi gibi konularda rehberlik ve psikolojik danışma hizmetine ihtiyaç duyulduğu; aynı zamanda danışmanların belirtilen konularda hizmet içi eğitime ihtiyaçlarının olduğu sonucuna rastlanmıştır. Psikolojik danışmanların çalışma saatlerinin yeterli olduğu, ikili eğitim yapılan okullarda iki ayrı

öğretmenin bulunmasının yararlı olacağı, rehberlik servisine ayrılan fiziksel ortamın kısıtlı olduğu bulgusuna ulaşılmıştır. Velilerin; genel olarak davranış problemleri, okula uyum sorunları, aile eğitimi konularında rehberlik servisine başvurdukları bu yüzden okul öncesi eğitim kurumlarında rehberlik hizmetlerinin önemli ve gerekli olduğu vurgulanmıştır.

Başka bir çalışmada ise Yüksel, Küçükoğlu, Ünsal ve Şallı (2014) tarafından Milli Eğitim Bakanlığının 54-66 aylık çocukların gelişim alanlarını desteklemek ve ilkokula hazırlamak amacıyla hazırlanan okul öncesi eğitim programının amaçları doğrultusunda bir psikolojik danışma ve rehberlik programı geliştirme ve uygulama amaçlanmıştır. Programı hazırlamadan önce çocukların ihtiyaçlarını ve gelişim alanlarındaki durumlarını belirlemek amacıyla “Ankara Gelişim Tarama Envanteri”, “Okul Sosyal Davranış Ölçekleri”, “Frostig Görsel Algı Testi” ve “Marmara İlköğretime Hazırlık Testi” gibi testler ve envanterler uygulanmıştır. İhtiyaçlara ait veriler toplandıktan sonra hazırlanan program uygulanmıştır. Uygulamada görsel algılarını, ince ve kaba motor becerilerini destekleyen materyaller kullanılmıştır. Uygulama sonucunda programın çocukların genel olarak gelişimini desteklediği ve ilkokula hazırlık konusunda olumlu etki ettiği bulgularına ulaşılmıştır.

Yerlikaya ve arkadaşları (2014) tarafından yapılan araştırmada okul öncesi öğretmen adaylarının ve psikolojik danışman adaylarının okul öncesi eğitimde psikolojik danışma ve rehberlik hizmetlerine dair görüşleri incelenmiştir. Çalışma, 15 okul öncesi öğretmen adayı ile 21 psikolojik danışman adayına uygulanmıştır. Araştırmanın bulgularına göre psikolojik danışman adayları okul öncesi eğitim kurumunda çocukların daha çok okul fobisi ve uyum problemleri yaşadıklarını dile getirirken bu durum okul öncesi öğretmen adayları açısından öncelik olmamıştır. Okul öncesi öğretmen adayları okul öncesi eğitim kurumlarında psikolojik danışmanın bulunmasını gerekli görürken psikolojik danışman adayları tarafından gerekli görülmediği bulgusuna ulaşılmıştır. İki katılımcı grup tarafından da dile getirilen ortak konu ise okul-aile işbirliğine yönelik aile toplantılarının düzenlenmesi olduğu belirtilmiştir.

Kardeş (2014) araştırmasında psikolojik danışma ve rehberliğe olan algıya yönelik okul öncesi eğitim kurumu yönetici ve öğretmenlerinin psikolojik danışmanların rollerine ilişkin algılarını incelemiştir. Araştırma nicel araştırma yöntemi kullanarak 43 okul öncesi eğitim kurumu müdürü ve 211 okul öncesi öğretmenine uygulamıştır. Araştırmanın bulgularına değinecek olursak; okul öncesi öğretmenlerinin psikolojik danışmanların görev ve sorumluluklarını bildiklerini, rehberlik servisinde tüm çocukların gelişimsel olarak takip edilmesini bekledikleri, gördükleri lisans eğitiminde rehberlik derslerinin

yeterli gelmediği ve okul öncesi öğretmenlerine rehberlikle ilgili seminer ve hizmet içi eğitim düzenlenmesinin gerektiğini vurgulamışlardır. İki grup da psikolojik danışmanlardan; oryantasyon, bireysel rehberlik, sınıf içi etkinliklere katılma ve grup rehberliği gibi beklentilerinin bulunduğu belirlenmiştir. Okul öncesi öğretmenleri rehberlik hizmetlerinin yeterince işlevsel olmadığını, rehberlik servisiyle görüşme yapacak vakit bulamadıklarını, rehberlik servisini desteklediklerini ve büyük ihtiyaç duyduklarını dile getirmişlerdir. Psikolojik danışmanların okul öncesi ve özel eğitim alanlarında yeteri kadar bilgi sahibi olmadığı, öğrenci sayısının çok olmasının iletişim problemine neden olduğu bulgusuna ulaşılmıştır. Ayrıca okul müdürleri tarafından rehberlik servisinin okulda meydana gelen krizi yönetme konusunda yeterli vakti ayırmadığı ve okul rehberlik programını oluşturmak için çaba sarf etmedikleri bilgisine ulaşılmıştır. Okul öncesi eğitim öğretmenleri ve müdürleri tarafından rehberlik servisinin gerekli ve önemli olduğu mevcut çalışmada vurgulanmıştır. Son olarak araştırma kapsamında okul müdürü ve öğretmenlerin görüşü doğrultusunda okul öncesi eğitim düzeyindeki çocukların gelişimi açısından önemli olduğu düşünülen zekâ ve gelişim testleri, kişilik envanteri, duygusal testler, görsel algı testleri gibi testlerin rehberlik servisi tarafından uygulanması beklenilmekte olduğu vurgulanmıştır.

Psikolojik danışma ve rehberlik hizmetlerine yönelik algıların olumlu yönde olduğu, beklentilerin yüksek olduğu, özellikle davranış problemi olan, kaynaştırma ve okula uyum problemi yaşayan çocuklara ve ailelerine yönelik eğitimlerin ve çalışmaların beklendiği söylenebilir. Psikolojik danışmandan; gelişim tarama testleri uygulaması, ailelere ve öğretmenlere yönelik eğitimler vermesi, hizmet içi eğitim ve uygulamalı eğitimlerle bu alanda kendini geliştirmesi beklenmektedir.

Seçer ve arkadaşları (2014) tarafından yapılan okul öncesinde PDR literatüründe ulusal düzeyde sınırlılık olduğunu belirten bir çalışmada, 2007-2011 yıllarını kapsayan beş yıllık süre içerisinde PDR alanında yapılan araştırma eğilimleri incelenmiştir. Çalışmada ULAKBİM veri tabanı ve PDR alanında yayın yapan 24 dergi kapsamında 250 adet makale incelenmiştir. Elde edilen bulgulara göre çalışmalarda genellikle ölçek ve anket kullanıldığı ve nicel araştırma modelinin daha ağırlıkta olduğu, örneklem grubu olarak en çok lisans öğrencileriyle çalışıldığı, nitel araştırmaların ve nitel veri analizlerinin çok sınırlı olduğu bulgularına ulaşılmıştır.

Yılmaz Topuz ve Erbil Kaya (2016) tarafından yapılan nitel bir çalışmada, okul öncesi öğretmenlerinin çocukları tanıma ve değerlendirmeye ilişkin görüşlerini

incelenmiştir. Bu kapsamda Eskişehir il merkezinde bulunan resmi anaokulları ve ilkokulların bünyesinde çalışan 34 öğretmen ile çalışılmıştır. Tarama deseninde olan çalışmada veriler yarı yapılandırılmış görüşme formları kullanılarak betimsel analiz yöntemi ile analiz edilmiştir. Araştırmanın bulgularına göre öğretmenler çocukları tanıma ve değerlendirmenin oldukça önemli ve gerekli olduğunu bunu da gözlem ve görüşme tekniklerini kullanarak gerçekleştirdiklerini belirtmişlerdir. Öğretmenler çocukları tanıma ve değerlendirme amaçlı yaptıkları çalışmaları; gelişim raporu, sistematik gözlem formu, oyun gözlem formu ve anekdot tutma şeklinde sıraladıkları bulgularına ulaşılmıştır. Öğretmenlerin bir bölümünün bu çalışmaları sistematik bir şekilde gerçekleştirirken bir bölümünün takibini yapmada zorlandığı, sınıftaki çocuk sayısının fazlalığı nedeniyle bu işlemleri yapmanın zor ve zaman ayırmanın güç olduğu belirtilmiştir. Çocukları tanıma ve değerlendirme çalışmalarının düzenli yapılması çocukların ihtiyaçlarını belirleme açısından önemli olacağından öğretmen görüşleri arasında psikolojik danışmanın bulunması ve bu süreçte yararlanılması önerilerinde bulunulmuştur.

Farklı bir çalışmada da Dalçipek (2016) okulöncesi eğitimde ve ilköğretimde görev yapan rehber öğretmenlerin mesleki doyumunu karşılaştırmıştır. Araştırmasını okul öncesi eğitim kurumunda çalışan 76 rehber öğretmen ve ilkokulda çalışan 147 rehber öğretmen toplamda 223 kişi ile nicel; 35 okul öncesi rehber öğretmeni, 35 ilkokul rehber öğretmeni ile nitel araştırma yöntemi kullanarak gerçekleştirmiştir. Araştırma sonucunda; okul öncesi eğitimde görev yapan rehber öğretmenlerin mesleki doyumunu ilköğretimde görev yapan rehber öğretmenlere göre düşük çıktığı dile getirilmiştir. Katılımcıların mesleki doyumlarının yaş, cinsiyet ve medeni durumuna göre farklılaşma göstermediği sonucuna varılmıştır. Nitel veriler değerlendirildiğinde ise ilköğretimde görev yapan rehber öğretmenlerin yarısı, okul öncesi eğitim kurumlarında görev yapan rehber öğretmenlerin de üçte biri mesleki doyumlarının yüksek olduğunu beyan etmişlerdir. Araştırma sonucuna göre psikolojik danışma ve rehberlik lisans eğitimi sırasında okul öncesi eğitime yönelik ders ve uygulamaların az olması, ilköğretime yönelik tecrübelerin daha fazla olması sebebiyle olabileceği; aynı zamanda okul öncesi eğitimde uygulamaların daha çok oyun, drama vb. faaliyetlerle yapılması nedeniyle ihtiyaç duyulan alanlarda eğitim alınması gerektiği düşünülmektedir.

Büyükşahin Çevik (2017) araştırmasında okul öncesi eğitimde 15 okul öncesi öğretmenin ve 15 velinin danışmanlık ve rehberlik hizmetlerine ilişkin görüşlerini yarı yapılandırılmış görüşme formu kullanılarak incelemiştir. Araştırmadaki okul öncesi

öğretmenlerinin yanıtlarına göre; öğretmenlerin çocuğunun psikolojik danışma ve rehberlik ile ilgili yıllık plan hazırlamadıkları, rehberlik, danışmanlık ve problem çözme alanlarında kendilerini yeterli görmedikleri, mevcut eğitimlerinin psikolojik danışma ve rehberlik alanı bakımından yeterli olmadığı bulgusuna ulaşılmıştır. Ebeveynler rehberlik servisi tarafından çocuklarının durumunu hakkında bilgilendirildiğini dile getirmişlerdir. Araştırmaya göre ebeveynlerin yaşadığı sorunlar; öz bakım becerileri, sosyal adaptasyon, korku, inatçılık, kıskançlık, kaygı, okul fobisi, zorbalık ve öfke şeklinde sıralanmıştır. Okul öncesi öğretmenlerinin çocukların davranış problemleri olduğunda çocuklarla görüşme yapma, veliyle görüşme, uzmana sevk etme ve sorunu anlama yoluna gittikleri vurgulanmıştır. Mevcut araştırma sonucunda okul öncesi dönemdeki çocuklarla çalışabilmek için psikolojik danışma ve rehberlik alanında daha çok eğitime ihtiyaç duyulduğu, uygulama yapılacak alanın sınıf büyüklüğünde olması gerektiği, çocuklarla uygulama yapmak için daha çok oyun, drama, grup etkinliği yapma yoluna gidilmesi gerektiği dile getirilmiştir.

Güven ve arkadaşları (2018) tarafından yapılan araştırmada ise 'Journal of Counseling Psychology' ile 'Türk Psikolojik Danışma ve Rehberlik Dergisi'nde 2006-2015 yılları arasında yayınlanan makaleleri inceleyerek PDR alanındaki araştırma eğilimleri belirlenmiştir. Bu doğrultuda nitel araştırma yöntemi kullanılarak 729 makale incelenerek içerik analizi yapılmıştır. İki dergide yayınlanan makalelerin büyük çoğunluğunun yazar sayısı olarak iki yazarlı olduğu, tür olarak ise araştırma/inceleme türündeki makalelerin oluşturduğunu sonucuna ulaşılmıştır. Makalelerin örneklem sayılarında ise 201-400 kişi arası örneklemler çoğunluğu oluştururken, örneklem gruplarında üniversite öğrencileri çoğunlukta olduğu vurgulanmıştır.

Dursun'un (2018) araştırmasında ailelerin anaokulundaki rehberlik hizmetlerinden beklentilerini etkileyeceği düşünülen bağımsız değişkenleri test etmek amaçlanmıştır. Bu amaçla gerçekleşen nicel araştırma Samsun ilindeki 738 veli ile gerçekleştirilmiştir. Araştırma bulgularına göre; velilerin psikolojik danışma ve rehberlik hizmetlerinden beklentilerinin yüksek olduğu, velilerin yaş, cinsiyet, öğrenim durumu, ekonomik durum ve ailedeki toplam birey sayısı değişkenlerine göre beklentilerinde farklılık olduğu ortaya çıkmıştır. Psikolojik danışma ve rehberlik servisinden beklentilerin değişkenlere göre farklılığı incelendiğinde; cinsiyet değişkenine göre erkek velilerin beklenti düzeyi, kadın velilerin beklenti düzeyine göre yüksek olduğu; yaş değişkenine göre 36-40 yaş veli grubunun beklenti düzeyleri diğer gruplara oranla yüksek çıktığı; öğrenim durumu yüksek olan velilerin öğrenim durumu düşük olan velilere göre beklentilerinin yüksek olduğu;

ekonomik durumu yüksek olan velilerin beklenti düzeyleri diğer velilere göre yüksek olduğu, ailedeki toplam birey sayısı arttıkça veli beklenti düzeyi düşerken birey sayısı azaldıkça beklenti düzeyinin arttığı gözlenmiştir. Ailelerin refah düzeyinin ve eğitim seviyesinin artması, çocuk sayısının azalması ile beraber var olan çocuğa olan ilginin artması ile rehberlik hizmetlerinden beklentilerinin de arttığı söylenebilir. Araştırma sonuçları değerlendirildiğinde aile ve öğrencilerin rehberlik ihtiyaçlarını belirleme konusunda açıklık getirmediği yalnızca beklentilerin bazı değişkenlere göre nasıl değiştiği tartışılmıştır.

Bir başka araştırmada ise Gençoğlu ve diğerleri (2019) tarafından erken çocukluk eğitiminde psikolojik danışma ve rehberlik hizmetlerini incelemek amaçlanmıştır. Bu amaç doğrultusunda 73 psikolojik danışmanla yarı yapılandırılmış görüşme formları kullanılarak yüz yüze görüşmeler yapılmış ve erken çocukluk eğitiminde psikolojik danışma ve rehberlik hizmetleri ile ilgili görüşleri incelenmiştir. Elde edilen bulgular içerik analizi ile analiz edilmiştir. Psikolojik danışmanlar çoğunlukla erken çocukluk eğitiminde psikolojik danışma ve rehberlik hizmetlerini gerekli görmüşlerdir. Rehberlik hizmetleri; ebeveyn eğitimi, rehberliğin önleyici rolü, rehberliğin gelişimsel rolü, rehberliğin müdahaleci rolü ve rehberliğin kolaylaştırıcı rolü şeklinde kategorize edilmiştir. Katılımcılara göre okul öncesi eğitimde rehberlik hizmetlerinde önleyici ve müdahale edici çalışmalar kapsamında özellikle ebeveyn eğitimi programlarının düzenlenmesi gerektiği, kişilik gelişiminin bu yaşlarda başladığı ve gelişimsel rehberlik çalışmalarına da özellikle yer verildiğini, oryantasyon çalışmaları, erken teşhis ve okula yönlendirme çalışmalarına yer verilmesinin önemli olduğu bulgularına ulaşılmıştır.

Işiker (2019) ise araştırmasında okul öncesi öğretmenlerinin bazı özelliklerinin rehberlik yeterlilikleriyle ilişkisini araştırmıştır. Bu araştırmada 175 okul öncesi öğretmeni ile nitel bir çalışma gerçekleştirilmiştir. Araştırmaya göre öğretmenlerin rehberlik alanında yeterlilik puanlarının ortalaması mezun olunan okula, yaşa, rehberlikle alakalı eğitim alma durumuna, çalışılan okula, mesleki deneyim süresine, Ram veya başka kurumlardan alınan rehberlik desteğine göre anlamlı bir fark olmadığı bulgusuna ulaşılmıştır. Rehberlik alanında kendini “yeterli” bulan okul öncesi öğretmenlerinin, kendini “ne yeterli ne de yetersiz” bulan okul öncesi öğretmenlere göre fazla olduğu belirtilmiştir. Araştırmanın en önemli sonucu ise MEB tarafından hazırlanan “Okul Öncesi Rehberlik Programı”nı kullanan okul öncesi öğretmenlerin aritmetik puan ortalamasının bu programı kullanmayan diğer öğretmenlere göre yüksek çıkmış olmasıdır.

Araştırmalar incelendiğinde okul öncesi öğretmenlerinin kişisel-sosyal, mesleki, eğitsel rehberlik ve çocuk psikolojisi alanlarında eğitime ve desteğe ihtiyaç duyduğu, kendilerini tam anlamıyla yeterli görmediklerini vurgulamışlardır. Bu kapsamda okul öncesi öğretmenlerine hizmet içi eğitim ve seminerler düzenlenmesi gerektiğini, öğretmenlerin kendilerini rehberlik uygulamaları alanında geliştirmeleri gerektiği, özellikle mesleki rehberlik alanında etkinliklerin zenginleştirilmesi gerektiği görülmektedir. Hem okul öncesi öğretmenlerinin hem de psikolojik danışmanların okul öncesi eğitimde uygulamak üzere psikolojik danışma ve rehberlik hizmetlerine ilişkin iletişim becerilerini geliştirmelerinin ailelerle eşgüdümlü bir şekilde çalışmalarını için gerekli olduğu sonucuna ulaşılabilir.

Yapılan okul öncesi eğitimde psikolojik danışma ve rehberlik hizmetlerini inceleyen çalışmalarda da görüldüğü üzere aile ve öğrencilerin genellikle; aile eğitimi, davranış problemleri, okula uyum problemleri, özel gereksinimli öğrencilerin eğitimi, öğrencilerin gelişim takibi gibi konularda rehberlik ve psikolojik danışma hizmetine ihtiyaç duyulduğu belirtilmektedir. Rehberlik hizmetlerinin sorun odaklı olduğu yapılan çalışmaların özel gereksinimli, kaynaştırma ve davranış problemleri çocuklara ağırlık verilmesinin belirlenen ihtiyaçlar ile uyduğu söylenebilir.

Yapılan bazı çalışmalarda da farklı örneklem gruplarının rehberlik hizmetlerine yönelik görüşleri incelenmiştir. Çocukların okul fobisi, sosyal uyum ve davranış problemleri konularında rehberlik hizmetlerine ihtiyaç duyulduğu ve bu konularla daha çok çalışıldığı belirlenmiştir. Yapılan araştırmaların sonuçlarına göre okul öncesi eğitim kurumlarında öğrenci ve ailelerin rehberlik hizmetlerine ihtiyaç duyduğu, ailelerin eğitim taleplerinin olduğu, psikolojik danışmanların okul öncesi eğitim alanında hizmet içi eğitimlere ve süpervizör çalışmalara ihtiyaç duyulduğu söylenebilir.

2.2.2. Konu İle İlgili Yurt Dışında Yapılan Çalışmalar

Fine ve Gardner'ın (1991) aileler için danışmanlık ve eğitim hizmetlerini güçlendirme perspektifi isimli çalışmasında; ailelere verilen danışmanlık hizmetleri kapsamında danışmanların geniş bir danışmanlık, danışma ve eğitim rolünü nasıl algılayabilecekleri ve uygulayabileceklerine ilişkin bir dizi kavram sunulmuş ve bu hizmetleri güçlendirebilmek adına neler yapılması gerektiğine değinilmiştir. Ebeveynler, özellikle risk altındaki veya engelli çocuğa sahip olan ebeveynlerin çocuk büyüdükçe ve ihtiyaçları farklılaştıkça erken müdahaleler kapsamında okul öncesi düzeyindeki psikolojik

danışmanlara ve uygulamalarına yönelimin arttığı vurgulanmıştır. Bu danışmanlık hizmetlerinin gerçekleştirilmesi için çocuğun ve ailenin faydalanacağı multidisipliner bir ekibin hazırlayacağı Aile Hizmet Planının olması gerektiği, bu planın aile danışmanlığını ve aile eğitimi kapsaması gerektiği ve düzenli olarak oturumların planlanması gerektiği önerilmektedir. Okul öncesi dönem düşünüldüğüne ebeveynlerin çocukların hayatındaki yeri oldukça önemli olduğu için her türlü profesyonel müdahalelerle aileleri bilinçlendirmenin ve güçlendirmenin oldukça önem taşıdığı sonucuna varılmıştır.

Sheridan ve Kratochwill'in (1992) gerçekleştirdiği davranışsal ebeveyn ve öğretmen danışmanlığını inceleyen bir araştırmada; ebeveynlerin çocuğun eğitiminde aktif rol alması gerektiği, okul rehberlik hizmetlerinin aile ile işbirliği içerisinde olmasının önemli olduğu, davranışsal danışmanlığın okul ve aile işbirliği için kavramsal bir çerçeve hazırladığı bulgularına ulaşılmıştır. Bu bulgulara ek olarak ebeveynlerin ve öğretmenlerin danışmanlık sağlamanın avantajlarını; zaman ve bağlama bağlı kalınmadığı, tutarlı ve sistematik olarak çocuğun davranışlarına dönüt verildiği, tedavi etkililiğini sürdürebilmek için tutarlı davranıldığı gibi etkilerinden bahsedilmiştir. Mevcut danışmanlığa her iki ebeveyninde katılması gerektiği ama ebeveynlerin kendi işleri ile çok yoğun olduğu bu nedenle aşamalı danışmanlık hizmetleri yerine alternatif uygulamaların yer alması gerektiği belirtilmiştir. Örneğin; telefon görüşmeleri, veli bilgilendirme yazıları, telefon görüşmeleri gibi yöntemlere başvurulabileceği vurgulanmıştır. Özellikle ailede problem durumları yaşıyorsa veya aile öğretmen ile kendi yaşadıklarını paylaşmak istemiyorsa uzman danışmanlar tarafından gerekli müdahalelerin yapılmasının uygun olacağı vurgulanmıştır.

Keenan ve Wakschlag (2000) araştırmasında, kliniğe sevk edilen okul öncesi dönemdeki çocuklardaki yıkıcı davranış bozukluklarının doğasını ve ciddiyetini belirlemek amacıyla düşük gelir düzeyli ailelere sahip 79 (2-5 yaş) anaokulu öğrencisi değerlendirilmiştir. Mental bozukluk olan yıkıcı davranış bozukluğunu belirleyebilmek adına araştırmacı tarafından oluşturulan yarı yapılandırılmış görüşme formları ile ebeveynlerle görüşmeler sağlanmıştır. Aynı zamanda ebeveynler davranış kontrol çizelgeleri ve gözlem formları uygulamışlardır. Tüm bu değerlendirmeler sonucunda örneklem grubunun yaklaşık yarısında davranış bozukluğu kriterine uygunluk saptanmıştır. Bu bağlamda erken çocuklukta erken tanı ve müdahalenin önem taşıdığı, gelecekteki çabaların önemli olduğu vurgulanmıştır.

Watkins ve diğeri (2001) tarafından Amerika’da yapılan bir araştırmada ise okul personellerinin okul psikolojik danışmanına yönelik algıları belirlemek amacıyla 522 okul çalışanına uygulama yapılmıştır. Okul alışanları tarafından okul psikolojik danışma ve rehberlik servisinin en çok hizmet verdiği dşnlen altı hizmet alanı; değerlendirme, özel eğitim girdisi, rehberlik, danışmanlık, krize müdahale ve davranış yönetimi şeklinde sıralanmıştır. Katılımcıların okul işbirliği ve aile eğitimini “ok önemli” görürken personel gelişimini “biraz önemli” gördüklerini değerlendirmişlerdir. Bulgulardan biri de okul psikologlarının değerlendirme faaliyetlerini azaltmak istediklerini verdikleri diğer hizmetlerde artış istedikleri yönünde olmuştur. Oysa ki okul psikologları değerlendirme faaliyetlerinin yanında pek çok hizmet sunduklarını vurgulamışlardır. Okul psikologlarının okullarda her gün bulunması gerektiğini ve önemli bir hizmet alanı olduğunu belirtmişlerdir.

Keenan ve Wakschlag (2002) tarafından yapılan çalışmada; okul öncesi dönemindeki çocuklara geçerli bir yıkıcı davranış bozukluğu teşhisinin yapılıp yapılmayacağına dair farklı yaklaşımlar karşılaştırılarak çıkarımlarda bulunulmuştur. Okul ncesi dönemde kliniğe en çok gelme nedenleri arasında yıkıcı davranış sorunları olduğu, bu sorunların teşhisi için belirleme aracı kullanımı konusunda herhangi bir fikir birliğinin olmadığı, mental bozuklukları belirleme aracının örnekleminin daha çok okul çağındaki çocukları ve ergenleri kapsadığı şeklinde görüşlerini sunmuşlardır. Mevcut duruma bakıldığında lme araçlarının okul öncesi dönemde kullanılabilmesi amacıyla uyarlanması, çocuğu değerlendirmede gözleme dayalı verilerin kullanılması, çocuğun gelişimini belirlemek amacıyla deneysel çalışmaların yapılması ve daha hassas araçların bulunması gerektiği vurgulanmıştır.

Okul ncesi eğitim kurumlarında psikolojik danışma ve rehberlik ihtiyaçlarına yönelik bulunan çalışmada ise Hiatt (2005); Missouri eyaletinde bulunan okul öncesi eğitimi gören çocukların rehberlik ihtiyaçlarını analiz etmek için ölçek geliştirmiştir. Bu alışmada Missouri eyaletinde bulunan 90 tane okulun ana sınıfı ğretmeni, rehberlik ğretmeni ve okul müdürleri ile gerçekleşmiştir. Okul ncesi eğitim düzeyinde psikolojik danışma ve rehberlik ihtiyaçlarını belirlemeye yönelik bir lme aracının olmadığı ve ihtiyaç duyulduğu vurgulanmıştır. Okul ncesi eğitimde kapsamlı ve sistemli bir psikolojik danışma ve rehberlik programına ihtiyaç duyulduğu bulgusuna ulaşılmıştır. Bu araştırma sonucunda araştırmacı; okul öncesi eğitiminde psikolojik danışma ve rehberlik ihtiyaçlarını belirleme amacıyla kapsamlı, geçerli ve güvenilir bir lme aracı geliştirmiştir.

Han, Catron, Weiss ve Marciel (2005) okul öncesinde öğretmen-danışma modeli kullanılarak sınıf temelli bir sosyal beceri programı kullanılarak tedavi sonuçlarını değerlendirdiği bir araştırmada, 4-5 yaş arasındaki 149 çocuğun ebeveyni ve öğretmeniyle tedavi öncesinde ve sonrasında görüşmeler sağlanmıştır. Araştırma sonucunda öğretmenler tarafından çocukların sosyal becerileri değerlendirilmiş ve önemli ölçüde değişim gözlemlendiği vurgulanmıştır. Ebeveynlerin derecelendirme sonuçlarında ise anlamlı bir farklılık bulunmamıştır. Özetle öğretmenler için danışmanlık tedavi etkileri olumlu sonuçlanırken ebeveynler için aynı etki belirtilmemiştir.

Tseng ve Biagioli'nin (2009) erken çocukluktaki endişeler üzerine danışmanlık isimli araştırmasında; parmak emme, uyku problemleri, seçici yeme ve okula hazırlık konuları tartışılmıştır. Çocukların uyku sürelerinin uzatılması, uyku rutinlerinin düzenlenmesi gibi uygulamaların ebeveyn eğitimiyle gerçekleşebileceği belirtilmiştir. Parmak emme konusunda ise olumlu pekiştirme, kontrol yöntemleri, çocuğun katıldığı etkinlikler ile ele alınabileceği; seçici yeme ve okula uyum problemleri de ebeveyn eğitimiyle normale dönebileceği bilgilerine ulaşılmıştır. Bu kapsamda erken çocukluk dönemindeki çocuklara güvenli ve sağlıklı bir çevrenin sağlanması, sosyalleşme imkânı verilmesi ve çocukların duygusal olarak desteklenmesi son derece önemli görülmüştür. Ailelerin eğitilmesi, ihtiyaçlarına yönelik danışmanlık hizmetlerinin sağlanması ve eğitimlerin düzenlenmesinin gerekli olduğu belirtilmiştir.

Sew Kim, Kok ve Lee (2013) Malezya'da okullardaki danışmanlık ve rehberlik hizmetlerini bütüncül olarak değerlendirmek amacıyla ortaokul kurumlarında çalışan 12 psikolojik danışman ile nitel bir araştırma gerçekleştirmiştir. Araştırmanın bulgularına göre eğitim paydaşları arasında işbirliği eksikliği olduğu ve eğitim için gelen kaynakların kullanımında yetersiz kalındığı, çocuğun gelişim alanlarını ve akademik başarısını desteklemek amacıyla uygun eğitim ortamlarının sağlanması gerektiği bulgularına ulaşılmıştır. Bunun yanında okul psikolojik danışmanının olmadığı durumlarda danışmanlık hizmetlerinin sunumunda paydaşlar arasında iletişim ve koordinasyonu sağlamak amacıyla daha fazla çaba sarf edilmesi gerektiği vurgulanmıştır. Çocuklarla çalışırken ailenin ayrılmaz bir bütün olduğu, bu nedenle iletişim kurmanın, işbirliği yapmanın ve danışmanlık hizmetlerinin önemli olduğu sonucuna ulaşılmıştır.

Hardiyanti'nin (2017) çalışmasında ise Belia Veteran Teachers 'Training College isimli bir anaokulunda sosyal davranışın şekillenmesinde sekiz adet sınıfın öğretmenleri tarafından psikolojik danışma ve rehberlik faaliyetleri düzenli bir şekilde

gerçekleştirilmiştir. Araştırma sonucunda öğretmenler tarafından uygulanan psikolojik danışma ve rehberlik hizmetlerinin özellikle çocukların sosyal davranışlarında olumlu değişiklikler meydana getirdiği bulgusuna ulaşılmıştır. Bu nedenle okullarda rehberlik hizmetlerinin mutlaka bulunması gerektiği, çocukların ihtiyaçları göz önünde bulundurularak yapılacak öğretimin kalitesinin artacağı, ebeveynlerin ve öğretmenlerin işbirliği içinde olması ve kontrolü sağlaması gerektiği vurgulanmıştır.

Fitzpatrick, Carson ve Weisz (2020) çalışmasında koronavirüs (COVID-19) pandemisi sırasında çocukların, ergenlerin ve bakıcılarının temel ruh sağlığı sorunlarını ve ihtiyaçlarını belirlemek amaçlanmıştır. Bu kapsamda 133 bakım verenin katıldığı çalışmada standart ölçümler yapılmış ve bakıcıların kendileri için en çok ruh sağlığı sorunlarını, çocukları için ruh sağlığı ihtiyaçlarını bildirdikleri bulgularına ulaşılmıştır. Bakım veren tarafından bildirilen ruh sağlığı semptomları evdeki çocuk sayısı ile pozitif ilişkili olduğu, bu semptomların daha yumuşak Covid-19 tedbirlerinin uygulandığı yerlerde yaşayanlarda daha belirgin olduğu belirtilmiştir. Bakıcılara göre en acil ihtiyaç duyulan ruh sağlığı hizmetlerinin ergenler için birinci sırada, 6-12 yaşta kişiler için ikinci sırada ve 1-5 yaş için üçüncü sırada yer aldığı vurgulanmıştır.

Baughman, Prescott ve Rooney (2020) tarafından yapılan bir araştırmada ise okul öncesi dönemdeki çocuklar için kaygı ve depresyon belirtilerini önlemeyi amaçlayan öğrenme programlarıyla ilgili alan yazında yer alan çalışmalar incelenmiştir. Bu kapsamda 4-6 yaş arası çocuklara veya ailelerine okul bağlamında evrensel olarak uygulanabilecek müdahaleler ele alınmıştır. Bu kriterleri karşılayan sadece altı program belirlenerek değerlendirilmiştir. Bu doğrultuda ise anksiyete ve depresif bozukluklarının daha erken yaşlarda da ortaya çıkabileceği, bu nedenle çocukların gelişimlerinin olumsuz etkileneceği belirtilmiştir. Sonuç olarak da erken çocuklukta müdahale ve önleme çalışmalarına daha fazla ihtiyaç duyulduğu, ebeveynlerin de sürece aktif olarak katılmalarının gerekli olduğu kanısına varılmıştır.

Topham, Messmore ve Sesemann (2020) araştırmasında kaliteli ebeveyn çocuk müdahalelerinin erken dönemde yaşanan olumsuz durumların etkilerini mevcut araştırmaları inceleyerek açıklamışlardır. Bu dönemde meydana gelen olumsuz durumların etkilerinin erken müdahalelerle azaldığı sonucuna ulaşılmıştır. Bu kapsamda alınan eğitimle birlikte sistemli aile terapilerinin gerçekleştirilmesi önleyici müdahalelerle uygun görülmektedir. Araştırma sonuçlarına göre bağlanma ve biyo-davranışsal yakalama, çocuk-ebeveyn psikoterapisi, terapi, güvenlik çemberi ve evlat aile terapisi dahil olmak üzere beş

kanıta dayalı tedavi modelinin kullanılması gerektiği vurgulanmıştır. Araştırma sonuçlarında tedavi edilmeyen erken olumsuz durumların genellikle artarak gelecekteki olumsuz deneyimlere karşı kişiyi savunmasız kılacağı belirtilmiştir.

Eleni (2021) araştırmasında okul öncesi eğitimcilerin erken çocukluk eğitiminde ruh sağlığı sorunu olan çocukların desteklenmesine ilişkin görüşlerini incelemek amacıyla 115 okul öncesi öğretmenine anket uygulamıştır. Araştırmanın bulgularına göre; çocukların ruh sağlığının korunmasında, problemlerin önlenmesinde ve tedavisinde okulun da yer alması gerektiğini belirtmişlerdir. Ayrıca öğretmenler, okul öncesi çocuklarda ruh sağlığının özelliklerini ifade etmişlerdir. Aynı zamanda, bir çocuğun özgüvenini arttırmanın, öğretmenler ve öğrenciler arasında olumlu kişilerarası ilişkiler geliştirmenin ve ebeveynlerle işbirliğine dayalı ilişkilerin, okulun zihinsel sağlık sorunları olan öğrencileri desteklemesi ile gerçekleşeceğini savunmuşlardır.

Callanan, Signal ve McAdie (2021) araştırmasında erken çocukluk gelişimi için başvuran çeşitli engelli çocuklara sahip 22 ebeveyn den oluşan bir örnekleme stres düzeylerini azaltmada ve yetkinlik duygusunu ve psikolojik esenliği arttırmadaki etkinliğinin yarı deneysel bir değerlendirmesini yapmışlardır. Araştırma sonuçlarına göre; gelişimsel engelli çocukların ebeveynlerinde yüksek düzeyde stres olduğu sonucuna ulaşılmıştır. Bu artan stres seviyeleri tanıdan bağımsız olduğu çocukların zorlayıcı davranış seviyeleri ile daha iyi açıklandığı belirtilmiştir. Ayrıca, stres düzeyi ile zor davranış arasındaki ilişkinin karşılıklı olduğu vurgulanmıştır. Stresin ebeveynlerin beceri gelişimi, zor davranışlara tepkisi, yeterlilik duygusu, esenliği ve çocuğun gelişimsel sonuçları üzerindeki olumsuz etkisi olduğu sonucuna ulaşılmıştır. Çalışma sonunda ebeveynlerin genel stres seviyelerinde, psikolojik iyi oluşlarında ve yeterlilik duygusunda zaman içinde istatistiksel ve klinik olarak anlamlı değişiklikler gözlemlendiği belirtilmiştir.

İlgili araştırmalar incelendiğinde araştırmaların; okul öncesi eğitim kurumlarında ya da anasınıflarında yürütülen psikolojik danışma ve rehberlik hizmetlerinin belirlenmesi; öğretmen, okul müdürü veya ailelerin psikolojik danışma ve rehberlik hizmetlerinden beklentileri ve bu servise ilişkin algıları; psikolojik danışman ve okul öncesi öğretmenlerinin eğitim ihtiyaçları konularını ele aldığı görülmektedir. Daha derinlemesine yapılan bazı araştırmalarda ise konu veya durum odaklı araştırmalar yapılmış, danışmanlığın etkileri gözlemlenmiş ve ulaşılan bulgular sunulmuştur. Bu bağlamda okul öncesi eğitimde farklı paydaşların görüşleri çerçevesinde psikolojik danışma ve rehberlik

ihtiyaçlarının belirlenmesinin gelecekteki faaliyetlere yol göstereceği ve alan yazına katkı sağlayacağı düşünülmektedir.

BÖLÜM III

3.YÖNTEM

Bu bölümde araştırmanın modeli, çalışma grubu, veri toplama araçları, veri toplama süreci ve verilerin analizi gibi başlıklara yer verilmiştir.

2.3. ARAŞTIRMANIN MODELİ

Bu araştırma, okul öncesi eğitimde aile, öğretmen ve okul psikolojik danışmanların görüşleri çerçevesinde psikolojik danışma ve rehberlik ihtiyaçlarını belirlemeyi amaçlayan tarama modelinde bir çalışmadır. Tarama modeli; var olan durumu mevcut halini değiştirmeden, açıklamayı ve betimlemeyi hedefleyen bir modeldir. Amaç var olan durumu değiştirmeden olduğu gibi aktarmaktır (Karasar, 2008).

Araştırmada eğitim, sosyal bilimler, sağlık, işletme gibi uygulamaya dönük alanlarda en yaygın kullanılan nitel araştırma deseni kullanılmıştır (Merriam, 2013). Nitel araştırma; konuyla ilgili görüşme, gözlem, belge ve dokümanların analizi yapılarak örneklem grubunun algılarını, görüşlerini ifade etmesine olanak tanıyan ve olayların kendi doğal ortamlarında objektif bir şekilde ele alınmasını sağlayan yöntem olarak tanımlanmaktadır (Yıldırım ve Şimşek, 2018). Nitel araştırmanın örneklem grubunun kendisini rahat bir şekilde ifade etmesine, olayları, duygu ve durumları doğrudan aktarmasına ve durumların derinlemesine betimlenmesine olanak sağlayacağı düşünülmektedir.

Araştırma, durum çalışması desenlerinden biri olan betimleyici desen ile tasarlanmıştır. Durum çalışması, bir veya birden fazla durumun yorumlanabilmesi için dokümanlar yoluyla ulaşılan verilerle temalar oluşturulmasıdır (Creswell ve Poth, 2016). Betimleyici durum çalışmasında ise belirli bir olgunun betimlenmesi amaçlanarak incelenen olgunun tema ve alt temaları betimlenir ve kavramsallaştırılır (Merriam, 2013).

Araştırmada veriler görüşme tekniği kullanılarak elde edilmiştir. Görüşme, nitel araştırmalarda sık tercih edilen ve sosyal gerçekliği ortaya çıkarmada derinlemesine araştırma yapmak için kullanılan bir veri toplama tekniğidir (Yüksel, 2020). Görüşme yöntemi bireylerin; bilgilerini, duygu ve deneyimlerini doğrudan ifade etmesine olanak sağlayarak esneklik tanımaktadır. Aynı zamanda sözel olmayan davranışların da gözlemlenmesine ve ortam üzerinde kontrol sağlanmasına imkân tanımaktadır (Yıldırım ve Şimşek, 2018).

2.4. ARAŞTIRMANIN ÇALIŞMA GRUBU

Araştırmada kriter örnekleme kullanılmıştır. Kriter örneklemede araştırmacının incelediği durumu açıklamaya yönelik belirlenen kriterlere uygun örneklem grubu seçilmektedir (Creswell ve Clark, 2016). Araştırmanın çalışma grubunu Kırşehir ili Merkez ilçelerinde bulunan Milli Eğitim Bakanlığına bağlı özel anaokulları, resmi anasınıfları ve bağımsız anaokullarında görev yapan ya da daha önce yapmış 15 psikolojik danışman ile bu okullarda görev yapan öğretmenler arasından kriter örnekleme yöntemiyle belirlenen 30 öğretmen ve çocukları bu okullarda öğrenim gören 30 veli dâhil edilmiştir.

Nitel araştırmalarda, derinlemesine görüşmelerde yaklaşık 30 katılımcının olmasının yeterli olacağı belirtilmektedir (Nastasi, 2015). Bu kapsamda 30 öğretmen ve veliye ulaşılmıştır. Ancak okul öncesi eğitim kurumlarında görev yapan ya da daha önce yapmış psikolojik danışman sayısı sınırlı sayıda olduğundan yalnızca araştırmaya gönüllü katılım sağlayan 15 psikolojik danışman araştırmaya dâhil edilmiştir.

3.2.1. Araştırmaya Katılan Psikolojik Danışmanlara Ait Genel Bilgiler

Araştırmaya dâhil edilen psikolojik danışmanlara ait cinsiyet, yaş, öğrenim düzeyi, okuldaki hizmet süresi ve mesleki kıdemine ilişkin demografik bilgiler Tablo 3.2.1.1.'de sunulmuştur.

Tablo 3.2.1.1. Araştırmaya Katılan Psikolojik Danışmanların Demografik Özellikleri

Kod	Cinsiyet	Yaş	Öğrenim Düzeyi	Okuldaki Hizmet Süresi (Yıl)	Mesleki Kıdem (Yıl)
PD1	Kadın	26-35	Yüksek lisans	5	5
PD2	Kadın	26-35	Lisans	3	9
PD3	Kadın	26-35	Lisans	5	10
PD4	Erkek	46 ve üstü	Lisans	6	28
PD5	Kadın	26-35	Lisans	3	10
PD6	Kadın	36-45	Lisans	2	10
PD7	Kadın	26-35	Yüksek lisans	2	9
PD8	Kadın	26-35	Lisans	6	10
PD9	Kadın	36-45	Lisans	8	21
PD10	Kadın	26-35	Lisans	4	14
PD11	Erkek	36-45	Lisans	11	14
PD12	Kadın	26-35	Lisans	5	11
PD13	Kadın	26-35	Lisans	6	8
PD14	Kadın	26-35	Lisans	2	10
PD15	Erkek	36-45	Lisans	10	19

Tablo 3.2.1.1. incelendiğinde psikolojik danışmanların 12'sinin kadın olduğu, 10'unun 26-35 yaş aralığında olduğu, 13'ünün lisans mezunu olduğu, 9'unun beş yıl ve

daha uzun süredir aynı okulda çalıştığı, mesleki kıdeme sahip olduğu ve 11'inin 10 yıl ve daha fazla mesleki kıdeme sahip olduğu söylenebilir.

3.2.2. Araştırmaya Katılan Okul Öncesi Öğretmenlerine Ait Genel Bilgiler

Araştırmaya dâhil edilen okul öncesi öğretmenlere ait cinsiyet, yaş, öğrenim düzeyi ve mesleki kıdemine ilişkin demografik bilgiler Tablo 3.2.2.1.'de sunulmuştur.

Tablo 3.2.2.1. Araştırmaya Katılan Okul Öncesi Öğretmenlerinin Demografik Özellikleri

Kod	Cinsiyet	Yaş	Öğrenim Düzeyi	Mesleki Kıdem (Yıl)
Ö1	Kadın	36-45	Lisans	14
Ö2	Kadın	26-35	Yüksek lisans	13
Ö3	Kadın	46 ve üstü	Lisans	19
Ö4	Kadın	26-35	Lisans	12
Ö5	Kadın	26-35	Lisans	4
Ö6	Kadın	36-45	Lisans	18
Ö7	Kadın	46 ve üstü	Lisans	25
Ö8	Kadın	46 ve üstü	Lisans	23
Ö9	Kadın	36-45	Lisans	12
Ö10	Kadın	26-35	Lisans	12
Ö11	Kadın	36-45	Lisans	21
Ö12	Kadın	26-35	Yüksek lisans	16
Ö13	Kadın	36-45	Lisans	18
Ö14	Kadın	26-35	Lisans	8
Ö15	Kadın	26-35	Lisans	13
Ö16	Kadın	36-45	Lisans	11
Ö17	Kadın	26-35	Yüksek lisans	12
Ö18	Kadın	36-45	Lisans	16
Ö19	Kadın	36-45	Lisans	18
Ö20	Kadın	36-45	Lisans	12
Ö21	Kadın	26-35	Lisans	12
Ö22	Kadın	36-45	Lisans	15
Ö23	Kadın	36-45	Lisans	16
Ö24	Kadın	36-45	Lisans	16
Ö25	Kadın	36-45	Lisans	12
Ö26	Kadın	36-45	Lisans	15
Ö27	Kadın	46 ve üstü	Lisans	29
Ö28	Erkek	36-45	Lisans	16
Ö29	Kadın	26-35	Lisans	13
Ö30	Kadın	26-35	Lisans	12

Tablo 3.2.2.1. incelendiğinde okul öncesi öğretmenlerin 29'unun kadın olduğu, yarısının 26-35 yaş aralığında olduğu, 27'sinin lisans mezunu olduğu ve tamamına yakınının 10 yıl ve üstünde mesleki kıdeme sahip olduğu söylenebilir.

3.2.3. Araştırmaya Katılan Velilere Ait Genel Bilgiler

Araştırmaya dâhil edilen velilere ait cinsiyet, yaş, öğrenim düzeyi, meslek, gelir düzeyi ve çocuk sayısına ilişkin demografik bilgiler Tablo 3.2.3.1.'de sunulmuştur.

Tablo 3.2.3.1. Araştırmaya Katılan Velilerin Demografik Özellikleri

Kod	Cinsiyet	Yaş	Öğrenim Düzeyi	Meslek	Gelir Düzeyi	Çocuk Sayısı
V1	Kadın	36-45	Lisans	Öğretmen	İyi	2
V2	Kadın	36-45	Lise	Diğer	Orta	2
V3	Kadın	36-45	Lisans	Diğer	Orta	2
V4	Kadın	36-45	Lisans	Diğer	Orta	2
V5	Kadın	36-45	Lisans	Öğretmen	İyi	2
V6	Kadın	26-35	Lise	Diğer	Orta	2
V7	Kadın	36-45	İlkokul	Diğer	Orta	4
V8	Kadın	36-45	Lise	Diğer	İyi	2
V9	Kadın	36-45	Lisans	Öğretmen	Orta	2
V10	Erkek	46 ve üstü	Lisans	Asker	Orta	3
V11	Kadın	26-35	Lisans	Diğer	Kötü	1
V12	Kadın	36-45	Lisans	Sağlık personeli	Orta	3
V13	Kadın	26-35	Lisans	Diğer	İyi	1
V14	Erkek	46 ve üstü	Lisans	Memur	Orta	3
V15	Kadın	36-45	Lisans	Serbest çalışan	Orta	2
V16	Kadın	36-45	Lise	Diğer	Orta	3
V17	Kadın	46 ve üstü	Lise	Memur	Orta	3
V18	Kadın	26-35	Lisans	Diğer	Orta	2
V19	Kadın	26-35	Lisans	Diğer	Kötü	1
V20	Kadın	26-35	Lise	Diğer	Orta	2
V21	Erkek	26-35	Lisans	Memur	Orta	2
V22	Kadın	26-35	Lise	Diğer	Orta	3
V23	Kadın	36-45	Lisans	Öğretmen	Orta	2
V24	Kadın	36-45	Lisans	Öğretmen	Orta	2
V25	Kadın	36-45	Lisans	Sağlık personeli	Orta	2
V26	Kadın	26-35	Lise	Diğer	Orta	3
V27	Kadın	36-45	Lisans	Diğer	Orta	1
V28	Kadın	36-45	Lisans	Öğretmen	İyi	3
V29	Kadın	36-45	Lisans	Sağlık personeli	Orta	2
V30	Kadın	26-35	Doktora	Öğretmen	Orta	1

Tablo 3.2.3.1. incelendiğinde velilerin 27'sinin kadın olduğu, 17'sinin 36-45 yaş aralığında olduğu, 20'sinin lisans mezunu olduğu, yarısının diğer meslek grubunda yer aldığı, 23'ünün orta düzeyde gelire sahip olduğu ve büyük çoğunluğunun iki ve daha fazla çocuğa sahip olduğu söylenebilir.

3.3. VERİ TOPLAMA ARAÇLARI

Araştırmada veri toplama aracı olarak araştırmacı tarafından psikolojik danışman, okul öncesi öğretmen ve veliler için ayrı ayrı oluşturulan “Yarı Yapılandırılmış Görüşme Formu” kullanılmıştır. Yarı yapılandırılmış görüşmeler araştırmayla ilgili kapsamlı ve ayrıntılı verilerin üretilmesini sağlar (Fallon, 2008). Görüşme formları açık uçlu sorulardan oluşmaktadır. Görüşme sorularında açık uçlu soruların kullanılması, görüşme sürecine daha fazla esneklik kazandırmakta, görüşülenlere daha fazla konuşma imkânı vermekte ve katılımcıdan daha detaylı bilgiler almayı sağlamaktadır (Kuş, 2003).

Araştırmacı tarafından görüşme formları hazırlandıktan sonra psikolojik danışma ve rehberlik, okul öncesi eğitimi olmak üzere her bir alanda en az doktora derecesine sahip altı uzmana görüşme formları gönderilmiş, soruların kapsayıcılığı ve anlaşılabilirliği gibi konular açısından değerlendirmeleri istenmiştir. Uzmanlardan gelen dönütler sonucunda “Okul Öncesi Öğretmen Görüşme Formu” ve “Psikolojik Danışman Görüşme Formu”ndan çıkarılması gereken ikişer soru görüşme formundan çıkarılmış, değiştirilmesi gereken sorularda da yazım, ifade ve anlaşılabilirlik düzenlemeleri yapılmıştır. Benzer şekilde “Veli Görüşme Formu”nda yer alan iki soru çıkarılmış ve üç adet soruda da yazım, ifade ve anlaşılabilirlik düzenlemeleri yapılmıştır. Uzmanların olumlu görüş bildirdiği sorular doğrudan alınmıştır. Daha sonra ise dört okul öncesi öğretmeni, bir psikolojik danışman ve iki veli ile pilot görüşmeler yapılarak soruların anlaşılabilirliği test edilmiş ve görüşme formlarına nihai hali verilmiştir.

Psikolojik danışmanlarla görüşmede kullanılan, altı adet sorudan oluşan formda (*Ek 1*) “Okul öncesi eğitimde eğitsel rehberlik hizmetleri ile ilgili hangi çalışmalara yer veriyorsunuz?; Okul öncesi eğitimde çocukların eğitsel rehberlik alanında nelere ihtiyacı olduğunu düşünüyorsunuz?...” gibi sorular yer almaktadır. Okul öncesi öğretmenlerle görüşme formu da altı adet sorudan oluşmaktadır (*Ek 2*). Bu formda “Okul öncesi eğitimde kişisel-sosyal rehberlik hizmetleri ile ilgili hangi çalışmalara yer veriyorsunuz?; Okul öncesi eğitimde çocukların kişisel rehberlik alanında nelere ihtiyacı olduğunu düşünüyorsunuz?...” gibi sorular yer almıştır. Velilerle yapılan görüşmelerde kullanılan görüşme formunda (*Ek 3*) ise “Okul öncesi eğitimde çocuğunuzun akademik alandaki gelişimine yönelik ne tür rehberlik hizmetlerinden yararlandınız/yararlanıyorsunuz?; Çocuğunuzun şu anda sunulanlardan farklı olarak eğitsel alanda ne tür rehberlik hizmetlerine ihtiyacı olduğunu düşünüyorsunuz?...” gibi altı adet soru yer almıştır.

3.4. VERİ TOPLAMA SÜRECİ

Veriler toplanmaya başlanmadan önce Kırşehir Ahi Evran Üniversitesi Etik Kurulundan (*Ek 4*) ve Kırşehir İl Milli Eğitim Müdürlüğünden (*Ek 5*) gerekli izinler alınmıştır. Sonrasında verilerin toplanacağı okulların yöneticileri ile görüşülmüş, araştırma hakkında bilgi verilerek örneklem grubundaki psikolojik danışman, öğretmen ve velilere ulaşılmıştır.

Araştırma kapsamında psikolojik danışman, okul öncesi öğretmeni ve velilerle görüşülmüş, araştırmanın amacı, kapsamı hakkında açıklama yapılmış araştırmaya gönüllü

katılımları sağlanmıştır. Araştırmaya katılanlarla görüşmenin yapılacağı yer, gün ve saat konusunda konuşulmuştur. Pandemiden dolayı görüşmelerin önemli bir kısmı dijital araçlar aracılığıyla sanal ortamdaki uygulamalar üzerinde gerçekleştirilmiştir. Örneklem grubunda yer alan katılımcıların uygun olduğu tarih ve saatlerin farklı olması ve pandemi koşulları sebebiyle bireysel görüşme tercih edilmiştir.

Görüşmeye başlamadan önce katılımcılara araştırmaya dair gerekli açıklamalar yapılmış ve araştırmaya gönüllü olarak katılmaları sağlanmıştır. Görüşme sırasında katılımcının görüşlerini etkilememesi için sadece araştırmacı ve katılımcının aynı ortamda bulunmasına ve dikkatin dağılmaması için rahat bir ortamın sağlanmasına dikkat edilmiştir. Katılımcının sorulara gerçekçi cevaplar verebilmesi için sohbet edilerek sorulara geçiş sağlanmıştır. Anlaşılmayan ya da cevaplanmasında güçlük yaşanan sorular için açıklayıcı-alt sorulara yer verilmiştir. Görüşmeler 30-50 dakika kadar sürmüştür. Araştırmacı tarafından yapılan görüşmeler kayda alınmış ve kayıtlar ayrıntılı bir şekilde deşifre edilerek veri kaybı önlenmiştir.

3.5. VERİ ANALİZİ

Araştırmada veriler içerik analizi yöntemiyle analiz edilmiştir. İçerik analizi, toplanan verilerle ilgili betimlemeler yapıldıktan sonra bulguların daha derinlemesine incelenerek elde edilen tema ve kavramların araştırmacı tarafından yorumlanmasıdır (Yıldırım ve Şimşek, 2018).

Araştırmada görüşmeler sonucunda deşifre edilen cevaplar görüşme formlarına aktarılmıştır. Psikolojik danışmanlar, okul öncesi öğretmenleri ve velilere ait her bir görüşme formu numaralandırılmış ve araştırmacı tarafından tekrar tekrar okunmuştur. Her bir görüşme formundaki sorulara verilen cevaplar ortak olan betimlemelere göre ayrılmıştır. Daha sonra belirlenen betimlemeler detaylı incelenerek kodlar oluşturulmuş ve oluşturulan kodlar konu alanlarına göre alt temalara ayrılmıştır. Verilerin analiz edilmesi sonucunda psikolojik danışman, okul öncesi öğretmen ve velilerin görüşleri eğitsel rehberlik, kişisel-sosyal rehberlik ve mesleki rehberlik temaları altında değerlendirilmiştir.

Veriler analiz edildikten sonra tez danışmanları ve araştırmacı tarafından kod, alt tema ve temaların tutarlılığı, kapsamı, ifade edilebilirliği konusunda tartışılmıştır. Görüşmeler sonucunda uygun olmayan ifadelerde gerekli düzeltmeler yapılmıştır. Kodların uygun alt temalara aktarılması sağlanmıştır. Tema ve alt tema tutarlılığı uygun gruplara aktararak sağlanmıştır. Araştırmada verilerin kanıtlayıcı gücünü ortaya koyabilmek adına

katılımcıların görüşlerinden alıntılar yapılmıştır. Bu kapsamda alıntılara yer verilirken psikolojik danışmanlar için PD1, PD2, PD3...PD15; okul öncesi öğretmenleri için Ö1, Ö2, Ö3...Ö30 ve veliler için V1, V2, V3...V30 şeklinde kodlara yer verilmiştir.

3.6. ARAŞTIRMANIN GEÇERLİĞİ VE GÜVENİRLİĞİ

Araştırmanın geçerliği ve güvenilirliği için görüşme sorularını hazırlamadan önce konuyla ilgili literatür taraması yapılmış, mevcut araştırmalar incelenmiştir. Görüşme sorularını hazırladıktan sonra okul öncesi eğitim, psikolojik danışma ve rehberlik alanlarında en az doktora derecesine sahip olan ve nitel araştırma konusunda deneyimli olan uzmanlardan görüşler alınarak sorular yeniden düzenlenmiştir.

Uzmanlardan gelen dönütler sonucunda “Okul Öncesi Öğretmen Görüşme Formu” ve “Psikolojik Danışman Görüşme Formu”ndan çıkarılması gereken ikişer soru görüşme formundan çıkarılmış, değiştirilmesi gereken sorularda da yazım, ifade ve anlaşılabilirlik düzenlemeleri yapılmıştır. Benzer şekilde “Veli Görüşme Formu”nda yer alan iki soru çıkarılmış ve üç adet soruda da yazım, ifade ve anlaşılabilirlik düzenlemeleri yapılmıştır. Uzmanların olumlu görüş bildirdiği sorular doğrudan alınmıştır.

Daha sonra hazırlanan görüşme formları ile dört okul öncesi öğretmeni, bir psikolojik danışman ve iki veli ile görüşmeler yaparak pilot çalışma yapılmış. Pilot çalışma sonunda alınan görüşler doğrultusunda elde edilen veriler incelenmiş, açıklayıcı sorular eklenmiş ve gerekli düzeltmeler yapılarak formlara nihai hali verilmiştir.

Araştırmanın güvenilirliğini artırmak amacıyla veriler çeşitlendirilmiş, psikolojik danışman, okul öncesi öğretmeni ve veliden oluşan üç farklı örneklem grubuyla görüşmeler yapılmıştır. Böylece farklı paydaşların görüşleri alınarak okul öncesi eğitimde PDR ihtiyaçlarını farklı bakış açılarıyla değerlendirme imkânı sağlanmaya çalışılmıştır.

Görüşmeler sonunda alınan ses kayıtları araştırmacı tarafından detaylı bir şekilde deşifre edilmiş, katılımcıların görüşleri değiştirilmeden aktarılmış, elde edilen verilerin içerik analizi yapılmıştır. İlk veri analizinden sonra uzman görüşüne başvurulmuş, kodlar, alt temalar ve temalar yeniden kategorize edilmiştir. Araştırmadaki katılımcılar yansız bir şekilde seçilmiştir. Araştırmaya tüm katılımcılar gönüllü olarak katılmışlardır. Katılımcılara araştırmanın amacı tüm detaylarıyla açıklanmıştır.

Katılımcıların kişisel bilgileri tamamen gizli tutulmuş, veriler kaydedilirken herhangi bir isim kullanılmadan kodlarla tanımlama yapılmıştır. Araştırmada elde edilen veriler araştırmanın yapıldığı zamana, mekâna ve kültüre özgüdür. Nitel araştırmaların

doğası gereği, araştırmacının katılımcı rolü söz konusudur (Yıldırım ve Şimşek, 2018). Ayrıca araştırmacının araştırmadaki rolünün net bir şekilde belirlenmesi ve ifade edilmesi de aktarılabirliği artırmanın önemli yolarından biridir (Miles ve Huberman, 1994). Bu araştırmada görüşme sürecini yürüten araştırmacı aynı zamanda okul öncesi öğretmenidir. Bu sebeple araştırmacının gerekli alan bilgisine ve deneyimine sahip olması gibi özelliklerinin araştırmanın güvenilirliğini artıracakđı söylenebilir.

Araştırma sırasında herhangi bir yönlendirme yapılmamış olup sadece anlaşılmayan sorularda gerekli açıklamalar yansız bir şekilde yapılmıştır. Katılımcıları etkilememek adına sıcak, güvenilir bir ortam oluşturularak bireysel görüşmeler gerçekleştirilmiştir.

BÖLÜM IV

4. BULGULAR

Okul öncesi eğitimde var olan ve ihtiyaç duyulan PDR hizmetlerinin psikolojik danışman, okul öncesi öğretmeni ve veli görüşleri çerçevesinde sunulduğu bu çalışmada öncelikle psikolojik danışmanlardan elde edilen bulgulara yer verilmiştir. Daha sonra okul öncesi öğretmenleri ve velilerden elde edilen bulgular ayrı ayrı sunulmuştur.

4.1.PSİKOLOJİK DANIŞMANLARIN PDR HİZMETLERİ KAPSAMINDA GERÇEKLEŞTİRDİKLERİ FAALİYETLERE İLİŞKİN BULGULAR

Bu bölümde okul öncesi eğitimde psikolojik danışmanların psikolojik danışma ve rehberlik hizmetleri kapsamında sundukları faaliyetler ve okul öncesi eğitimde psikolojik danışma ve rehberlik hizmetleri bağlamında nelere ihtiyaç duyulduğu ile ilgili bulgular sunulmuştur. Tablo 4.1.1.'de bu araştırma kapsamında ulaşılan psikolojik danışmanların okul öncesi eğitimde sundukları rehberlik faaliyetlerine ilişkin analiz sonuçları gösterilmektedir.

Tablo 4.1.1. Psikolojik Danışmanların Okul Öncesi Eğitimde Sundukları Rehberlik Faaliyetlerine İlişkin Analiz Sonuçları

Tema	Alt Tema	Kod	f
Eğitsel rehberlik	Akademik destek	Oryantasyon	12
		Erken tanı	2
		İlkokula hazırlık	2
	Konsültasyon	Aile eğitimi	7
		Öğretmenle işbirliği	6
		Aile katılımı	3
Bireysel rehberlik	Çocuğu tanıma	Çocuğu tanıma	4
		Davranışsal destek	4
	Risklerden korunma ve bilinçlendirme	Cinsel eğitim	8
		İhmal ve istismar	3
Kişisel-sosyal rehberlik	Risklerden korunma ve bilinçlendirme	Teknoloji bağımlılığı	6
		Salgın hastalık	2
		Sosyal beceri eğitimi	8
	Gelişimsel destek	Özgüven gelişimi	2
		Değerler eğitimi	1
		Öz bakım becerileri	1
Mesleki rehberlik	Çocuk odaklı faaliyetler	Sorumluluk	1
		Sınıf içi etkinlik	5
		Meslek günleri	2

Psikolojik danışmanlar çocuğa ve aileye yönelik psikolojik danışma ve rehberlik faaliyetlerini; eğitsel rehberlik, kişisel-sosyal rehberlik ve mesleki rehberlik olmak üzere üç tema altında belirtmişlerdir. Bu temalara ait bulgular ayrı ayrı sunulmuştur.

4.1.1.Eğitsel Rehberlik Temasına Ait Bulgular

Eğitsel rehberlik teması altında akademik destek ve konsültasyon alt temaları oluşmuştur. Bu alt temalara ilişkin bulgulara ayrı ayrı yer verilmiştir.

- **Akademik Destek**

Akademik destek kapsamında oryantasyon, erken tanı ve ilkökula hazırlık kodları oluşturulmuştur. Psikolojik danışmanlar **Oryantasyon** konusunda; okula uyum çalışmalarının yapılması, okulun bölümlerinin tanıtılması, okul kurallarının belirlenmesi ile ilgili çalışmalara yer verdiklerini belirtmişlerdir. Bu konuyla ilgili görüşler şu şekilde ifade edilmiştir:

“İlk üç hafta okula uyum çalışmaları yapıyorum. Bu da sınıflara girerek çocuklara okulun tanıtılması okuldaki bölümlerin tanıtılması, rehberlik servisinin tanıtılması şeklinde oluyor. Çocuklarla birlikte okul kurallarını hazırladığımız bir çalışma yapıyorum.” (PD7)

“Okulu tanıma, rehberlik servisini ve okul bölümlerini tanıma, kendi çalışma alanlarımı tanıma, öğrenme alanlarını ve türlerini tespit etmeye yönelik uygulamalar yapıyorum.” (PD10)

“Okulun ilk ayında okula uyum, okulu tanıma, okul sistemini ve bölümlerini tanıma üzerine çalışmalar yapıyorum. Buna ek olarak okula ilişkin duygularını fark etme ve ifade etme çalışmalarında yoğunlaşıyorum. Sınıf kuralları, tanıma fişleri gibi çalışmalara yoğunlaşıyorum.” (PD13)

Erken tanı konusunda; sınıfta özel gereksinimli bireylerin erken fark edilmesi ile ilgili çalışmalara yer verdikleri görüşü doğrudan alıntı yapılarak aşağıda sunulmuştur:

“Özel eğitime ihtiyaç duyulma durumunda bunların tespit edilmesi adına çalışmalar yapıyordum. Zekâ yönleri noktasında çalıştığım öğrenci grupları oldu. Yaş grubuna uygun dikkat testleri, Metropolitan Okula Uyum Envanteri ve gözlem formu kullanıyordum.” (PD2)

İlkokula hazırlık konusunda ifade edilen görüş doğrudan alıntı yapılarak aşağıda sunulmuştur:

“Çocukların ilkokula hazırlık düzeylerini inceliyor, ilkokula hazırlanmalarına yönelik çalışmalara dâhil oluyorum.” (PD10)

- **Konsültasyon**

Psikolojik danışmanların görüşleri doğrultusunda konsültasyon kapsamında aile eğitimi, öğretmenle işbirliği ve aile katılımı kodları oluşturulmuştur. **Aile eğitimi** ile ilgili olarak velilerle bireysel görüşmeler, veli bilgilendirmeleri ve veli eğitimleri düzenlediklerini dile getirmişlerdir. Psikolojik danışmanların aile eğitimi konusundaki görüşleri şu şekilde ifade edilmiştir:

“Velilerle seminerler şeklinde ve bireysel görüşmeler şeklinde ilerliyoruz. Anaokulu çocuklarının değerlendirildiği formlar var. Çocuğun okula ne zaman başladığı, alt ıslatması var mı, nelere ihtiyacı var gibi detaylı olarak değerlendirilip çocukların neye ihtiyacı olduğu belirlenerek bu yönde ailelere eğitimler düzenleniyor. Ayrıca aile içi şiddet ölçeği uyguluyorum.” (PD2)

“Çocuklar akranlarından geri kaldığında psikolojik şiddete maruz kalmaması ile ilgili ailelere bilgi veriyoruz. Aileler ile konuşurken biraz daha bireysel arkadaşlık ilişkisi zayıf çocukların ailelerinde onlarla nasıl kaliteli zaman geçirilebilir onları anlatıyoruz.” (PD3)

“Velilere çocukla iletişim, problem davranışla baş etme, olumlu davranış kazandırma ile ilgili eğitimler veriyoruz.” (PD5)

“Öğretmenler ihtiyaçlarını belirleyerek bize iletiyorlar bunlara uygun velilere eğitimler düzenliyoruz. Veliler istedikleri zaman bireysel ve grup olarak destek alabiliyorlar.” (PD9)

Öğretmenle işbirliği konusunda ise öğretmenle işbirliği yaptıklarını, öğretmenleri yönlendirdikleri ve bilgilendirme çalışmaları yürüttüklerini belirtmişlerdir. Psikolojik danışmanların öğretmenle işbirliği konusundaki görüşleri şu şekilde ifade edilmiştir:

“Öğretmenlere yönelik genelde atölye çalışmaları düzenliyorum genellikle tasarım odaklı çalışmalar oluyor. Kendi sınıfındaki problemin ne olabileceğini dair bir gözlem çalışması oluyor. Sınıf dinamiğine uygun olan ya da sınıfın öğretmenin ya da ailenin ihtiyacı olan eğitsel çalışmaları belirleyip biraz gözlem yapıp daha sonra belirlediğimiz çalışmaları uyguluyoruz.” (PD1)

“Çocuklarla yapılan her çalışmamızı öğretmenlerin de destekleyerek aynı ifadeyi kullanması ve çelişki olmaması konusunda öğretmenlerle görüşüyoruz.” (PD2)

“Bazı çocuklar resim yapma da kesmede boyamada bayağı bir geri oluyorlar bunu öğretmen gözlemliyor yani onun bilgilendirmesi ile biz bunu öğreniyoruz. Buna göre çalışmalar yapıyoruz.” (PD3)

“BEP hazırlanması konusunda öğretmenlere müşavirlik yapılması, yönlendirmesi gibi çalışmalarımız var.” (PD6)

“Çocuklara test uygulamaktan ziyade daha çok süreç öğretmenlerle ilerliyor. Öğretmenlere ve velilere yönelik ihtiyaç analizi yapıyoruz.” (PD7)

Psikolojik danışmanların **aile katılımı** konusundaki görüş şu şekilde ifade edilmiştir:

“Aile seminerlerimiz oluyor. Velilerle birlikte kitap okuyoruz. Daha sonra buluyoruz mesela çocuk gelişimi ile ilgili, zaman kavramı ile ilgili, oyun terapisi ile ilgili kitaplar okuduk. Velilere çok fazla konuşarak değil de daha çok oyun oynayarak mesela iletişim becerilerini kavram alanını sağlıyorum.” (PD8)

4.1.2. Kişisel-Sosyal Rehberlik Temasına Ait Bulgular

Kişisel-sosyal rehberlik teması altında bireysel rehberlik, risklerden korunma ve bilinçlendirme ve gelişimsel destek alt temaları oluşturulmuştur. Bu alt temalara ilişkin bulgular ayrı ayrı incelenmiştir.

• Bireysel rehberlik

Bireysel rehberlik kapsamında çocuğu tanıma ve davranışsal destek kodları oluşturulmuştur. Psikolojik danışmanlar çocukları tanımaya yönelik değerlendirme araçları uyguladıklarını ve çocukların baş etmede güçlük çektikleri davranışlarla ilgili çalışmalar yaptıklarını belirtmişlerdir.

Çocuğu tanıma ile ilgili etkinlikler, envanterler ve testler uyguladıklarını belirtmişlerdir. Psikolojik danışmanların bu konudaki görüşleri şu şekilde ifade edilmiştir:

“Daha çok çocukları tanımaya yönelik çalışmalar yapıyorum. Ben resim analistiyim aynı zamanda, çocukların resimlerde neler anlatmaya çalıştığını tespit ediyorum.” (PD6)

“Çocuklar için resim yorumlama, öykü anlatımı, Metropolitan Okul Olgunluk Testi, dikkat ve hafıza testleri uyguluyorum.” (PD10)

“Bu yaş gurubu için algı testleri kullanıyorum. Grup oyunları ve grup rehberliği etkinlikleri yapıyorum. Takip çizelgeleri, sorumluluk tabloları kullanıyorum.” (PD13)

“Okul öncesi dönemdeki öğrencileri tanımak için öncelikle çocuğu tek başına değil çevresiyle birlikte ele almaya çalışıyoruz. Tematik Algı Testi, Cümle Tamamlama Testi, bireyi tanıma testleri kullanılıyor.” (PD14)

Davranışsal destek konusu ile ilgili görüşler ise şu şekilde ifade edilmiştir:

“Çocukları sınıf ortamında gözlemliyorum. Problem yaşayan çocuk olduğunda müdahale ediyorum.” (PD4)

“Özellikle öfke problemleri olan çocukların başa çıkabilmeleri, duygularını ifade edebilmeleri konusunda çalışmalar yapıyorum. Kaygı ile baş etme, aileleri yönlendirme çalışmaları yapıyoruz.” (PD6)

“Duygularını kontrol etmede güçlük yaşayan çocuklar için duygu düzenleme çalışmaları yapmaya çalışıyorum. Her hafta bir duyguya yer vererek hikâye çalışmaları yapıyoruz. Sonrasında da soru cevap şeklinde ilerliyoruz.” (PD7)

“Ailesiyle problemi olan çocuk varsa ya da sınıf içinde problem yaşıyorsa birebir görüşüyoruz. Okul fobisi olan çocukların bu sorununu ortadan kaldırmaya yönelik çalışmalar yapıyoruz.” (PD5)

- **Risklerden Korunma ve Bilinçlendirme**

Psikolojik danışmanlar risklerden korunma ve bilinçlendirme ile ilgili; cinsel eğitim, ihmal ve istismar, teknoloji bağımlılığı ve salgın hastalık konularıyla ilgili çalışmalar yaptıklarını belirtmişlerdir.

Cinsel eğitim, ihmal ve istismar konularıyla ilgili mahremiyet eğitimi verdiklerini, ihmal ve istismardan korunmaya yönelik faaliyetler gerçekleştirdiklerini dile getirmişlerdir. Bununla ilgili olarak sunulan görüşler şu şekilde ifade edilmiştir:

“Çocukları ihmal istismardan korunma çalışıyoruz. Mahremiyet eğitimi ile ilgili eTwinning projesi yaptım.” (PD7)

“İhmal ve istismar konuları, özel bölgelerini tanıma, mahremiyet eğitimi veriyorum.” (PD10)

“İyi dokunma kötü dokunma konusu, hayır diyebilme, bilinçli teknoloji kullanma konularında eğitim veriyorum.” (PD11)

“Hak ve sorumluluklar, hayır diyebilme, ihmal ve istismardan korunma, teknoloji bağımlılığı, yardım isteme, kendini koruma, genel olarak çalıştığım konular oluyor.” (PD13)

Başka bir konu olan **teknoloji bağımlılığı** ile ilgili bilinçli teknoloji kullanımı ve bağımlılıkla mücadeleye yönelik çalışmalara yer verdiklerini dile getirmişlerdir. Bununla ilgili görüşler şu şekilde ifade edilmiştir:

“Bilinçli teknoloji kullanımı, ihmal ve istismardan korunma, sağlıklı yaşam, akran zorbalığı konularını işliyoruz.” (PD4)

“Sağlıklı yaşam ve hijyenin içinde olduğu Türkiye Bağımlılıkla Mücadele'nin etkinlikleri ile şarkılar, hikâyeler vs. onlardan yararlanıyoruz.” (PD7)

“Çocuklarla sağlıklı yaşam ve teknoloji bağımlılığı konularını işliyoruz.” (PD8)

Salgın hastalık konusunda ise şu şekilde görüş sunulmuştur:

“Psikolojik sağlamlık, psiko-sosyal koruma (salgın, afet) konularında eğitim veriyorum. Bu konuda bakanlığın gönderdiği psiko-sosyal eğitim materyallerini kullanıyorum, grup oyunları ve drama kullanıyorum.” (PD11)

- **Gelişimsel destek**

Psikolojik danışmanlar çocuklara gelişimsel destek konusunda; sosyal beceri eğitimi, özgüven gelişimi, değerler eğitimi, öz bakım becerileri ve sorumluluk konularıyla ilgili çalışmalara yer verdiklerini belirtmişlerdir.

Özgüven gelişimi ve sosyal beceri eğitimi konularındaki görüşler şu şekilde ifade edilmiştir:

“Çocuklara özgüven, ifade becerileri geliştirme, sosyal ilişkileri başlatma ve sürdürme, paylaşım, kurallar, kimden ne zaman yardım isteyeceğini bilme, doğru ifade yöntemleri, anne baba ilişkileri konusunda uygulamalar yaptırıyorum. Dikkat ve motivasyonu geliştirmeye yönelik etkinlikler yapıyorum.” (PD2)

Değerler eğitimi ile ilgili görüş şu şekilde ifade edilmiştir:

“Rehberlik etkinliklerimiz var. Değerler eğitimi çalışmalarımız var. Çalışkanlık, sabır, adalet gibi konularda değerler eğitimi konularında çocuklara hikâyeler okuyoruz.” (PD5)

Öz bakım becerileri konusunda sunulan görüşlerden biri şu şekilde ifade edilmiştir:

“Öz bakım, temizlik gibi konularda etkinlikler yapıyoruz.” (PD5)

Sorumluluk konusunda sunulan görüş şu şekilde ifade edilmiştir:

“Sorumluluk almayla ilgili etkinlikler yaptırıyor, sorumluluk tablolarını kullanıyorum.” (PD13)

4.1.3. Mesleki Rehberlik Temasına Ait Bulgular

Mesleki rehberlik teması altında meslek tanıtım faaliyetleri alt teması oluşmuştur. Bu alt temaya ait bilgilere yer verilmiştir.

- **Meslek tanıtım faaliyetleri**

Meslek tanıtım faaliyetleri kapsamında sınıf içi etkinlik ve meslek günleri kodları oluşturulmuştur. Psikolojik danışmanlar **Sınıf içi etkinlik** konusunda meslek tanıtımı, oyun, drama, soru-cevap çalışmalarına yer verdiklerini ifade etmişlerdir. Sınıf içi etkinlik konusu ile ilgili görüşler şu şekilde ifade edilmiştir:

“Meslek tanıtım çalışmaları yapıyoruz. Röportaj çalışması yapıyoruz. Bir sahnemiz olur, bir de mikrofonumuz olur. Çocuklar birbirlerini sahneye davet ederler. Sorular sorulur, dramalar oyunlar oynanır. Bunun gibi çeşitlendirilebilir çalışmalar yapıyoruz. Bu çalışmalarla çocuklar yeteneklerini keşfetme fırsatını elde ediyorlar.” (PD1)

“Mesleklerle ilgili materyalleri hazırladık. Doktor, öğretmen gibi mesela mesleklerin görsel hallerini hazırladık. Bir meslek çantası yapmıştım. İçerisindeki materyalleri tek tek çıkararak ‘Bu hangi mesleğe ait?’ diye soruyordum. Oyunlar oynuyorduk, etkileşimli etkinlikler yapıyorduk.” (PD3)

Meslek günleri konusu ile ilgili görüşler şu şekilde ifade edilmiştir:

“Meslek günleri yapıyorum, meslek tanıtma çalışmalarını bu şekilde tamamlıyorum.” (PD12)

“Meslek günleri yapıyorum, meslek tanıtma, velileri okula davet edip veli günleri yapıyorum.” (PD15)

4.2. PSİKOLOJİK DANIŞMANLARIN OKUL ÖNCESİ EĞİTİMDE PDR İHTİYAÇLARINA YÖNELİK GÖRÜŞLERİNE İLİŞKİN BULGULAR

Bir diğer bulgu ise psikolojik danışmanların görüşlerine doğrultusunda okul öncesi eğitimde psikolojik danışma ve rehberlik ihtiyaçlarının neler olduğu ile ilgilidir. Bu kapsamda Tablo 4.2.1.'de psikolojik danışmanlara göre okul öncesi eğitimde psikolojik danışma ve rehberlik ihtiyaçları gösterilmektedir.

Tablo 4.2.1. Psikolojik Danışmanlara göre Okul Öncesi Eğitimde Psikolojik Danışma ve Rehberlik İhtiyaçlarına İlişkin Analiz Sonuçları

Tema	Alt Tema	Kod	f	
Eğitsel rehberlik	Konsültasyon	Aile eğitimi	5	
		Aile katılımı	2	
		Erken tanı	2	
	Akademik destek	Oryantasyon	1	
		İlkokula hazırlık	1	
		Davranışsal destek	6	
Bireysel rehberlik	İlgi ve yeteneklerin belirlenmesi	İlgi ve yeteneklerin belirlenmesi	2	
		Aile çocuk etkileşimi	2	
		Teknoloji bağımlılığı	3	
	Aile rehberliği	Beslenme	1	
		Toplumsal cinsiyet rolleri	1	
		Aileyi tanıma	1	
Kişisel-sosyal rehberlik	İletişim becerileri	İletişim becerileri	5	
		Özgüven	3	
		Dikkat	1	
	Gelişimsel destek	Gezi	5	
		Çocuk odaklı faaliyetler	Sınıf içi etkinlik	3
		Yeteneklerin belirlenmesi	2	
Mesleki rehberlik	Aile odaklı faaliyetler	Bilgilendirme	1	
		Sınıfa Davet Etme	1	

Psikolojik danışmanlara göre çocuğun ve ailenin psikolojik danışma ve rehberlik ihtiyaçları; eğitsel rehberlik, kişisel-sosyal rehberlik ve mesleki rehberlik olmak üzere üç tema altında belirtilmiştir. Bu temalara ait bulgular ayrı ayrı sunulmuştur.

4.2.1.Eğitsel Rehberlik Temasına Ait Bulgular

Eğitsel rehberlik teması altında konsültasyon ve akademik destek alt temaları oluşmuştur. Bu alt temalara ilişkin bulgulara ayrı ayrı yer verilmiştir.

• Konsültasyon

Konsültasyon kapsamında aile eğitimi ve aile katılımı kodları oluşmuştur. Psikolojik danışmanlar okul öncesi eğitimde aile eğitimi ve aile katılımı çalışmalarına daha

fazla ihtiyaç duyulduğunu dile getirmişlerdir. Bununla ilgili **aile eğitimi** konusundaki görüşler şu şekilde ifade edilmiştir:

“Ailelerin çocukların beslenme konusunda yanlış uygulama yaptığını ve sürekli çocukların ellerine telefon, tablet verdiklerini düşünüyorum. Ailelerin çocuklarıyla kaliteli vakit geçirmesine ve iletişim kurmasına ihtiyacı var. Bu nedenle ailelere seminerler verilmesi gerekiyor.” (PD4)

“Toplumsal cinsiyet rolleri konusunda ailelerin eğitime ihtiyacı var. Bu roller farklı şekillerde aileler tarafından pekiştirildiğinde erkekler daha güçlü ya da ben pembe istemiyorum, pembe kız rengi ben mavi renk boyayacağım dedikleri oluyor. Bunun düzeltilmesi gerekiyor. Duygular konusu çok önemli. Aileler akademik odaklı düşünebiliyorlar. Çocukların ne hissettiğini önemsemiyorlar. Ya da aile çocukla nasıl iletişim kuracağını, nasıl oyun oynayacağını bilmiyor.” (PD7)

Aile katılımı konusunda ihtiyaç olduğu, düzenlenen eğitim faaliyetlerine ailelerin katılımının az olduğu belirtilmiştir. Bununla ilgili olan görüşler şu şekilde ifade edilmiştir:

“Ayda bir aile eğitimleri planlamıştık. Ben hazırlanırdım aile eğitimleri seminerleri gayet güzel ama aileler gelmiyordu mesela. Gelmeyince de bir çözüm üretmiyorduk. Amaçladığımız hedefe de ulaşamıyorduk.” (PD3)

“Aileler çocuğa ilgi gösterme, bakım, özveri gibi konularda yetersizlik yaşıyor. Daha fazla eğitimleri önemsemelerine ihtiyaçları var. Çocukla iletişim konularında eksikleri olduğunu düşünüyorum.” (PD5)

“Ailelerin çocuklarının okuldaki öğrenmelerini desteklemesi gerekiyor. Ama gerekli olan ailelerin katılımının sağlanması gerekiyor. Çoğu zaman zaten ihtiyacı olmayan aile katılıyor.” (PD7)

- **Akademik destek**

Akademik destek kapsamında erken tanı, oryantasyon ve ilkokula hazırlık kodları oluşturulmuştur. Psikolojik danışmanlar **erken tanı** konusunda özel eğitime ihtiyaç duyan çocukların erken tanılanması gerektiği görüşü şu şekilde ifade edilmiştir:

“Özel desteğe ihtiyacı olan çocukların tespitine dair ekstra yer verilmesi gerekiyor.” (PD2)

Oryantasyon ve **ilkokula hazırlık** konuları ile ilgili görüşler şu şekilde ifade edilmiştir:

“Çocukların okula uyumunu sağlamaya yönelik daha fazla çalışma olabilir.”
(PD13)

“Daha fazla kalem tutma, okuma yazmaya hazırlık çalışmalarına yer verilebilir.”
(PD9)

4.2.2. Kişisel-Sosyal Rehberlik Temasına Ait Bulgular

Kişisel-sosyal rehberlik teması kapsamında bireysel rehberlik, aile rehberliği ve gelişimsel destek alt temaları oluşmuştur. Bu alt temalara ilişkin bulgulara ayrı ayrı yer verilmiştir.

• Bireysel rehberlik

Bireysel rehberlik kapsamında davranışsal destek, ilgi ve yeteneklerin belirlenmesi kodları oluşturulmuştur. Psikolojik danışmanlar **davranışsal destek** konusunda öfke kontrolü sağlama ve problem davranışlarla baş etme konularında ihtiyaçların olduğunu ifade eden görüşler aşağıda sunulmuştur:

“Bazı çocuklar sınıfta problem davranışları gösterebiliyor. İçine kapanık çocuklarımız oluyor. Daha fazla eğitim almaya ihtiyaçları var.” (PD4)

“Öfke kontrolü yine çok zorlayıcı, özellikle 5 yaş grubunda çalışırken.” (PD2)

“Kaygı ile baş etme bir amaç belirleme ihtiyaçları var. Öfkeyi kontrol edebilme iletişim becerileri öfkeyi doğru yönlendirme gerektiği konusunda bilgilendirilmeliler.”
(PD6)

İlgi ve yeteneklerin belirlenmesi ihtiyacı ile ilgili görüş şu şekilde ifade edilmiştir:

“Çocukların ilgi ve yeteneklerinin fark ettirilmesine ihtiyaç var. Bu nedenle ilgi ve becerilerin ölçümü ve ön değerlendirme çalışmalarına yer verilebilir.” (PD6)

• Aile Rehberliği

Psikolojik danışmanlar aile rehberliği kapsamında aile çocuk etkileşimi, teknoloji bağımlılığı, beslenme, toplumsal cinsiyet rolleri ve aileyi tanıma konularında rehberlik ihtiyaçları olduğunu belirtmişlerdir.

Aile çocuk etkileşimi ve **teknoloji bağımlılığı** konusundaki görüşler şu şekilde ifade edilmiştir:

“Ailenin de özellikle çalışan anne babalarının zamana ihtiyaçları var. Birlikte vakit geçirip bu gelişimsel süreçleri fark edebilmesi önemli.” (PD1)

“Çocuklar çok fazla teknolojik alet kullanıyorlar. Bunların daha az kullanılması adına bilgilendirilme ihtiyaçları var. Bu konuda aile eğitimlerine ihtiyaç var.” (PD2)

“Çocukların zamanı kullanma konusunda çok eksiklikleri var. Kendi planlarını kendileri oluşturmalı. Sürekli tablet ve telefonda vakit geçiriyorlar bunun için çalışmalar yapılabilir.” (PD6)

Beslenme, toplumsal cinsiyet rolleri ve aileyi tanıma konularındaki görüşler şu şekilde ifade edilmiştir:

“Ailelerinde çocukların beslenme konusunda yanlış uygulama yaptığını düşünüyorum.” (PD5)

“Toplumsal cinsiyet rolleri konusunda ailelerin eğitime ihtiyacı var. Bu roller farklı şekillerde aileler tarafından pekiştirildiğinde erkekler daha güçlü ya da ben pembe istemiyorum pembe kız rengi ben mavi renk boyayacağım dedikleri oluyor. Bunun düzeltilmesi gerekiyor.” (PD7)

“Öğrenciyi sosyal çevresiyle beraber tanımak için aile tanıma çalışmaları yapılmalı. Bireyi tanıma teknikleri kullanılmalı.” (PD15)

- **Gelişimsel destek**

Gelişimsel destek kapsamında iletişim becerileri, özgüven ve dikkat kodları oluşturulmuştur. **İletişim becerileri** konusunda sunulan ifadeler şu şekildedir:

“Benim çalıştığım grubun en çok ihtiyacı olan sosyal ilişkileri başlatma ve sürdürme konusunda sorunları vardı. Gruba göre değişmekle birlikte iletişim becerilerinin geliştirilmesi gerekiyor.” (PD2)

Özgüven ve dikkat konularındaki görüşler şu şekilde ifade edilmiştir:

“Bana göre en önemli eksiklik çocukların öğrenme şekillerini velilerin öğrenmesi gerekiyor. Her çocuk aynı şekilde öğrenmediği için velilerin beklentileri farklı olabiliyor. Bu da çocukta dolaylı olarak özgüven yetersizliğine neden oluyor. Çocuklar bu yüzden ben yapamam ki diye bir algı ile ilkokula başlıyor. Bununla alakalı destek çalışmalarının yapılması gerekiyor diye düşünüyorum.” (PD2)

“Çocukların kendilerine biraz daha özgüven duyacak etkinlikler yapmalarına ihtiyaç var.” (PD12)

“Çocukların dikkat, konsantrasyon gelişimlerine yönelik etkinliklere ihtiyaçları var.” (PD7)

4.2.3. Mesleki Rehberlik Temasına Ait Bulgular

Mesleki rehberlik teması altında çocuk odaklı rehberlik ve aile odaklı rehberlik alt temaları oluşmuştur. Bu alt temalara ilişkin bulgulara ayrı ayrı yer verilmiştir.

- **Çocuk odaklı rehberlik**

Çocuk odaklı rehberlik kapsamında gezi, sınıf içi etkinlik ve yeteneklerin belirlenmesi kodları oluşturulmuştur. Psikolojik danışmanlar daha fazla gezinin düzenlenmesi, sınıf içi etkinliklere yer verilmesi ve çocukların yeteneklerine uygun faaliyetlere yönlendirilmesine ihtiyaç duyulduğunu dile getirmişlerdir. **Gezi** konusunda sunulan görüş şu şekildedir:

“Mesleki anlamda daha fazla yerinde görmelere ihtiyaçları var. Gösteriyoruz bir adım ilerisi olmalı daha somut daha yerinde görmediler bence mesleki anlamda meslekleri. Eczacı, memur, postanedeki memur ne yapar oraları biraz daha fazla gözlemleyerek geziler düzenleyerek öğrencilerin oradaki insanlar tarafından neler yaptığını anlatarak öğrenmesi daha iyi olur diye düşünüyorum.” (PD3)

Sınıf içi etkinlik ve yeteneklerin belirlenmesi konusundaki görüşler şu şekilde ifade edilmiştir:

“Meslekleri tanıtmak için hazırlanmış etkinlik önerileri olabilir, meslekler yaratıcı drama ile çocuklara öğretilmeli.” (PD12)

“Çocukların yeteneklerinin fark edilmesi ve bu yönde desteklenmesi bu aşamada olması gereken bir şey diye düşünüyorum. Okullarda sanat kursları, sporla ilgili şeyler olabilir.” (PD7)

- **Aile odaklı rehberlik**

Aile odaklı rehberlik kapsamında bilgilendirme ve sınıfa davet etme kodları oluşturulmuştur. Bu konuda ailelerin bilgilendirilmeye ve etkinliklerde yer almaya ihtiyaç olduğunu dile getirmişlerdir. **Bilgilendirme** ve **sınıfa davet etme** konusundaki görüşler şu şekilde ifade edilmiştir:

“Aileler için de mesleki rehberliğin neden önemli olduğunu anlatılmasına ihtiyaçları var.” (PD2)

“Haftanın mesleği uygulaması yapılabilir. Aileler mesleklerine göre sınıfa davet edilebilir.” (PD14)

4.3. OKUL ÖNCESİ ÖĞRETMENLERİNİN REHBERLİK HİZMETLERİ KAPSAMINDA GERÇEKLEŞTİRDİKLERİ FAALİYETLERE İLİŞKİN BULGULAR

Bu bölümde okul öncesi öğretmenlerinin rehberlik hizmetleri kapsamında sundukları rehberlik faaliyetleri ve okul öncesi eğitimde psikolojik danışma ve rehberlik hizmetleri bağlamında nelere ihtiyaç duyulduğu ile ilgili bulgular tartışılmıştır. Bu kapsamda Tablo 4.3.1.’de okul öncesi öğretmenlerinin okul öncesi eğitimde sundukları rehberlik faaliyetlerine ilişkin analiz sonuçları gösterilmektedir.

Tablo 4.3.1. Okul Öncesi Öğretmenlerinin Okul Öncesi Eğitimde Sundukları Rehberlik Faaliyetlerine İlişkin Analiz Sonuçları

Tema	Alt Tema	Kod	f
Eğitsel rehberlik	Akademik destek	Oryantasyon	25
		İlkokula hazırlık	20
		Erken tanı	4
	Konsültasyon	Aile katılımı	14
		Aileyi bilgilendirme	7
		Aileyi tanıma	7
		Aile ile işbirliği	4
		Psikolojik danışmanla işbirliği	3
		Psikolojik danışmana yönlendirme	3
		Çocuğu tanıma	4
Kişisel-sosyal rehberlik	Bireysel rehberlik	İlgi ve yeteneklerin belirlenmesi	3
		Sosyal beceri eğitimi	14
	Gelişimsel destek	Öz bakım becerileri	15
		Özgüven gelişimi	5
		Cinsel eğitim	4
		İletişim becerileri	3
		Motor beceriler	1
Mesleki rehberlik	Çocuk odaklı faaliyetler	Meslek günleri	8
		Sınıf içi etkinlik	6
		Gezi	3
	Aile odaklı faaliyetler	Sınıfa davet etme	5
		Bilgilendirme	2

Okul öncesi öğretmenlerin göre çocuk ve aileye yönelik rehberlik faaliyetleri; eğitsel rehberlik, kişisel-sosyal rehberlik ve mesleki rehberlik olmak üzere üç tema altında belirtilmiştir. Bu temalara ait bulgular ayrı ayrı sunulmuştur.

4.3.1.Eğitsel Rehberlik Temasına Ait Bulgular

Eğitsel rehberlik teması altında akademik destek ve konsültasyon alt temaları oluşmuştur. Bu alt temalara ilişkin bulgular ayrı ayrı incelenmiştir.

- **Akademik destek**

Akademik destek kapsamında oryantasyon, ilkokula hazırlık ve erken tanı kodları oluşturulmuştur.

Okul öncesi öğretmenleri **oryantasyon** konusunda okulu tanıtmaya, okul kurallarını belirleme, okula uyum sağlama çalışmalarına yer verdiklerini dile getirmişlerdir. Bu konudaki görüşler şu şekilde ifade edilmiştir:

“Okula uyum için okulu tanıtıyoruz. Ben okul kurallarını şunu şöyle yapın bunu böyle yapın diye anlatmıyorum. Mesela sessizliği anlatacağım değil mi çocuklar diyorum hepiniz aynı anda konuşun. Hepsi aynı anda konuşuyor, sesleri karışıyor, hiçbir şey anlamıyorlar. Tabi ki sonra hepsini susturuyorum, birbirinizi hiç anlamadınız değil mi diyorum, o zaman sessiz olup birbirimizi dinimiz dinlememiz gerektiğini anlıyorlar. Yani uygulamalı olarak anlatıyorum okul kurallarını o şekilde daha iyi öğrendiklerini düşünüyorum çocuklarla beraber belirliyoruz kuralları.” (Ö1)

“İlk haftamız uyum haftası oluyor. Önce velileri uyuma alıyoruz, velileri bilgilendiriyoruz, daha sonra çocuklarla birlikte okula uyum sağlamaları yönünde etkinlikler yapıyoruz. Okulun birimlerini geziyoruz öğretmenler odası, idarenin odası, tuvalet vesaire gibi yerleri gösteriyoruz. Okul kurallarının çocuklarla sohbet ederek belirliyoruz. Sonra ondan bir afiş hazırlayıp sınıfımızın bir köşesinde bulunduruyoruz.” (Ö4)

İlkokula hazırlık konusunda ise öğretmenler sayı ve harf öğretimi, hikâye okuma, küçük kas geliştirici etkinlikler, sanat etkinliklerine gibi çalışmalara yer verdiklerini belirtmişlerdir. Bu konudaki görüşler şu şekilde ifade edilmiştir:

“Velilere bilgi mesajları atıyorum. İlkokula hazırlık çalışmaları kapsamında da okula hazırlık çalışmaları yapıyorum. Sayıları ve sesli harfleri öğretiyorum. Kesinlikle yazdırmıyorum bazı öğretmenler harfleri de yazdırmayı öğretiyor ama o bizim işimiz değil o ilkokul öğretmenlerinin işi olduğunu düşünüyorum kesinlikle karşıyım. Ses farkındalığı, kalem tutma çalışmaları gibi çalışmalar yapıyorum.” (Ö2)

“İlkokula hazırlık konusunda da mesela sayıları verirken ilk önce bir hikâyeye yoluyla anlatıyorum, daha sonra sanat etkinliği ile pekiştiriyorum, bir sonrakinde de parkurlu oyunlarla daha da akılda kalmasını sağlıyorum böylece pek çok etkinlikle gerçekleştiriyorum bunu.” (Ö5)

“Bizim amacımız ilkokula hazırlamak, çocuklarımızın el kasları henüz gelişmemiş çok yumuşak elleri var. Bu yüzden onlara bol bol oyun hamurları, takma çıkarma şeklinde legolar oynatıyoruz kasları iyice gelişsin diye. İlerleyen çocuklara rakamlar, hikâyeler, matematik etkinlikleri, türkçe etkinlikleri, fen etkinlikleri yapıyoruz.” (Ö25)

Bunun yanı sıra **erken tanı** konusunda özel eğitim ihtiyacı olan çocukları ilgili birimlere yönlendirdiklerini şu şekilde ifade etmişlerdir:

“Özel çocuk var mı, özel eğitim gerektiren bir çocuk var mı, onu tespit etmeye çalışıyorum. Bazen de üstün yetenekli çocuklar olabiliyor.” (Ö11)

“Ayrıca özel gereksinimli olan çocukların RAM’a yönlendirilmesi ile ilgili çalışmalara destek veriyorum.” (Ö14)

- **Konsültasyon**

Okul öncesi öğretmenleri konsültasyon ile ilgili yaptıkları uygulamalar; aile katılımı, aileyi bilgilendirme, aileyi tanıma, aile ile işbirliği, psikolojik danışmanla işbirliği ve psikolojik danışmana yönlendirme çalışmalarında yoğunlaşmaktadır. **Aile katılımı** ve **aileyi bilgilendirme** konularındaki görüşler şu şekilde ifade edilmiştir:

“Ailelere aile katılım formu veriyoruz. Velilerimiz neyi yapabilecekler neyi istiyorlar onları alıyoruz. Ondan sonra verilen bilgiler eşliğinde etkinliğe geliyorlar. Bazıları diyor ki ben okuma yazmaya hazırlık yaptırabilirim. Bir diğeri diyor ki ben deneyi yaptırabilirim, bazıları da okuma yazmaya hazırlık kısmında yardımcı oluyorlar.” (Ö6)

“Okula ilk başlamadan önce tanışma amacıyla veli toplantısı yapıyorum. Okul öncesi ile ilgili bilgilendiriyorum. Okul öncesi hakkında okul hakkında, sınıf kuralları hakkında, işleyiş, yıl içerisinde yapılacaklar hakkında bilgilendirme yapıyorum.” (Ö27)

Bunun yanı sıra **aileyi tanıma** ve **aile ile işbirliği** ile ilgili sundukları faaliyetleri şu şekilde ifade etmişlerdir:

“Biz ailelere okulun açıldığı ilk haftalarda tanıma formları gönderiyoruz çocuğu ve aileyi tanımak adına.” (Ö9)

“Okula ilk başlamadan önce tanışma amacıyla veli toplantısı yapıyorum.” (Ö27)

“Ailelerle bireysel konuşmalar yapıyorum Bir problem olduğunda iletişime geçiyoruz. Karşılıklı olarak oturuyoruz. Çocuk adına neler yapılabilir mesela benim sınıfımda hiç konuşmayan bir öğrenci var. Konuşuyor ama konuştuğu şeyleri anlamak mümkün değil, onunla ilgili bireysel çalışmalar yapıyorum.” (Ö6)

Psikolojik danışmanla işbirliği ve psikolojik danışmana yönlendirme konularındaki görüşler şu şekilde sunulmuştur:

“Bizim rehberlik ile ilgili planlarımızı rehber öğretmenimiz planlıyor. Çocukların ilgi ve ihtiyaçlarına göre beraber planlıyoruz. Eğer sınıfta kaynaştırma öğrencisi varsa ona yönelik planlar yapıyoruz. Rehber öğretmen ara ara sınıfımızda gelip saldırganlık olsun arkadaşlık ilişkileri olsun, son dönemlerde yaygınlaşan cinsel istismar, mahremiyet eğitimi konularında, hayır demeye yönelik oyunlar yoluyla çocuklara eğitimler veriyor.” (Ö8)

“Baş edemeyeceğim bir durum olduğunda rehberlik hizmetlerine yönlendiriyorum. Rehber öğretmenimiz var. Onların uyguladığı anketler, yöntemler, testler olabiliyor, onları da yapıyoruz.” (Ö11)

4.3.2. Kişisel-Sosyal Rehberlik Temasına Ait Bulgular

Kişisel-sosyal rehberlik teması kapsamında bireysel rehberlik ve gelişimsel destek alt temaları oluşturulmuştur. Bu alt temalara ilişkin bulgulara ayrı ayrı yer verilmiştir.

• Bireysel rehberlik

Bireysel rehberlik kapsamında çocuğu tanıma ve ilgi ve yeteneklerin belirlenmesi kodları oluşturulmuştur. **Çocuğu tanıma** konusundaki görüşler şu şekilde ifade edilmiştir:

“Çocuğun aileden nasıl etkilendiğini anlamak için oyun esnasında çocuğun benliğine inmeye çalışıyorum. Çocuk kısıtlanıyor mu, neler yaşıyor bunu öğrenmeye çalışıyorum.” (Ö21)

“Çocuğu ve aileyi tanımaya yönelik formlar gönderiyoruz ve bu formları e-Okula giriyoruz.” (Ö23)

İlgi ve yeteneklerin belirlenmesi konusunda çocukların etkinlikler yoluyla kendisini tanımasına fırsat verdikleri, ilgi ve yetenekleri doğrultusunda aileyi bilgilendirdikleri ve yönlendirme yaptıkları şu şekilde ifade edilmiştir:

“Çocuğu tanıdıktan sonra ilgilerini yeteneklerini eksiklerini gördükten sonra aileleri ile iletişim kurarak desteklemeye çalışıyorum.” (Ö1)

“Drama etkinliklerinde, müzik ve oyun etkinliklerinde çocuk kendini tanımaya başlar. Hangi alanda daha yetenekliyse o alanda çocuk kendini ifade etmeye başlar. Mesela müzik alanında yetenekli olan çocuk kendisini belli eder. Yeteneği olmayan çocuk da kendisini geri plana iter. Resim alanında yeteneği olan çocuğu da gördüğümüz zaman fark ederiz.” (Ö9)

- **Gelişimsel destek**

Gelişimsel destek kapsamında sosyal beceri eğitimi, öz bakım becerileri, özgüven gelişimi, cinsel eğitim, iletişim becerileri ve motor beceriler kodları oluşturulmuştur. **Sosyal beceri eğitimi** konusunda çocukların akranlarıyla sosyalleşmelerine imkân verdikleri şu şekilde belirtilmiştir:

“Sosyalleşmeleri açısından ev ziyaretleri yaptırarak. Sonra ailelerin durumlarına göre okula ziyaret etmelerini sağladım.” (Ö2)

“Sosyalleşmeleri için oyun grupları kuruyorum. Her seferinde farklı gruplar kuruyorum. Büyük grup etkinlikleri ve küçük grup etkinlikleri yaptırıyorum farklı farklı gruplar oluyor. Her etkinlikte çocuklar her gün farklı arkadaşlar ile oynamış oluyorlar ve böylece farklı arkadaşlarla farklı yönlerini tanımış oluyorlar.” (Ö6)

Öz bakım becerileri konusunda ihtiyaç duyulduğunda ilgili çalışmalara yer verdiklerini şu şekilde ifade etmişlerdir:

“Öz bakım becerileri çalışıyoruz. Genellikle çocuklar okula hazır geliyorlar. Öz bakımını kazanmış bir şekilde geliyorlar. Bizim de mesela el yıkama, diş fırçalama, tuvalet konularında, giyinme konularında ilk zamanlarda çalışmalarımız oluyor.” (Ö7)

“Öz bakım becerileri çalışmalarımız oldu. Sofra kaldırma, el yıkama gibi ödüllendirerek çalışmalarımızı gerçekleştiriyoruz.” (Ö21)

Özgüven gelişimi konusunda çocuklara görev verme, sıra verme, ödüllendirme çalışmaları yaptıklarını şu şekilde ifade etmişlerdir:

“Öz güven eksikliği olan çocuklar çok aşırı derecede çekingen oluyorlar. Onlara görevler veriyorum. Şarkı söylettiriyorum. Mesela bir hikâye anlatıyorum, parmak kaldırın diyorum, soru soruyorum. O çocuklar zaten kaldırmayabiliyor ilk başta. Onlar kaldırdıklarında da ilk onlara söz veriyorum. Onu ödüllendiriyoruz mesela bütün çocukları

onu alkışlattırıyorum, inanılmaz mutlu oluyor. Stickerlar, yıldızlar, kalpler yapıştırıyorum Onun dışında yıldızlar kesiyorum, sınıfa asıyorum.” (Ö2)

“Özgüveni eksik olan çocuklara yapabilirsin, sen başarabilirsin, sen nasıl yapmak istersin, beraber deneyelim mi şeklinde telkinlerde bulunuyorum.” (Ö16)

Bunların yanında **cinsel eğitim** konusunda yapılan faaliyetler şu şekilde ifade edilmiştir:

“Rehber öğretmen ara ara sınıfımızda gelip saldırganlık olsun, arkadaşlık ilişkileri olsun, son dönemlerde yaygınlaşan cinsel istismar, mahremiyet eğitimi konularında, hayır demeye yönelik oyunlar yoluyla çocuklara eğitimler veriyor.” (Ö8)

“Çocuklara mahremiyet eğitimleri veriyoruz. Rehber öğretmenimiz bize notlar atıyor, hikâyeler anlatıyoruz.” (Ö22)

İletişim becerileri konusunda çalışmalara yer verdikleri şu şekilde ifade edilmiştir:

“Sosyalleşmelerine, arkadaş kazanmalarına yardımcı oluyorum. Çünkü okul onların tanımadıkları bir yer, daha önce karşılaşmadıklarını bir yer. Arkadaşları ile iletişim kurmalarını ve oyun oynamalarını sağlıyorum.” (Ö6)

“Oyunlar oynuyoruz. Oyun yoluyla çocuk kendini daha iyi ifade edebiliyor. Kendini ifade etmeye yönelik etkinlikler, faaliyetler hazırlıyoruz.” (Ö18)

Motor beceriler konusunda küçük kas becerilerini geliştirmeye yönelik çalışmalar yaptıklarını şu şekilde ifade etmişlerdir:

“Oyun hamurlarını kullanarak küçük kas geliştirici çalışmalar yaptırıyorum.” (Ö24)

“Bizim amacımız ilkokula hazırlamak, çocuklarımızın el kasları henüz gelişmemiş çok yumuşak elleri var. Bu yüzden onlara bol bol oyun hamurları, legolar oynatıyoruz, kasları iyice gelişsin diye.” (Ö25)

4.3.3. Mesleki Rehberlik Temasına Ait Bulgular

Mesleki rehberlik teması altında çocuk odaklı rehberlik ve aile odaklı rehberlik alt temaları oluşmuştur.

- **Çocuk odaklı faaliyetler**

Çocuk odaklı rehberlik kapsamında meslek günleri, sınıf içi etkinlik ve gezi kodları oluşturulmuştur. **Meslek günleri** konusunda meslek gruplarını görerek yaşayarak tanımlarını sağladıkları şu şekilde belirtilmiştir:

“Mesela Kızılay haftasında sağlıkçılarla, itfaiye haftasında itfaiyecilerle, öğretmenler haftasında öğretmenlerle ilgili çalışmalarımız oluyor. İtfaiye haftasında itfaiyeci okula çağırdık. Yangın söndürme çalışmaları oluyor, itfaiyeci kendisini tanıtıyor. Aynı şekilde jandarmayı okula çağırdık. Jandarma kıyafetlerini tanıttı, ondan sonra aletlerini tanıttı, kendi numarasından bahsetti, telefon numarasını öğretti. Bunu resme döküp göstermek istemedik, genelde birebir göstermeye çalıştık. Sağlıkçılar geldiler, ilk yardım çalışmalarını gösterdiler, yara bandı yapıştırdılar, kollarını sardılar genellikle uygulamalı gösteriyoruz.” (Ö21)

Sınıf içi etkinlik konusunda ise meslek tanıtımları, dramalar ve oyunlar oynadıklarını belirtmişlerdir. Bu konudaki görüşler şu şekilde ifade edilmiştir:

“Meslekler zaten bizim planlarımız da yer alıyor. Meslekleri önce tanıtıyoruz. Ondan sonra çocukların her birine farklı meslek grupları vererek onların tanıtmasına gerek kostüm gerek ise onların neler yaptığı hakkında konuşulması gibi görevler veriyoruz.” (Ö4)

“Mesleklerle ilgili kartlar var. Mesela bir kartı çekiyorlar. O kart da yer alan mesleği sessiz sinema şeklinde arkadaşlarına anlatıyor. Tombala gibi bir oyun oynuyoruz. Mesela stetoskop çekiyoruz malzemelerden ‘Bunu kim kullanıyor?’ şeklinde oyunlar oynatıyorum. İstedikleri mesleğe dair resim çizerek hikâye yazıyorlar evde.” (Ö28)

“Kukla ve drama çalışmaları yaptırıyoruz meslekler adına.” (Ö23)

Gezi konusunda çocukları meslekleri tanıtmak amacıyla çalışma alanlarına götürerek tanıttıklarını şu şekilde dile getirmişlerdir:

“Covid-19 olmadan önce geziler düzenliyorduk. İtfaiyeye, doktora veya dış hekiminin yanına gidiyorduk meslekleri tanıtıyorduk.” (Ö9)

“Mesleki anlamda mutlaka geziye götürürüm. Postaneye, hastaneye, kütüphaneye gideriz.” (Ö22)

- **Aile odaklı faaliyetler**

Aile odaklı rehberlik kapsamında sınıfa davet etme ve bilgilendirme kodları oluşturulmuştur. **Sınıfa davet etme** konusundaki görüşler şu şekilde ifade edilmiştir:

“Aile katılım çalışmaları yapıyorum. Mesela bir mesleği veriyorum. Anne ile birlikte oturup o mesleğin nasıl olduğunu, zorluğunu kolaylığını falan yazdılar. Atıyorum hemşireliğin zorlukları ya da kolaylıkları ile ilgili çocukları çocuğunuzla birlikte bana bir yazı gönderin diyorum. Böylece çocuklar annesine babasına mesleği neden sevip sevmediğini, iyi yönlerini, kötü yönlerini daha iyi bir şekilde öğrendiklerini düşünüyorum.” (Ö6)

“Veli katılımları yapıyoruz. Herhangi bir meslekle ilgili velilere çağırıp onların tanıtım yapmalarını rica ediyorum.” (Ö11)

Bilgilendirme konusundaki görüş şu şekilde ifade edilmiştir:

“Çocukların ilgi alanlarını neler olduğu gibi konulara önem veriyoruz. Çocuklara ne olmak istediklerini soruyoruz. Bu konuda aileyi bilgilendiriyoruz.” (Ö9)

4.4. OKUL ÖNCESİ ÖĞRETMENLERİNİN OKUL ÖNCESİ EĞİTİMDE PDR İHTİYAÇLARINA YÖNELİK GÖRÜŞLERİNE İLİŞKİN BULGULAR

Bir diğer bulgu ise okul öncesi öğretmenlerinin görüşlerine doğrultusunda okul öncesi eğitimde psikolojik danışma ve rehberlik ihtiyaçlarının neler olduğu ile ilgilidir. Bu kapsamda Tablo 4.4.1.’de okul öncesi öğretmenlerine göre okul öncesi eğitimde psikolojik danışma ve rehberlik ihtiyaçları gösterilmektedir.

Tablo 4.4.1. Okul Öncesi Öğretmenlerine Göre Okul Öncesi Eğitimde Psikolojik Danışma ve Rehberlik İhtiyaçlarına İlişkin Analiz Sonuçları

Tema	Alt Tema	Kod	F
Eğitsel rehberlik	Akademik destek	Öğrenme yöntemi	5
		Oryantasyon	4
		Aile eğitimi	14
	Konsültasyon	Psikolojik danışmanla işbirliği	5
		Aileye psikolojik danışman desteği	4
Kişisel-sosyal rehberlik	Bireysel rehberlik	İlgi ve yeteneklerin belirlenmesi	7
		Özel gereksinim	3
		Davranışsal destek	2
		Göçmen çocukların desteklenmesi	1
	Gelişimsel destek	Sosyal beceri eğitimi	5
Mesleki rehberlik	Çocuk odaklı faaliyetler	Öz bakım becerileri	3
		Cinsel eğitim	2
	Aile odaklı faaliyetler	Sınıf içi etkinlik	10
		Gezi	6
		Atölye çalışmaları	2
	Aile katılımı	4	
	Bilgilendirme	2	

Okul öncesi öğretmenlerin göre psikolojik danışma ve rehberlik ihtiyaçları; eğitsel rehberlik, kişisel-sosyal rehberlik ve mesleki rehberlik olmak üzere üç tema altında belirtilmiştir. Bu temalara ait bulgular ayrı ayrı sunulmuştur.

4.4.1. Eğitsel Rehberlik Temasına Ait Bulgular

Eğitsel rehberlik teması altında akademik destek ve konsültasyon alt temaları oluşmuştur. Bu alt temalara ilişkin bulgulara ayrı ayrı yer verilmiştir.

- **Akademik destek**

Akademik destek kapsamında öğrenme yöntemi ve oryantasyon kodları oluşturulmuştur. **Öğrenme yöntemi** konusunda çocukların bireysel odaklı, yaparak yaşayarak ve doğada öğrenme imkânlarının sağlanmasına ihtiyacı olduğu şu şekilde ifade edilmiştir:

“Çocukların daha fazla bireysel odaklı çalışmalarına, daha fazla etkinliklerin somutlaştırılmasına, çocukların biraz daha kendi kendilerine öğrenmelerine fırsat verilmesine ihtiyaç var diye düşünüyorum.” (Ö7)

“Çocukların iletişim kurmaya, kendi yaparak yaşayarak öğrenmeye, doğada öğrenmeye ihtiyacı var. Sürekli kurallarla değil de kendi isteği doğrultusunda biraz daha özgür bırakılmaya ihtiyaçları var.” (Ö30)

Oryantasyon konusunda ise okula uyum problemleri yaşadıkları, bu konuda psikolojik danışmanın desteğine ihtiyaç duyulduğu ve farklı düzenlemelerle okula uyumun daha kolay sağlanabileceği şu şekilde ifade edilmiştir:

“Çocuklarda öfke kontrolü, okula uyum ve kaynaştırma öğrencileri ile ilgili rehberlik çalışmalarına ihtiyaç var.” (Ö17)

“Okulun açıldığı ilk haftalarda resmen bir kargaşa oluşuyor okulda. Bu konuda rehberlik destek olabilir. Bunun öncesinde farklı farklı sınıfların başka günlerde gelerek rehberliğin de desteğiyle çocukların okula alışmasına ihtiyaç var... Aileler okula uyum konusunda çocuğu okula göndermek istiyor ama bir yandan da kendileri de kopamıyorlar, ayrılmıyorlar bu yüzden bence uyum konusunu evde halletmeleri gerekiyor.” (Ö24)

- **Konsültasyon**

Konsültasyon kapsamında aile eğitimi, psikolojik danışmanla işbirliği ve aileye uzman desteği kodları oluşturulmuştur. **Aile eğitimi** konusunda sunulan görüşler şu şekildedir:

“Velilere mutlaka seminerler ve eğitimler verilmesi gerekiyor diye düşünüyorum. Velilere sosyal etkinlikler planlanabilir. Sosyal anlamda veliler kurslara, kendilerine meşgul edecekleri etkinliklere, faaliyetlere zaman ayırmalıdır. Onların da rehabilite olması gerekiyor ki çocukları ile kaliteli vakit geçirebilsinler, bizimle daha iyi iletişim kurabilsinler.” (Ö13)

“Benim uyguladığımdan farklı olarak ebeveynlere eğitim verilmesine ve ebeveynlerin bilgilendirilmesine ihtiyacımız var.” (Ö20)

Psikolojik danışmanla işbirliği konusunda öğretmenlere gerekli durumlarda psikolojik danışman desteğinin sağlanması, çocukların gelişiminin takip edilmesine ihtiyaç duyulduğu şu şekilde ifade edilmiştir:

“Eğitsel açıdan biraz daha rehber öğretmenlerinin ön planda olması gerekiyor bizim yetemediğimiz yerde. Biz okul öncesi öğretmeniyiz rehberlik alanında çok yeterli değiliz. Okulları tanıtmaları, çocuklara yardımcı olmaları velilere broşürler göndermesi lazım. Birinci sınıflara geziler düzenlemesi lazım.” (Ö9)

“Her çocuğun gelişimsel olarak altı aylık periyotlarla rehber öğretmen tarafından gelişiminin takip edilmesine ihtiyacı olduğunu düşünüyorum” (Ö23)

Bunların yanı sıra **aileye uzman desteğine** ihtiyaç duyulduğu şu şekilde ifade edilmiştir:

“Aslında ailelerin sürekli psikolojik anlamda rehberlik anlamında danışabilecekleri, yardım alabilecekleri bir sistem olması gerekiyor.” (Ö3)

“Bazı çocukların evde yaşadıkları sorunlar ve aile tutumları nedeniyle uyum sorunları, bağlanma sorunları oluyor. Bu durumda aileye uzman birinin destek vermesinin uygun olacağını düşünüyorum.” (Ö17)

4.4.2. Kişisel-Sosyal Rehberlik Temasına Ait Bulgular

Kişisel-sosyal rehberlik teması altında bireysel rehberlik ve gelişimsel destek alt temaları oluşmuştur. Bu alt temalara ait bulgular ayrı ayrı sunulmuştur.

- **Bireysel rehberlik**

Bireysel rehberlik kapsamında ilgi ve yeteneklerin belirlenmesi, özel gereksinim, davranışsal destek ve göçmen çocukların desteklenmesi kodları oluşturulmuştur. **İlgi ve yeteneklerin belirlenmesi** konusunda ihtiyaç olduğu şu şekilde ifade edilmiştir:

“Uyguladıklarımın farklı olarak beceri ve zekâ testlerinin çocuklara uygulanmasını isterdim. İlgi duydukları alanların belirlenmesi ve ona uygun eğitimler almalarının iyi olacağını düşünüyorum.” (Ö14)

“Çocukların ilgi ve yeteneklerinin hangi yönde olduğunun belirlenmesine ihtiyaç var.” (Ö7)

Öğretmenler **Özel gereksinim** konusunda sınıfta kaynaştırma öğrencisi bulunması durumunda yardımcı uzmana ihtiyaç duyulduğu, bu durumda sınıfta uyum konusunda problem yaşadığını şöyle ifade etmişlerdir:

“Kaynaştırma öğrencimiz geliyor. Mesela haftanın 5 günü tam zamanı olarak geliyor. Ama herhangi bir destek eğitim verilmiyor. Onlara yönelik bireysel eğitim verirse daha da ilerleme gözlenebilir.” (Ö5)

“Kaynaştırma çocuklar olduğunda diğer öğrenciler de geriye gidebiliyor. Yani kaynaştırma çocukla ilgileneneğim derken diğer çocuklara vakit ayıramadığım zamanlar oluyor. Bu nedenle kaynaştırma öğrencisi veriliyorsa yanında bir de özel eğitim öğretmeni mutlaka sınıfta bulunması gerekiyor diye düşünüyorum.” (Ö13)

Bunların yanında **davranışsal destek** ve **yabancı çocukların eğitimi** ihtiyacı olduğu şu şekilde ifade edilmiştir:

“Çocuklarda öfke kontrolü ile ilgili rehberlik çalışmalarına ihtiyaç var.” (Ö17)

“Bazen sınıfımızda yabancı ülkelerden göç eden çocuklar olabiliyor. Hiç Türkçe bilmiyorlar. Aile de bilmiyor. Bu anlamda onlara destek eğitim verebilecek bir sisteme ihtiyaç var.” (Ö22)

- **Gelişimsel destek**

Gelişimsel destek kapsamında sosyal beceri eğitimi, öz bakım becerileri ve cinsel eğitim kodları oluşmuştur. **Sosyal beceri eğitimi** ihtiyacı olduğu şu şekilde ifade edilmiştir:

“Çocukların parklarda dışarıda oyunlar oynamaya, akranlarıyla oyunlar oynamaya, sosyalleşmeye ihtiyaçları var.” (Ö7)

“Çocuğun birey olarak kabul edilmesine ve kendisini ifade etmesi için fırsat verilmesine ihtiyacı var. Grup etkinlikleri ile grup içinde daha fazla hareket etmeye ihtiyaçları var.” (Ö19)

“Çocuklarımızın daha fazla sosyalleşmeye, ekrandan uzak kalmaya, birey olarak kabul edilmeye, sorumluluk almaya, kendi görevlerini kendisinin yapmasına, fırsat verilmesine ihtiyaçları var. Ailenin çocuğun gelişim dönemlerini bilmesine ihtiyaç var.” (Ö30)

Öz bakım becerileri ihtiyacı ile ilgili görüşler şu şekilde ifade edilmiştir:

“Çocuklar kendi kendilerini öz bakım becerilerini sağlamak konusunda zorlanıyorlar. Verdiğimiz öz bakım eğitiminin evde de devam ettirilmesine ihtiyaç var. Bağımsızlık kazanması adına faaliyet göstermeye ihtiyaç var.” (Ö22)

“Çocukların kendini tanınmasına, özgüven kazanmasına, sosyalleşmeye, öz bakım becerilerini kendilerinin yerine getirmesine ihtiyaçları var.” (Ö27)

Cinsel eğitim konusunda ihtiyaç olduğu şu şekilde ifade edilmiştir:

“Mesela cinsel tacizle ilgili, yabancılarla konuşmama ile ilgili, toplumsal rehberlikle ilgili konularda benim dışımda bir rehberlik çalışması yapılmasının çok daha yararlı olacağını düşünüyorum.” (Ö6)

4.4.3. Mesleki Rehberlik Temasına Ait Bulgular

Mesleki rehberlik teması altında çocuk odaklı rehberlik ve aile odaklı rehberlik alt temaları oluşmuştur. Bu alt temalara ait bilgiler ayrı ayrı sunulmuştur.

• Çocuk odaklı rehberlik

Çocuk odaklı rehberlik kapsamında sınıf içi etkinlik, gezi ve atölye çalışmaları kodları oluşturulmuştur. **Sınıf içi etkinlik** konusunda materyalle meslek tanıtımına ihtiyaç duyulduğu şu şekilde ifade edilmiştir:

“Mesela çocuklara üç boyutlu astronot kıyafeti yapılarak, görsellik kullanılarak meslekler tanıtılabilir.” (Ö21)

Mesleki rehberlik kapsamında **gezi** düzenlenmesine ihtiyaç duyulduğu şu şekilde ifade edilmiştir:

“Farklı meslek alanlarına gezi, gözlem olabilir. Mesela itfaiyeye, postaneye, sağlık ocağına geziler düzenlenebilir.” (Ö3)

“Farklı olarak çocukların meslekler ve uygulama alanları ile ilgili sık sık alan gezilerde bulunmalarının iyi olacağını düşünüyorum.” (Ö14)

Atölye çalışmaları konusunda mesleklerle ilgili çalışmaları yapabilmek adına farklı merkezler, odalar, atölyeler düzenlenmesine ihtiyaç duyulduğu şu şekilde ifade edilmiştir:

“Her okulda drama salonları olabilir. Çocukların kendilerini ifade edebilecekleri, duygularını ifade edecekleri bir ortam sağlanabilir. Küçük bilim merkezleri kurulabilir. Böylelikle çocuklar yaparak yaşayarak, gözlemleyerek öğrenirler. Biz çocuğa olabildiğince her şeyi anlatıyoruz, görsellerle gösteriyoruz ama çocuğun birebir yaşayarak öğrenmesi elbette ki daha etkili. Bilim gibi bir sınıf ayrılrsa orda maketler vs. olsa daha etkili olur.” (Ö1)

“Okulda bir oda olabilir, belirli mesleklerin malzemeleri bulunabilir. Çocuklar drama yoluyla o mesleği öğrenebilir.” (Ö8)

“Bana kalsa ben çocukları bir sınıfa hapsetmem okulunda odalar bulunur. Bir odada sanat etkinliği malzemeleri, boyalar her türlü malzemeler bulunur. Bir odamda tamir aletleri gibi mesleklerle ilgili malzemeler, bir odamda drama etkinliklerinin yapılabileceği bir alan gibi çeşitlendirilebilir.” (Ö11)

- **Aile odaklı rehberlik**

Aile odaklı rehberlik kapsamında aile katılımı ve bilgilendirme kodları oluşturulmuştur. **Aile katılımına** ihtiyaç duyulduğu şu şekilde ifade edilmiştir:

“Aile işbirliği ile meslek tanıtma olabilir. Ne iş yapıyorlar, neler yapıyorlar, nasıl yapıyorlar bizlere tanıtabilirler.” (Ö12)

Son olarak mesleki rehberlik kapsamında velileri **bilgilendirmeye** ihtiyaç olduğu şu şekilde ifade edilmiştir:

“Veliler çocukları korkutabiliyor. Bak doktor şöyle yapacak, polis sana zarar verecek diye bazen korkutabiliyorlar. Mesela bugün bir öğrencim ağladığında şimdi gelip beni götürecekler, beni alıp götürecekler diye aile çocuğu öyle bir korkutmuş ki çocuk çok etkilenmişti. Aileler çocuklara bu yönde kötü öğretebiliyorlar, bu konuda aileler bilgilendirilebilir.” (Ö2)

4.5. VELİLERİN OKUL ÖNCESİ EĞİTİMDE SUNULAN PDR FAALİYETLERİNE YÖNELİK GÖRÜŞLERİNE İLİŞKİN BULGULAR

Bu bölümde velilerin görüşlerine göre okul öncesi eğitimde sunulan rehberlik faaliyetleri ve psikolojik danışma ve rehberlik hizmetleri bağlamında nelere ihtiyaç duyulduğu ile ilgili bulgular tartışılmıştır. Bu kapsamda Tablo 4.5.1.'de velilere göre okul öncesi eğitimde sunulan rehberlik faaliyetlerine ilişkin analiz sonuçları gösterilmektedir.

Tablo 4.5.1. Velilere Göre Okul Öncesi Eğitimde Sunulan Rehberlik Faaliyetlerine İlişkin Analiz Sonuçları

Tema	Alt Tema	Kod	f
Eğitsel rehberlik	Akademik destek	Oryantasyon	20
		İlkokula hazırlık	18
		Yabancı dil öğretimi	1
Kişisel-sosyal rehberlik	Gelişimsel destek	Sosyal beceri eğitimi	21
		Öz bakım becerileri	7
		Kendini tanıma	5
		Değerler eğitimi	3
		Motor beceriler	1
		Cinsel eğitim	1
		Meslek günleri	7
Mesleki rehberlik	Meslek tanım faaliyetleri	Aile katılım çalışmaları	4
		Sınıfa davet etme	2

Velilere göre rehberlik uygulamaları eğitsel rehberlik, kişisel-sosyal rehberlik ve mesleki rehberlik olmak üzere üç tema altında belirtilmiştir. Bu temalara ait bulgular ayrı ayrı sunulmuştur.

4.5.1. Eğitsel Rehberlik Temasına Ait Bulgular

Eğitsel rehberlik teması altında akademik destek alt teması oluşmuştur.

- **Akademik destek**

Akademik destek kapsamında oryantasyon, ilkokula hazırlık ve yabancı dil öğretimi kodları oluşturulmuştur. Veliler okul öncesi eğitimde PDR çalışmalarının **oryantasyon** konusunda yoğunlaştığını ve okula uyum, okul kurallarının tanıtılması gibi konularda çalışmalar yapıldığını şu şekilde ifade etmişlerdir:

“Öğretmenimiz okula uyum için yardımcı oldu. Kitap okuyorlar, ödev veriyorlar.”
(V8)

“Okula hazırlık, okula uyum, okul kuralları ile ilgili bilgilendirildik.” (V14)

İlkokula hazırlık konusunda ise harflerin ve sayıların tanıtıldığı, etkinliklere yer verildiği ve okuma alışkanlığı kazanmaya yönelik çalışmalara yer verildiği şu şekilde ifade edilmiştir.

“Sınıfta etkinlik olarak kitap okuyorlar, akademik anlamda çalışmalar yapıyorlar, eğitici çalışmalar yapıyorlar.” (V1)

“İlköğretime hazırlanma, sayıları yazıp okuma, ödev yapma sorumluluğu kazanma çalışmaları yapıldı.” (V4)

“Okulda çok güzel aktiviteler yapıyor. Hevesle gitmek istiyor heyecanla evde yaptıklarını anlatıyor. İlkokula hazırlıyorlar, bir sürü etkinlik yapıyorlar.” (V22)

“İlköğretime hazırlama, harflerin tanıtılması, sayıların tanıtılması, okuma alışkanlığı kazanma çalışmaları oldu.” (V28)

Son olarak eğitsel rehberlik kapsamında **yabancı dil öğretimi** yapıldığı şu şekilde ifade edilmiştir:

“İngilizce bazı cümleler tekrar ederek öğrenme gibi şeylerden yararlandık.” (V4)

4.5.2. Kişisel-Sosyal Rehberlik Temasına Ait Bulgular

Kişisel-sosyal rehberlik teması altında gelişimsel rehberlik alt teması oluşmuştur.

- **Gelişimsel destek**

Gelişimsel destek kapsamında sosyal beceri eğitimi, öz bakım becerileri, kendini tanıma, değerler eğitimi, motor beceriler ve cinsel eğitim kodları oluşturulmuştur. Velilerin büyük kısmının **sosyal beceri eğitimi** ile ilgili çalışmalara yer verildiği ve bu konuda çocuğun gelişimine katkı sağladığı görüşlerini şu şekilde ifade etmişlerdir:

“Kişisel-sosyal anlamda rehberlik hizmeti almadık ama çocuğumuz öğretmeni sayesinde daha fazla özgüven kazandı ve sosyalleşti.” (V2)

“Çocuğumuzun arkadaşları ile ilişki kurması, paylaşmayı öğrenmesi ile ilgili faaliyetler yapıyorlar.” (V12)

Öz bakım becerileri konusundaki görüşler ise şu şekilde ifade edilmiştir:

“Öz bakım becerilerini kazanma konusunda destek oldular” (V19)

“Çok çekingen bir çocuktü özgüveni yetersizdi arkadaşlarından, sosyalleşmekten çekiniyordu arkadaş ortamına giremiyordu. Kendi öz bakımını sağlayamıyordu. Okula

gittikten sonra bunlarda inanılmaz bir değişiklik oldu. Öğretmenimiz sayesinde tüm bu sorunları aştığımızı düşünüyorum.” (V29)

Kendini tanıma konusundaki görüşler şu şekilde ifade edilmiştir:

“Çocukların kendilerini tanımaları sosyalleşmeleri için bol bol oyunlar oynadıklarını gözlemledik.” (V1)

“Çocuğum kendini tanıması konusunda yararlandı.” (V28)

Değerler eğitimi konusundaki görüşler şu şekilde ifade edilmiştir:

“Arkadaşları ile ilişki kurması sonra paylaşmayı öğrenmesi ile ilgili faaliyetler yapıyorlar.” (V12)

“Değerler eğitimi verildi.” (V14)

“Yaptığı faaliyetler sayesinde kendi kendine başarabilmeyi, ödev yapabilmeyi, sorumluluk almayı öğrendi.” (V27)

Motor beceriler ve cinsel eğitim konusunda çalışmalara yer verildiği şu şekilde ifade edilmiştir:

“Okul tarafından desteklenen Montessori eğitimiyle beraber, yoğun ince ve kaba motor becerilerini kazanmaya yönelik etkinlikler yapılıyor.” (V30)

“Kişisel özgürlük alanına sahip çıkma konusunda yararlandık.” (V21)

4.5.3.Mesleki Rehberlik Temasına Ait Bulgular

Mesleki rehberlik teması altında meslek tanıtım faaliyetleri alt teması oluşmuştur.

- **Meslek tanıtım faaliyetleri**

Meslek tanıtım faaliyetleri kapsamında meslek günleri, aile katılım çalışmaları ve sınıfa davet etme kodları oluşturulmuştur. Veli görüşleri çerçevesinde meslekleri tanıtmak için günler düzenlendiği, belirli etkinliklere ve aile katılım çalışmalarına yer verildiği, meslek mensubu olarak velilerin sınıfa davet edildiği görüşleri belirtilmiştir. **Meslek günlerinin** yapıldığı ile ilgili görüşler şu şekilde ifade edilmiştir:

“Mesleklerle ilgili aktivite günleri var. Okulda bu konu ile ilgili aktiviteler yapıldı. Evde tekrar ettik, bunu geliştirme ile ilgili sohbet ve etkinlikler yaptık.” (V29)

“Kaynak kitaplarımızla öğretildi. Meslekleri tanıttı öğretmenimiz.” (V27)

Aile katılım çalışmaları ve **sınıfa davet etme** konusunda sunulan görüşler şu şekilde ifade edilmiştir:

“Aile katılımında bazı mesleklerin tanıtımını yaptık. Ders içerisinde mesleklerle ilgili bilgilendirmeler yapıyorlar.” (V11)

“Meslek haftaları yapılarak sınıfa o mesleği yapan veli çağırıldı.” (V4)

“Meslekleri tanıtma ile ilgili bir aktiviteleri var. Diş hekimi, müzik öğretmeni, hemşire vs. sınıfa geldi. Çocuklara tanıtıldı.” (V25)

4.6. VELİLERİN OKUL ÖNCESİ EĞİTİMDE PDR İHTİYAÇLARINA YÖNELİK GÖRÜŞLERİNE İLİŞKİN BULGULAR

Bir diğer bulgu ise velilerin görüşlerine doğrultusunda okul öncesi eğitimde psikolojik danışma ve rehberlik ihtiyaçlarının neler olduğu ile ilgilidir. Bu kapsamda Tablo 4.6.1.'de veli görüşlerine göre okul öncesi eğitimde psikolojik danışma ve rehberlik ihtiyaçları gösterilmektedir.

Tablo 4.6.1. Velilere göre Okul Öncesi Eğitimde Psikolojik Danışma ve Rehberlik İhtiyaçlarına İlişkin Analiz Sonuçları

Tema	Alt Tema	Kod	f
Eğitsel rehberlik	Akademik destek	İlkokula hazırlık	5
		Oryantasyon	2
		Yabancı dil öğretimi	2
Kişisel-sosyal rehberlik	Bireysel rehberlik	Çocuğu tanıma ve yönlendirme	4
		Dikkat eksikliği	3
		Öğrenme güçlüğü	1
		Sosyal beceri eğitimi	15
	Gelişimsel destek	Öz güven	5
		Kendini tanıma	3
		Değerler eğitimi	2
Mesleki rehberlik	Meslek tanım faaliyetleri	Cinsel eğitim	2
		Öz bakım becerileri	1
		Motor beceriler	1
		Dil gelişimi	1
		Beslenme	1
		Gezi	7
		Sınıf içi etkinlik	3

Velilere göre rehberlik ihtiyaçları eğitsel, kişisel-sosyal ve mesleki olmak üzere üç tema altında belirtilmiştir. Bu temalara ait bulgular ayrı ayrı sunulmuştur.

4.6.1. Eğitsel Rehberlik Temasına Ait Bulgular

Eğitsel rehberlik teması altında akademik destek alt teması oluşmuştur.

- **Akademik destek**

Akademik destek kapsamında ilkokula hazırlık, oryantasyon ve yabancı dil öğretimi kodları oluşturulmuştur. Velilerden elde edilen bulgulara göre akademik destek konusunda ilkokula hazırlık, okula uyum, yabancı dil öğretimi konularında ihtiyaçların olduğu sonucuna ulaşılmıştır. **İlkokula hazırlık** ihtiyacı olduğu şu şekilde ifade edilmiştir:

“Akademik olarak ilkokula hazırlık alanında daha fazla şeye ihtiyacı var diye düşünüyorum. Kalem tutma çalışması yapılabilir.” (V9)

Oryantasyon ihtiyacı olduğu ise şu şekilde ifade edilmiştir:

“Şu an için eğitsel anlamda öğretmenimizin yaptıklarının yeterli olduğunu düşünüyorum. Ama okula uyum problemimiz zaman zaman devam ediyor yaş grubumuz küçük olduğu için.” (V1)

Son olarak eğitsel rehberlik kapsamında **yabancı dil öğretimine** ihtiyaç duyulduğu şu şekilde ifade edilmiştir:

“Yaşına uygun İngilizce öğrenmesine ihtiyacımız var.” (V21)

4.6.2. Kişisel-Sosyal Rehberlik Temasına Ait Bulgular

Kişisel-sosyal rehberlik teması altında bireysel rehberlik ve gelişimsel destek alt teması oluşmuştur. Bu alt temalara ait bulgular ayrı ayrı verilmiştir.

- **Bireysel rehberlik**

Bireysel rehberlik kapsamında çocuğu tanıma ve yönlendirme, dikkat eksikliği ve öğrenme güçlüğü kodları oluşturulmuştur. Veli görüşleri doğrultusunda **çocuğu tanıma ve yönlendirmeye** yönelik faaliyetlere yer verilmesine ve **dikkat eksikliği, öğrenme güçlüğü** olan çocuklara yönelik çalışmalar yapılmasına ihtiyaç olduğu şu şekilde ifade edilmiştir:

“Kendi yetenek ve becerilerinin sunma imkânı daha çok verilse daha çok etkinlikler düzenlenirse güzel olabilir.” (V8)

“Eğitsel anlamda çocuğumda dikkat eksikliği sorunu var bu konuda ne yapacağımı bilmiyorum bununla ilgili olabilir.” (V9)

“Benim çocuğumda hafif düzeyde öğrenme güçlüğü var. Bu konuda daha fazla bireysel olarak ilgilenilmesini ihtiyacı var diye düşünüyorum.” (V10)

- **Gelişimsel rehberlik**

Gelişimsel rehberlik kapsamında sosyal beceri eğitimi, özgüven, kendini tanıma, değerler eğitimi, cinsel eğitim, öz bakım becerileri, motor beceriler, dil gelişimi ve beslenme kodları oluşturulmuştur. **Sosyal beceri eğitimi** konusunda velilerin büyük bir kısmı çocukların sosyalleşmeye ihtiyacı olduğu şu şekilde ifade edilmiştir:

“Arkadaş ortamında girişimci olmadığını ve kendini arkadaşlarına anlatmak konusunda sıkılgan olduğunu düşünüyorum. Daha çok sosyalleşmesini ve girişken olması için desteklenmesini isterdim.” (V4)

“Kendini ifade etme, alanında rehberlik hizmeti verilirse faydası olacağını düşünüyorum.” (V25)

Özgüven konusunda çalışmalar yapılması gerektiği, çocukların kendilerine güven duymaya ihtiyacı olduğu şu şekilde ifade edilmiştir:

“Çocuğumun özgüven problemi var, bir takım korkuları var. Bu korkuları yenmemize ihtiyacımız var.” (V16)

“Kendi yaşına uygun şekilde kendini iyi ifade etme özgüven kazanma olabilir.” (V22)

Kendini tanıma ve **değerler eğitimi** konularında ihtiyaçların olduğu şu şekilde ifade edilmiştir:

“Çok çocuklu olduğumuz için daha fazla kendisini tanımasını isterdim.” (V7)

“Sorumluluk üstlenmesi adına çalışmalar yapılmasına ihtiyacı var.” (V11)

Cinsel eğitim ve **öz bakım becerileri** konularında ihtiyaçların olduğu şu şekilde ifade edilmiştir:

“Kendini korumaya yönelik eğitime ihtiyacı var.” (V30)

“Öz bakım becerilerini geliştirmeye yönelik uygulamalara ihtiyaç var.” (V17)

Bunların yanı sıra **motor beceriler**, **dil gelişimi** ve **beslenme** konularında ihtiyaçların olduğu şu şekilde ifade edilmiştir:

“El becerileri, motor becerileri konusunda desteğe ve egzersize ihtiyacı olabilir.” (V24)

“Çocuğumun dil gelişimi açısından etkinlik ve rehberlik hizmetlerine ihtiyaçları var. Biz dili ile ilgili neler yapabiliriz bununla ilgili yardıma ihtiyacımız var. Konuşma ve düzgün konuşma ile ilgili çalışmalar olabiliriz.” (V5)

“Yemek yeme, yeni besinleri tüketme konusunda yardıma ihtiyacımız var. Yeni şeyler deneme korkusunu yenmesine yönelik ihtiyaçlarımız var.” (V12)

4.6.3. Mesleki Rehberlik Temasına Ait Bulgular

Mesleki rehberlik teması altında meslek tanıtım faaliyetleri alt teması oluşmuştur.

- **Meslek tanıtım faaliyetleri**

Meslek tanıtım faaliyetleri kapsamında gezi ve sınıf içi etkinlik kodları oluşturulmuştur. Velilerin mesleki rehberlik konusunda çocukların gezilere gönderilerek yaparak yaşayarak öğrenmelerine ihtiyaç olduğu şeklinde görüşleri bulunmuştur. Aynı zamanda sınıf içi etkinliklerle meslek tanıtımı yapılması bazı velilerin görüşleri arasında yer almaktadır. **Gezi** ve **sınıf içi etkinlik** konularında ihtiyaçların olduğu şu şekilde ifade edilmiştir:

“Çeşitli mesleklerle ilgili kişileri yerinde görmeye bunun için imkân sağlanmasına ihtiyacı var.” (V19)

“Çeşitli mesleklerle ilgili bilgi edinme mesleklerin özellikleri ve önemi hakkında bilgi edinmeye ihtiyaçları var. Drama çalışmaları yapılabilir.” (V11)

BÖLÜM V

5. SONUÇ, TARTIŞMA VE ÖNERİLER

Bu bölümde araştırmadan elde edilen bulgular tartışılmış, sonuç ve önerilere yer verilmiştir.

5.1. SONUÇ VE TARTIŞMA

Okul öncesi eğitimde psikolojik danışman, okul öncesi öğretmeni ve veli görüşleri çerçevesinde psikolojik danışma ve rehberlik ihtiyaçlarını belirlemeyi amaçlayan bu çalışmada elde edilen bulgular eğitsel rehberlik, kişisel-sosyal rehberlik ve mesleki rehberlik olmak üzere temalara ayrılmış, literatürde yer alan araştırmalar ile karşılaştırılarak tartışılmıştır. Bu temalar kapsamında ilk olarak psikolojik danışmanların psikolojik danışma ve rehberlik hizmetleri kapsamında yaptıkları faaliyetler ve okul öncesi eğitimde psikolojik danışma ve rehberlik hizmetleri bağlamında nelere ihtiyaç duyulduğu ile ilgili bulgular tartışılmıştır. İkinci olarak okul öncesi öğretmenlerinin rehberlik hizmetleri kapsamında yaptıkları faaliyetler ve okul öncesi eğitimde psikolojik danışma ve rehberlik hizmetleri bağlamında nelere ihtiyaç duyulduğu ile ilgili bulgular tartışılmıştır. Son olarak da velilerin görüşleri doğrultusunda okul öncesi eğitimde sunulan ve ihtiyaç duyulan psikolojik danışma ve rehberlik hizmetleri ile ilgili bulgular tartışılmıştır.

5.1.1. Eğitsel Rehberlik Teması

Araştırma bulgularına göre psikolojik danışmanların eğitsel rehberlik kapsamında yürüttükleri çalışmaların akademik destek ve konsültasyon konularında yoğunlaştığı bulunmuştur. Akademik destek kapsamında sundukları hizmetlerin ise oryantasyon, erken tanı ve ilkokula hazırlık çalışmalarında yoğunlaştığı sonucuna ulaşılmıştır. Okul öncesi eğitim çocuğun aileden ilk defa ayrılarak okul ile tanıştığı bir dönemdir. Bu dönemde yaşanan her durumun çocuğun ileriki yaşamını etkilediği düşünüldüğünde oryantasyon çalışmalarının gerçekleştirilmesi ve çocuğun okula uyum sağlamasının önemli olduğu söylenebilir (Başaran, Gökmen ve Akdağ, 2014; Önder ve Gülay, 2010). Elde edilen bu bulgu alan yazında yer alan diğer çalışmaların bulguları olan okul öncesi eğitimde rehberlik hizmetleri kapsamında okula uyum çalışmalarının yapıldığı bulgusu ile örtüşmektedir (Gençoğlu ve diğerleri, 2019; Kanak ve diğerleri, 2018). Bu bulguyu desteklemeyen bir araştırmada ise okul öncesi öğretmenlerinin görüşlerine göre anasınıflarında daha çok ilkokula hazırlık çalışmalarına yer verildiği, psikolojik danışmanlar tarafından herhangi bir oryantasyon, gözlem ya da izleme çalışmasının

yapılmadığı sonucu vurgulanmıştır (Akgün, 2010). Bu bağlamda okul öncesi eğitimde eğitsel rehberlik alanında yapılan çalışmalarda oryantasyon çalışmalarına ağırlık verildiği bir kez daha ortaya konulmuştur.

Çalışmada elde edilen başka bir bulgu olan erken tanı konusu ise okul öncesi dönemdeki çocuklarda meydana gelen olağan dışı durumların uzmanlar tarafından fark edilmesi, gerekli önlemlerin alınması, yönlendirmelerin yapılması ve eğitim planlamalarının yapılması için son derece önemli bir durumdur (Gray ve Tonge, 2001). Okul öncesi dönem, ilkokula hazırlığın yapıldığı en son aşamadır. Bu dönemde çocuğa sunulan eğitim olanakları onun okula hazırlanması ve okuma alışkanlığı kazanmasında rol oynamaktadır (Çakmak ve Yılmaz, 2009). Psikolojik danışmanların okul öncesi eğitimde akademik destek anlamında yaptıkları rehberlik çalışmalarının ilk aşamada çocuğun ve ailenin okula uyum sağlaması, var olan uyum problemlerinin giderilmesi daha sonra ise ilkokula hazırlanması amacıyla gerçekleştirdikleri söylenebilir. Bu dönemde erken tanı ve erken müdahale oldukça önemli görülmesi sebebiyle mevcut problemlerin alanında uzman psikolojik danışmanlar tarafından tespit edilmesi kritik öneme sahiptir.

Psikolojik danışmanların sunduğu PDR faaliyetlerinden konsültasyon çalışmalarının ise daha çok aile eğitimi, öğretmenle işbirliği ve aile katılımı şeklinde gerçekleştirildiği bulunmuştur. Rehberlik faaliyetleri her çocuğun gelişimsel özelliği, ilgi ve ihtiyaçları, beklentilerinin farklı olduğu göz önünde bulundurularak onların ihtiyaçlarına yönelik planlanmalıdır. Okul öncesi öğretmenleri ve psikolojik danışmanlar işbirliği içerisinde olarak ailelere ve çocuklara okula karşı olumlu tutum geliştirmeleri konusunda gerekli çalışmaları yapmalıdırlar. Rehberlik programları uygulanırken çocuğun gelişiminin gözlemlenmesi, takibinin yapılması ve değerlendirilmesi çok önem taşımaktadır (Baydan, 2020). Elde edilen bu bulgular alan yazındaki diğer araştırmalarla örtüşmektedir (Eren, 2014; Kanak ve diğerleri, 2018). Bu bağlamda Eren (2014) araştırmasında okul öncesi eğitimde ebeveynlerin aile eğitimi hizmetinden yararlandıklarını savunmuştur. Benzer bir şekilde okul öncesi eğitimde PDR hizmetleriyle ilgili görüşlerin incelendiği bir başka araştırmada ise anne baba eğitiminin önemli olduğu vurgulanmıştır (Gençoğlu ve diğerleri, 2019). Bu bulgular kapsamında okul öncesi eğitimde çocukta istenilen davranışların gelişebilmesi için eğitimin devamlı ve tutarlı olması gerektiği düşünüldüğünde öğretmen ve aile ile işbirliği yapılması, ebeveynlerin süreçte aktif rol almalarının sağlanması gerektiği söylenebilir.

Psikolojik danışmanların görüşleri doğrultusunda okul öncesi eğitimde PDR ihtiyaçlarının eğitsel rehberlik kapsamında konsültasyon ve akademik destek alanlarında olduğunu bulunmuştur. Bu bağlamda ise konsültasyon alanındaki PDR ihtiyaçlarının daha çok aile eğitimi ve aile katılımı konularında olduğu bulgularına ulaşılmıştır. Elde edilen bu sonuç literatürdeki diğer araştırmaların sonuçlarıyla desteklenmektedir (Koçyiğit ve Karakuzu, 2016; Özbek, 2011). Koçyiğit ve Karakuzu (2016) araştırmasında Ebeveyn Destekli İlkokula Hazırlık Programı uygulayarak çocukların ilkokula hazırbulunuşluk düzeyinde bir farklılık olup olmadığı test edilmiştir. Araştırmanın sonucuna göre ise programa katılan çocuklar üzerinde ilkokula hazırlanma konusunda etkili sonuçlara ulaşıldığı vurgulanmıştır. Aile katılımı ve aile eğitimi konuları hem psikolojik danışmanların sunduğu PDR faaliyetlerinde hem de okul öncesi eğitimde PDR ihtiyaçlarında yer almasının sebebi okul öncesi eğitimde bu konularla ilgili mevcut çalışmaların yeterli olmadığı, daha fazla aile eğitimi ve aile katılımı çalışmalarına ihtiyaç duyulduğu ve mevcut programlarda yer verilmesinin önemli olduğu sonucuna ulaşılabılır.

Çalışmada ayrıca psikolojik danışmanların görüşleri doğrultusunda okul öncesi eğitimde PDR ihtiyaçlarının akademik destek alanında olduğu bu konuların ise erken tanı, oryantasyon ve ilkokula hazırlık konularında olduğu bulunmuştur. Buna paralel olarak Yerlikaya ve diğerleri (2014) araştırmasında psikolojik danışmanlara göre öğrenci ve veliye yönelik PDR ihtiyaçlarının aile danışmanlığı, özel eğitimli öğrencilerin eğitimi, okula uyum sorunları, veli eğitimi konularında olduğu sonucuna ulaşmıştır. Başka bir çalışmada ise Eren (2014) okul öncesinde okula uyum, ilkokula hazırlık, aile eğitimi konularında PDR ihtiyacı olduğunu; Gençoğlu ve diğerleri (2019) ise erken çocuklukta sunulan PDR hizmetlerinde en çok aile eğitimine odaklanılması gerektiğini savunmuştur. Bu bağlamda okul öncesi eğitimde erken tanı, oryantasyon ve ilkokula hazırlık konularında çalışmaların yapılmasına ihtiyaç duyulduğu bir kez daha ortaya konulmuştur. Bu nedenle okul öncesi eğitimde erken tanı, oryantasyon ve ilkokula hazırlık konularında yürütülen çalışmaların geliştirilmesine ağırlık verilebilir.

Okul öncesi öğretmenlerinin görüşlerine göre okul öncesi eğitimde sunulan rehberlik hizmetlerinin eğitsel rehberlik kapsamında daha çok akademik destek ve konsültasyon konularında olduğu görülmüştür. Akademik destek kapsamında sundukları hizmetlerin ise oryantasyon, ilkokula hazırlık ve erken tanı konularında yoğunlaştığı sonucuna ulaşılmıştır. Elde edilen bu bulgu doğrultusunda Correia ve Marques-Pinto (2016) çalışmasında oryantasyon ile ilgili velilerin, öğretmenlerin görüşlerini almıştır. Bu

kapsamda erken çocuklukta ve ilkokula geçişte yapılan oryantasyon uygulamalarının yeterli olmadığı, okula uyumu kolaylaştıracak farklı çalışmalara ihtiyaç duyulduğu vurgulanmıştır. Bulgular doğrultusunda Akgün (2010) okul öncesi öğretmenlerinin rehberlik kapsamında özel eğitim ve erken tanı ile ilgili yapılan çalışmaların öncelikle özel gereksinimli, kaynaştırma ve davranış problemlili çocuklarla ilgili olduğunu savunmuştur.

Okul öncesi öğretmenleri tarafından uygulanan rehberlik faaliyetlerinden konsültasyon çalışmaları kapsamında daha çok aile katılımı, aileyi bilgilendirme, aileyi tanıma, aile ile işbirliği, psikolojik danışmanla işbirliği ve psikolojik danışmana yönlendirme şeklinde gerçekleştirildiği sonucuna ulaşılmıştır. Elde edilen sonuca paralel olarak Büyüksahin Çevik (2017) araştırmasında okul öncesinde sunulan rehberlik hizmetlerinde aile ile işbirliği ve uzmana başvurma konusu yer aldığı sonucuna ulaşılmıştır. Bu bulgular doğrultusunda okul öncesi öğretmenin eğitimi sunarken aile ile birlikte hareket ettiği, aileye önem verdiği, aile katılımını önemseydiği ve gerekli durumlarda psikolojik danışmana yönlendirdiği görülmüştür. Bu kapsamda okul öncesinde aile ile birlikte hareket edildiği, rehberlik çalışmalarında çocuk ve ailenin bir bütün olarak görüldüğü ve okuldaki faaliyetlerin devamlılığının sağlanmasının aileyle işbirliğine bağlı olduğu söylenebilir.

Okul öncesi öğretmenleri okul öncesi eğitimde PDR ihtiyaçlarının eğitsel rehberlik kapsamında akademik destek ve konsültasyon alanlarında olduğunu belirtmişlerdir. Bu bağlamda ise akademik destek alanında ise öğrenme yöntemi ve oryantasyon anlamında faaliyetlere ihtiyaç duyulduğu sonuçlarına ulaşılmıştır. Konsültasyon kapsamındaki PDR ihtiyaçlarının ise aile eğitimi, psikolojik danışmanla işbirliği ve aileye psikolojik danışman desteği konularında olduğu sonucuna ulaşılmıştır. Elde edilen bu bulgular literatürdeki diğer çalışmalarla örtüşmektedir (Bağçeli Kahraman, 2018; Eren, 2014; Ocak ve Korkmaz, 2018; Yerlikaya ve diğerleri, 2014). Bağçeli Kahraman (2018) araştırmasında aile katılımının artırıldığı okul öncesi eğitim programına katılan çocukların katılmayan çocuklara göre ilkokula hazırbulunuşluk ve okula uyum düzeyinde artış olduğu sonucuna ulaşmıştır. Öğrenme yöntemi ihtiyacıyla ilgili olarak çocukların yaparak yaşayarak, bireysel odaklı ve doğada eğitim görmelerine ihtiyaç olduğu görüşleri bulunmuştur. Buna paralel olarak Ocak ve Korkmaz (2018) araştırmasında öğretmenlerin okul dışı öğrenme ortamlarında çocukların yaparak yaşayarak öğrendikleri, soyut kavramları daha iyi anladıkları ve gelişimlerinin olumlu yönde etkilendiği bulguları mevcuttur. Aynı zamanda öğretmenlerin okul dışı öğrenme ortamlarının yeterli olmadığını ve artırılmasına ihtiyaç

duyulduğu bulguları göstermektedir ki okul öncesi eğitimde daha fazla bireysel odaklı ve doğayla iç içe eğitim ortamlarının oluşturulmasına ve buna uygun öğrenme yöntemlerinin geliştirilmesine ihtiyaç duyulduğu söylenebilir.

Velilerin görüşlerine göre okul öncesi eğitimde sunulan PDR faaliyetlerinin eğitsel rehberlik kapsamında yürütüldüğü ve faaliyetlerin daha çok akademik destek alanında yoğunlaştığı bulunmuştur. Akademik destek kapsamında sunulan hizmetlerin ise oryantasyon, ilkokula hazırlık ve yabancı dil öğretimi konularında yoğunlaştığı sonucuna ulaşılmıştır. Bu sonuca paralel olarak Eren (2014) çalışmasında velilerin okul rehberlik hizmetlerinden yararlanırken eğitsel rehberlik kapsamında okula uyum sorunları konusunda rehberlik hizmeti aldıkları bulgusuna ulaşmıştır. Bir başka çalışmada ise okul öncesi eğitimde veli oryantasyon programının yapılmasının okula uyum düzeyini artırdığı savunulmuştur (Topçu ve Nazlı, 2018). Yabancı dil öğretimi bulgusuyla ilgili olarak Fojkar ve Skubic (2017) çalışmasında okul öncesi öğretmenlerinin erken yaşta yabancı dil öğretiminin farkında oldukları, bununla ilgili çalışmalar yaptıkları ve erken çocuklukta yabancı dil öğretimi ile ilgili eğitimlere ihtiyaç duydukları savunulmuştur. Bu bulgular doğrultusunda okul öncesi eğitimde uygulanan rehberlik hizmetlerinden akademik destek anlamında daha çok somut verilerin olması sebebiyle ebeveynlerin algıları bu yönde şekillenmiş olabilir. Aynı zamanda akademik destek alanında yapılan çalışmaların daha çok ön planda olması sebebiyle velilerin bu alanda daha çok görüş belirttiği söylenebilir.

Velilerin görüşleri doğrultusunda okul öncesi eğitimde PDR ihtiyaçlarının eğitsel rehberlik kapsamında olduğu ve bu alandaki ihtiyaçların akademik destek konusunda yoğunlaştığı bulunmuştur. Akademik destek alanında ilkokula hazırlık, oryantasyon ve yabancı dil öğretimi konularında PDR ihtiyaçlarının olduğu sonucuna ulaşılmıştır. Buna paralel olarak Yoo ve Moon (2006) çalışmasında velilerin görüşlerine göre 6 yaşa kadar olan çocukların PDR ihtiyaçlarının eğitim planlama ve okul kaygısı konusunda yoğunlaştığı savunulmuştur. Benzer şekilde Eren (2014) yaptığı çalışmada okul öncesi eğitimde velilerin daha çok okula uyum sorunları ile ilgili rehberlik servisinde başvurdukları sonucuna ulaşmıştır. Benzer bir çalışmada ise okul öncesi eğitimde ebeveynlerin yaşadıkları sorunların arasında okul fobisinin de yer aldığı görülmektedir (Büyükkşahin Çevik, 2017). Bu sonucun, çocukların ilk defa okul ortamıyla karşılaşması sebebiyle ortaya çıktığı düşünülebilir. Bu sonuçlara ek olarak Eren (2014) çalışmasında velilerin aile danışmanlığı ve aile eğitimine ihtiyaç duyduğunu vurgulamıştır. Velilerin aile danışmanlığına ve aile eğitimine ihtiyaç duymamalarının nedeni verilen hizmetlerin

yeterliliğinden ya da velilerin kendilerini eğitsel anlamda yeterli görmelerinden kaynaklanmış olabilir.

5.1.2. Kişisel-Sosyal Rehberlik Teması

Psikolojik danışmanlar kişisel-sosyal rehberlik kapsamında sundukları PDR hizmetlerinin bireysel rehberlik, risklerden korunma ve bilinçlendirme ve gelişimsel destek alanlarında olduğunu ifade etmişlerdir. Bireysel rehberlik kapsamında sundukları hizmetlerin ise çocuğu tanıma ve davranışsal destek konularında yoğunlaştığı sonucuna ulaşılmıştır. Risklerden korunma ve bilinçlendirme çalışmalarının ise daha çok cinsel eğitim, ihmal ve istismar, teknoloji bağımlılığı ve salgın hastalık konularında gerçekleştirildiği sonucuna ulaşılmıştır. Gelişimsel destek kapsamında ise sosyal beceri eğitimi, özgüven gelişimi, değerler eğitimi, öz bakım becerileri ve sorumluluk konularında çalışmaların yapıldığı sonucuna ulaşılmıştır. Watkins ve arkadaşlarının (2001) araştırmasındaki okul personellerine göre psikolojik danışmanların daha çok özel gereksinimli öğrencilere hizmet, krize müdahale ve danışmanlık hizmetlerine yer verdiği bulguları bu bulguları destekler niteliktedir. Kanak ve diğerleri (2018) okul öncesi eğitimde sunulan sosyalleşme, öz güven gelişimi, mahremiyet eğitiminin yeterli görüldüğü; bu bulgulardan farklı olarak ise ihmal ve istismar konusunda bilgilendirmenin yetersiz olduğu öz bakım becerileri konusunda rehberlik çalışmalarının yetersiz olduğu savunulmuştur. Zamanla artan teknoloji bağımlılığı, ihmal ve istismar vakaları, salgın hastalıklar, davranış problemleri psikolojik danışmanların bu konulara yönelik rehberlik faaliyetlerine daha fazla yer vermesine sebebiyet vermiş olabilir.

Psikolojik danışmanlar okul öncesi eğitimdeki PDR ihtiyaçlarının kişisel-sosyal rehberlik kapsamında bireysel rehberlik, aile rehberliği ve gelişimsel destek alanlarında olduğunu belirtmişlerdir. Bireysel rehberlik alanında daha çok davranışsal destek ve ilgi ve yeteneklerin belirlenmesi konularında faaliyetlerin sunulmasına ihtiyaç duyulduğunu bulunmuştur. Bu bulgu Eren'in (2014) araştırma sonucu olan psikolojik danışmanlara göre davranış bozuklukları konusunda öğrenci ve velilerin PDR hizmetine ihtiyaç duyduğu bulgusu ile örtüşmektedir. Psikolojik danışmanlar aile rehberliği alanında PDR ihtiyaçlarının ise aile çocuk etkileşimi, teknoloji bağımlılığı, beslenme, toplumsal cinsiyet rolleri ve aileyi tanıma ile ilgili konularda ihtiyaçların olduğu ve çalışılması gerektiği sonucuna ulaşılmıştır. Bu bulgu Sew Kim ve arkadaşlarının (2013) çalışmasında ulaşılan okul öncesi eğitimde aile ile iletişim, aile katılımı ve aile bilgilendirmelerine daha fazla yer verilmesi gerektiği sonucu ile desteklenmektedir. Okul öncesi dönemdeki çocukların

kontROLSÜZ teknoloji kullanmasının zihinsel ve fiziksel gelişimini yavaşlattığı ve son derece zararlı olduğu ve önlem alınması gerektiği bilinmektedir (Slavoljub ve Nebojsa, 2019). Son olarak gelişimsel destek alanında ise iletişim becerileri, özgüven ve dikkat konularında faaliyetlerin yapılmasına ihtiyaç olduğunu sonucuna ulaşılmıştır.

Okul öncesi öğretmenlerinin kişisel-sosyal rehberlik kapsamında bireysel rehberlik ve gelişimsel destek alanlarında rehberlik hizmetleri sunduklarını ifade etmişlerdir. Bireysel rehberlik kapsamında sundukları hizmetlerin ise çocuğu tanıma, ilgi ve yeteneklerin belirlenmesi konularında yoğunlaştığı sonucuna ulaşılmıştır. Gelişimsel destek kapsamında ise sosyal beceri eğitimi, öz bakım becerileri, özgüven gelişimi, cinsel eğitim, iletişim becerileri ve motor beceriler konularında rehberlik çalışmalarının yapıldığı sonucuna ulaşılmıştır. Elde edilen bu sonuçlar diğer araştırma sonuçlarıyla desteklenmektedir (Yerlikaya ve diğerleri, 2014; Han ve diğerleri, 2005). Yerlikaya ve diğerleri (2014) çalışmasında okul öncesi eğitimde çocuğu tanıma konusunda PDR faaliyetlerine ihtiyaç duyulduğunu; Han ve diğerleri (2005) ise okul öncesi eğitimde öğretmen görüşleri doğrultusunda sosyal beceri eğitimi sonucunda olumlu gelişmeler yaşandığı mevcut hizmetlerin etkililiğini özetler niteliktedir. Okul öncesi eğitime katılan çocuğun toplumsal kuralları öğrenme, arkadaşlık ilişkileri kurma, olumlu etkileşimler kurma gibi kazanımlara ulaşabilmesi için sosyal becerileri geliştirici faaliyetler gerçekleştirilmektedir (Yıldız Demirci, Yıldız ve Yıldız Bıçakçı, 2018). Okul öncesi eğitimin gelişimsel odaklı olması sebebiyle mevcut rehberlik hizmetlerinin bu alanda yoğunlaştığı söylenebilir.

Okul öncesi öğretmenleri kişisel-sosyal rehberlik kapsamında PDR ihtiyaçlarının bireysel rehberlik ve gelişimsel destek alanlarında olduğunu belirtmişlerdir. Bireysel rehberlik alanında daha çok ilgi ve yeteneklerin belirlenmesi, özel gereksinim, davranışsal destek ve göçmen çocukların desteklenmesi konularda ihtiyaçların olduğu ve çalışılması gerektiği sonucuna ulaşılmıştır. Okul öncesi dönemdeki çocuklarda hırçınlık, kavgacılık, geçimsizlik, sinirlilik gibi bir takım davranış bozuklukları görülebilir (Özkan, 2019). Bu nedenle çocuğa ve aileye davranışsal destek sağlanması önemli niteliktedir. Bununla birlikte çocuğun ilgi ve yetenekleri doğrultusunda etkinliklere yönlendirilmesi çocuğun kaliteli vakit geçirmesine ve okula uyum sağlamasına neden olabilir. Son olarak gelişimsel destek alanında ise sosyal beceri eğitimi, öz bakım becerileri ve cinsel eğitim konularında faaliyetlerin yapılmasına ihtiyaç olduğunu sonucuna ulaşılmıştır. Keenan ve Wakschlag (2000) araştırmasında okul öncesi eğitimde örneklem grubunun yarısının davranış

problemlerinin olduğu ve bu konuda PDR hizmetlerine ihtiyaç duyulduğu bulgusuna ulaşılmıştır. Eren'in (2014) araştırmasında ise okul öncesi eğitimde davranış bozuklukları ve özel gereksinimli çocukların eğitimi ile ilgili ihtiyaçların olduğu bu sonucu desteklemektedir.

Velilerin görüşleri doğrultusunda okul öncesi eğitimde sunulan rehberlik faaliyetlerinin kişisel-sosyal rehberlik kapsamında daha çok gelişimsel desteğe yönelik olduğu bulunmuştur. Gelişimsel destek kapsamında sunulan hizmetlerin ise sosyal beceri eğitimi, öz bakım becerileri, kendini tanıma, değerler eğitimi, motor beceriler ve cinsel eğitim konularında yoğunlaştığı sonucuna ulaşılmıştır. Bu dönemde kişisel gelişim anlamında zgven kazanma, çocuğun benliğinin kabul, sosyalleşme ve benlik kavramı oluşturma amaçlarına yönelik etkinlikler gerçekleşmektedir (Sürücü, 2019). Bu bulguyu destekler nitelikteki bir araştırmada velilerin davranış problemleri ile ilgili rehberlik hizmetlerinden yararlandıkları sonucuna ulaşılmıştır (Eren, 2014). Tseng ve Biagioli'nin (2009) araştırma sonucunda parmak emme, uyku problemleri, seçici yeme ve okula hazırlık gibi problemlerin erken çocuklukta gerekli danışmanlık hizmetleriyle müdahale edilmesi gerektiği mevcut bulguları destekler niteliktedir.

Veliler kişisel-sosyal rehberlik kapsamında PDR ihtiyaçlarının bireysel rehberlik ve gelişimsel destek alanlarında olduğunu belirtmişlerdir. Bireysel rehberlik kapsamında daha çok çocuğu tanıma ve yönlendirme, dikkat eksikliği ve öğrenme güçlüğü konularında PDR ihtiyaçlarının olduğu sonucuna ulaşılmıştır. Gelişimsel destek alanında ise sosyal beceri eğitimi, zgven, kendini tanıma, değerler eğitimi, cinsel eğitim, öz bakım becerileri, motor beceriler, dil gelişimi ve beslenme konularında PDR ihtiyaçlarının olduğu sonucuna ulaşılmıştır. Okul öncesi eğitimde çocuğun kendini tanıması, kendine güven duyması, öz bakımını sağlayabilmesi ile ilgili faaliyetler ğretmen ve ailenin işbirliği ile gerçekleşmektedir. Bu dönemde ocuk cinsel kimliğini de kazanmaktadır. Bu bağlamda verilen cinsel eğitim (mahremiyet eğitimi) ocuğun çevreden gelebilecek tehlikeli durumları fark edebilmesine olanak sağlamaktadır (Yıldız Demirci ve diğerleri, 2018). Bu bulgulara paralel olarak Eren (2014) araştırmasında ailelerin başka kurumlara yönlendirme, öğrencilerin gelişim takibi ve davranış problemleri konusunda rehberlik hizmeti aldıkları belirtilmektedir. Benzer bir araştırmada ebeveynlerin yaşadıkları sorunların sosyal gelişim, öz bakım becerileri, dil gelişimi konularında olduğu bulguları bu bulguyu desteklemektedir (Büyükşahin evik, 2017). Bu bağlamda okul öncesi eğitimde kişisel-sosyal rehberlik

alanında bireysel rehberliğe ve gelişimsel desteğe ihtiyaç duyulduğu bir kez daha ortaya konulmuştur.

5.1.3. Mesleki Rehberlik Teması

Psikolojik danışmanların mesleki rehberlik kapsamında yürüttükleri çalışmaların çocuk odaklı faaliyetler kapsamında sınıf içi etkinlik ve meslek günleri şeklinde gerçekleştiği sonucuna ulaşılmıştır. Bu dönemdeki çocukların mesleki kavram algıları sınırlıdır. Erken çocukluk döneminde kariyer gelişiminin başlaması ve sürdürülmesi yetişkinlerin sağladığı imkânlar doğrultusunda gerçekleşmektedir. Bu yaş grubundaki çocuklarda mesleki gelişim hedefleri; çocukların mesleki farkındalığını artırmak, kendi ilgi ve yeteneklerini fark etmek ve çevresindeki meslekleri tanımak şeklindedir (Harkins, 2001; Yeşilyaprak, 2003). Okul öncesi dönemdeki çocuklar kendilerini ve mesleki hayattaki iş olanaklarını keşfedebilirler (Gottfredson, 2005). Bu bağlamda mesleki rehberlik faaliyetlerine küçük yaşta başlamanın çocukların geleceğini etkileyeceği söylenebilir. Bu bulgular ışığında okul öncesi eğitimde mesleki rehberlik alanında psikolojik danışmanlar tarafından sınırlı sayıda etkinliklerin gerçekleştirildiği söylenebilir. Bunun nedeni okul öncesi eğitim kademesinde diğer kademelere kıyasla daha çok meslekleri tanımaya yönelik çalışmalara yer verilmesi olabilir.

Psikolojik danışmanların görüşleri doğrultusunda mesleki rehberlik kapsamında okul öncesi eğitimdeki PDR ihtiyaçlarının çocuk odaklı faaliyetler ve aile odaklı faaliyetler alanlarında olduğu sonucuna ulaşılmıştır. Bu bağlamda çocuk odaklı faaliyetlerde gezi, sınıf içi etkinlik ve yeteneklerin belirlenmesine ihtiyaç duyulduğu sonucuna ulaşılmıştır. Aile odaklı faaliyetlerin ise bilgilendirme ve sınıfa davet etme konularında çalışmalara ihtiyaç olduğu bulgularına ulaşılmıştır. Bu bulgular bazı araştırmaların bulguları ile örtüşmektedir (Ivanova ve Antonov, 2018; Yerlikaya ve diğerleri, 2014). Yerlikaya ve diğerleri (2014) araştırmasında okul öncesi eğitimde daha fazla aile toplantıları yapılması ve aile katılımının desteklenmesi gerektiği bulgusuna ulaşmıştır. Bu bağlamda aile katılımı kapsamında daha fazla bilgilendirme ve sınıfa davet etme faaliyetlerine ihtiyaç duyulmaktadır. Inova ve Antonov (2018) araştırmasının sonucuna göre okul öncesi eğitimde mesleki rehberlik faaliyetlerinin gerçekleşmesi için maddi olanakların, uygun eğitim ortamının ve yöntemsel fikirlerin olmasını gerektiği savunulmuştur. Okul öncesi eğitimde mesleki rehberlik kapsamında bu tür ihtiyaçların olmasının sebebi bu alana fazla önem verilmemiş olması, bu konuyla ilgili yeterli çalışmaların ve kaynakların bulunmaması olabilir. Bununla ilgili Missouri Kariyer Eğitim

Merkezi (2006) anasınıfı öğrencileri için psikolojik danışmanların görüşleri ve bu yaş grubu öğrencilerin ihtiyaçları doğrultusunda bir kariyer danışma öğretim programı hazırlanmıştır. Bu programa göre çocuklar program sonunda sevdikleri ve sevmedikleri şeyleri, kariyer ve iş yaşamı arasındaki farkı, benlik kavramını, kendi yeterliklerine olumlu bakabilmeyi içeren hedeflere ulaşması beklenmektedir. Özellikle bu dönemde çocukların mesleki gelişimi açısından beklenen amaçlara ulaşması bakımından psikolojik danışmanlar ve öğretmenler tarafından çocuklara somut, anlaşılır ve öğretici etkinlikler planlanabilir.

Okul öncesi öğretmenlerine göre mesleki rehberlik kapsamında yürütülen çalışmalar; çocuk odaklı faaliyetler ve aile odaklı faaliyetler şeklinde olmaktadır. Çocuk odaklı faaliyetler kapsamında meslek günleri, sınıf içi etkinlik ve gezi gerçekleştirdiklerini belirtmişlerdir. Aile odaklı faaliyetlerin ise sınıfa davet etme ve bilgilendirme şeklinde olduğu sonucuna ulaşılmıştır. Okul öncesi dönem mesleki gelişimin başladığı dönem olarak ifade edilebilir. Bu dönemde çocuklara çevresinde ilişki kurduğu kişilerin mesleğinden başlayarak yavaş yavaş çevresindeki meslekleri tanımaları sağlanabilir. Çeşitli mesleklerin çalışma alanlarına geziler düzenleyerek çocukların mesleklerin ne anlama geldiğini, nasıl çalışıldığını öğrenmelerini sağlamak çocukların kariyer gelişimleri için önemli niteliktedir (Arsoy, 2018). Arslan Kılıçoğlu (2013) araştırmasında bu döneme ilişkin mesleki gelişim anlamında daha az çalışmalar yapıldığı belirtilmiştir. Mesleki rehberlik kapsamında yapılan çalışmaların azlığı çocukların yaşının küçük olması sebebiyle bu alana fazla ilginin gösterilmemesinden kaynaklanabilir.

Okul öncesi öğretmenlerine göre mesleki rehberlik kapsamında PDR ihtiyaçlarının çocuk odaklı faaliyetler ve aile odaklı faaliyetler alanlarında olduğu belirtilmiştir. Çocuk odaklı faaliyetler kapsamında daha çok sınıf içi etkinliklere, gezilere ve atölye çalışmalarına ihtiyaç olduğu sonucuna ulaşılmıştır. Aynı zamanda mesleki rehberlik kapsamında aile odaklı faaliyetlere ihtiyaç duyulduğu ve bu ihtiyacın ise aile katılımı ve bilgilendirme üzerinde yoğunlaştığı bulgularına ulaşılmıştır. Aynı tema doğrultusunda yapılan bir araştırmada Büyükşahin Çevik (2017) bu bulgulardan farklı olarak okul öncesi öğretmenlerinin mesleki rehberlik kapsamında faaliyetleri gerçekleştirirken yaşanan sorunları; kariyer gezilerinde ulaşım problemleri, gezi planlanmasındaki prosedürler, küçük yaş grubunda yapılan gezilerde zorluklar, planlama eksikliği, bilgi eksikliği ve maddi zorluklar olduğu şeklinde sıraladıkları bulunmuştur. Araştırmada bu sorunların nedeninin okullardaki psikolojik danışman eksikliğinden kaynaklandığı belirtilmiştir. Aynı araştırmada rehberlik uygulamaları için yeterli alanın sağlanması, daha çok oyun, drama ve

etkinliğe yer verilmesi gerektiği savunulmuştur. Bu bulgular çocuklara mesleki rehberlik hizmeti sunarken daha fazla somut örnekler verilmesi, yaparak yaşayarak öğrenmenin sağlanması, yaşına uygun düzeyde mesleki farkındalık çalışmalarının yapılması ihtiyacından kaynaklanabilir.

Velilerin görüşleri doğrultusunda okul öncesi eğitimde sunulan rehberlik faaliyetlerinin mesleki rehberlik kapsamında daha çok meslek tanıtım faaliyetleri yapıldığı sonucuna ulaşılmıştır. Meslek tanıtım faaliyetleri kapsamında sunulan hizmetlerin ise meslek günleri, aile katılım çalışmaları ve sınıfa davet etme şeklinde gerçekleştiği sonucuna ulaşılmıştır. Okul öncesi eğitimde aile katılımı sayesinde aileler çocuklarını daha yakından tanıma, onlarla kaliteli vakit geçirme ve gelişimlerini takip etme imkânına sahip olmaktadır (Ekinci Vural, 2006). Meslek tanıtımı için sınıfa ailelerin davet edilerek mesleğini tanıtmaları çocuklarla bire bir etkileşimde bulunmalarını sağlamaktadır. Bu sayede çocuklar mesleği görev yapan kişiden doğrudan öğrenmektedir. Bu bulgularla ilgili olarak bir takım araştırmalar bulunmaktadır (Cinamon ve Dan, 2010; Kanak ve diğerleri, 2018). Cinamon ve Dan (2010) araştırmasında okul öncesi eğitimde gelişimsel yaklaşım ve kariyer gelişimi arasında olumlu bir uyum olduğunu ve ailelerin bu dönemde çocuklarının az miktarda mesleki gelişim etkinliklerini almasını istedikleri belirtilmiştir. Ancak ebeveynler bu faaliyetlerin çocuklara yavaş yavaş uygulanması gerektiği görüşünü savunmuşlardır. Bu bağlamda okul öncesi eğitimde ailelerin mesleki rehberlik kapsamında gerçekleştirilen çalışmaların farkında oldukları, etkinliklere katılım sağladıkları sonucuna ulaşılabilir.

Veliler mesleki rehberlik kapsamında PDR ihtiyaçlarının meslek tanıtım faaliyetleri olduğunu belirtmişlerdir. Velilere göre meslek tanıtım faaliyetleri kapsamında daha çok gezilerin ve sınıf içi etkinliklerin yapılması konusunda PDR ihtiyaçlarının olduğu sonucuna ulaşılmıştır. Elde edilen bu bulgular doğrultusunda bir araştırmada velilerin kariyer gelişimi kapsamında çocuklarına kendilerinin mesleklerle ilgili bilgi verdikleri dile getirilmiştir (Büyükşahin Çevik, 2017). Bu kapsamda velilerin meslek tanıtım faaliyeti ihtiyacından dolayı kendisinin çocuğa yönelik bilgilendirmelerde bulunduğu söylenebilir. Mesleki rehberlik kapsamındaki sınıf içi etkinliklere yer verilmesi ihtiyacı Lukaşova ve Hnizdilova'nın (2020) araştırmasının bulgularıyla yakından ilgilidir. Lukaşova ve Hnizdilova (2020) araştırmasında okul öncesi eğitimde mesleki rehberlik kapsamında öğretici oyunların kullanımı üzerine çalışılmıştır. Bu bağlamda çeşitli öğretici oyunlar belirlenmiş ve bu oyunların meslekleri tanıma ve pekiştirme gibi amaçlara hizmet ettiği

test edilmiştir. Okul öncesinde mesleki rehberlik ile ilgili etkinliklerde öğretici oyunlara ihtiyaç duyulduğu savunulmuştur. Bu dönemdeki çocukların en sevdiği şey olan oyunlara ve buna benzer etkinliklere ihtiyaç duyulması onların öğrenmesinde en etkili aracın oyun olmasından kaynaklanabilir. Okul öncesi dönemdeki çocuklar büyürlerken ilgi, yetenek ve tutumları ile çevresel uyarıcılar birbirleriyle etkileşim halindedir ve belirli şemalar oluştururlar. Zaman geçtikçe ve etkileşimler arttıkça çocuğun zihnindeki şemalar çoğalarak çocuğun vereceği kararları etkilemektedir (Gottfredson, 2005). Bu sebeple bu dönemdeki çocuğa mesleki rehberlik hizmetlerinin verilmesi gelecek yaşamı için temel oluşturmaktadır. Bu bulgu doğrultusunda ebeveynlerin okul öncesi eğitimden mesleki rehberlik faaliyetleri kapsamında gezi ve etkinlik ihtiyaçlarını belirtmesinin sebebi günümüzde ebeveynlerin çalışma şartları dolayısıyla vakitlerinin az olması ve çocuklara yeteri kadar mesleki anlamda öğretici etkinlikler yapılamamasından kaynaklanabilir. Bu doğrultuda velilerin görüşlerine göre mesleki rehberlik alanındaki ihtiyaçlarına yönelik eğlenceli etkinlikler, geziler düzenlenmesi yararlı olabilir.

5.2. ÖNERİLER

5.2.1. Alandaki Uygulamaların Geliştirilmesine Yönelik Öneriler

Araştırmanın sonuçlarına göre okul öncesi eğitimde akademik destek anlamında erken tanı, oryantasyon, ilkokula hazırlık ve öğrenme yöntemi konularında PDR ihtiyaçlarının olduğu bulunmuştur. Okul öncesi eğitimde oryantasyon çalışmaları ihtiyacı karşılayabilmek için kısa süreli uygulanan okula uyum çalışmaları yerine daha kapsamlı, işlevsel, çocuğun ve ailenin ihtiyaçlarını dikkate alan programlar geliştirilebilir.

Okul öncesi dönemde erken tanı ve erken müdahale oldukça önemli görülmesi sebebiyle mevcut problemlerin alanında uzman psikolojik danışmanlar tarafından tespit edilmesi kritik öneme sahiptir. Bu bağlamda belirli zaman aralıklarıyla çocukların gelişiminin düzenli olarak takip edilmesi erken dönemde var olan problemlerin fark edilmesini ve gerekli tedbirlerin alınmasını sağlayabilir.

Okul öncesi eğitimde öğrenme yöntemi konusundaki ihtiyaçların karşılanması amacıyla daha fazla bireysel odaklı ve doğayla iç içe eğitim ortamları ve okul dışı öğrenme ortamlarına uygun öğrenme yöntemleri geliştirilebilir. Çocuğun ve ailenin ihtiyaçları belirlenerek mevcut hizmetler bu yönde geliştirilebilir.

PDR ihtiyaçlarından bir diğeri ise eğitsel rehberlik kapsamında konsültasyon çalışmaları olan aile eğitimi, aile katılımı ve aileye psikolojik danışma desteği ihtiyacı

olduğu sonuçlarına ulaşılmıştır. Bu sonuçlar doğrultusunda okul öncesi eğitimde aileyi bilgilendirme, aile katılımı, aile ile işbirliği gibi aile odaklı faaliyetlere daha fazla yer veren programlar geliştirilebilir. Programlarda okul ve aile işbirliğini güçlendirici faaliyetlere yer verilebilir.

Araştırmada elde edilen sonuçlara göre okul öncesi eğitimde kişisel-sosyal rehberlik kapsamında bireysel rehberlik, gelişimsel destek ve aile rehberliğine yönelik ihtiyaçlar saptanmıştır. Bu bağlamda çocukların sosyalleşmelerini sağlamak amacıyla kendilerini ifade edebilecekleri sosyal, sportif faaliyetlere mevcut programda daha fazla yer verilebilir.

Mesleki rehberlik kapsamında ise meslek tanıtımı, gezi, etkinlik, atölye çalışmaları, aile katılımı ve yeteneklerin belirlenmesi gibi ihtiyaçların olduğu bulunmuştur. Bu ihtiyaçlar doğrultusunda okul öncesi eğitimde mesleki tanıtım faaliyetleri, aile katılımları, atölye çalışmaları arttırılabilir. Çocukların mesleki gelişimini desteklemek için gelişim düzeylerine ve ihtiyaçlarına uygun olarak düzenlenen atölyeler, bilim merkezleri, drama salonları, parkurlar ve hobi odaları gibi öğrenme alanları oluşturulabilir.

Okul öncesi eğitimde eğitsel, kişisel-sosyal ve mesleki rehberlik uygulamalarını daha etkili sunabilmeleri için psikolojik danışmanlara yönelik hizmet içi eğitimler, kurslar ve süpervizör çalışmalar düzenlenebilir. Okul öncesi öğretmenlerinin çocuklara ve aileye rehberlik hizmeti sunma konusunda yeterli olabilmeleri adına hizmet içi eğitimler ve seminerler düzenlenebilir.

Okul öncesi eğitim kurumlarının her birinde PDR servisinin bulunması, var olan servislerin daha aktif hale gelmesi, çocukla ve aileyle psikolojik danışma hizmetlerine ağırlık verilmesi okul öncesi dönemdeki çocuğun ve ailenin destek alması bakımından önem taşımaktadır. Buna paralel olarak okul öncesi eğitiminde PDR hizmetlerini etkili bir şekilde sunmak adına eğitim veren resmi ve özel kurum ve kuruluşlarda psikolojik danışman normlarına yer verilebilir.

5.2.2. Araştırmacılara Yönelik Öneriler

Bu araştırma okul öncesi eğitimde PDR ihtiyaçlarını belirlemek amacıyla nitel araştırma deseninde yapılmıştır. Okul öncesi eğitimde PDR ihtiyaçlarına yönelik yapılacak olan araştırmalar karma araştırma deseninde yapılabilir. Araştırma verilerini zenginleştirmek adına çocuklarla gerçekleştirilen oyun, drama veya gözlem verileri eklenebilir.

Araştırma Kırşehir ili Merkez ilçesi ile sınırlıdır. Gelecekte yapılacak olan araştırmalar farklı illerde veya bölgelerde yapılabilir.

Bu araştırmanın örnekleme grubunda psikolojik danışmanlar, okul öncesi öğretmenleri ve veliler yer almaktadır. Gelecekte bu konu ile ilgili araştırmalara yönelik olarak mevcut örnekleme grubuna okul yöneticilerinin görüşleri de eklenebilir.

KAYNAKÇA

- Akduman, G. G. (2012). Okul Öncesi Eğitimin Tanımı ve Önemi. G. Uyanık Balat (Ed.), *Okul Öncesi Eğitime Giriş* içinde (82-15). Ankara: Pegem Akademi.
- Akgün, E. (2010). Okul öncesi öğretmenlerinin bakış açısıyla anasınıfındaki rehberlik hizmetlerinin değerlendirilmesi. *İlköğretim Online (elektronik)*, 9(2), 474-483. 08 Mayıs 2020 tarihinde <http://ilkogretim-online.org.tr/index.php/io> adresinden erişildi.
- Aliyev, R., Erguner Tekinalp, B., Ulker, R. & Shine Edizer, F. (2012). The perceptions of school counselors and principals towards new psychological counseling and guidance services in early childhood education in Turkey. *Educational Sciences: Theory ve Practice, Special Issue*, 3083-3098.
- Alizamar, A., Afdal, A. & İfdil, İ. (2017). Guidance and counseling services for kindergarten students. *International Conference of Early Childhood Education (ICECE 2017): Advances in Social Science, Education and Humanities Research (ASSEHR)*, 169, 168-172. doi: 10.2991/icece-17.2018.43
- Aral, N., Kandır, A. ve Yaşar, M. (2002). *Okul Öncesi Eğitim ve Okul Öncesi Eğitim Programı*. İstanbul: YA-PA.
- Arık, R. S. ve Türkmen, M. (2009). *Eğitim Bilimleri Alanında Yayımlanan Bilimsel Dergilerde Yer Alan Makalelerin İncelenmesi*. I. Uluslararası Türkiye Eğitim Araştırmaları Kongresi, 1-3 Mayıs, 2009, Çanakkale.
- Arslan Kılıçoğlu, E. (2013). *Okul Öncesi Eğitimi Öğretmenlerinin Etkili Rehberlik Uygulamalarının Gerçekleştirilmesinde Eğitim İhtiyaçlarının Belirlenmesi*. (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Selçuk Üniversitesi, Konya.
- Arsoy, S. (2018). Mesleki Rehberlik. E. İşmen Gazioğlu ve Ş. Mertol İlgar (Ed.), *Öğretmen ve Öğretmen Adayları İçin Rehberlik* içinde (155-183). Ankara: Pegem Akademi.
- Avcı, D. ve Gençoğlu, C. (2020). Türkiye’de ve Diğer Ülkelerde Okul Öncesi Eğitimde Rehberlik. H. Demircioğlu ve C. Gençoğlu (Ed.), *Okul Öncesi Eğitimde Rehberlik* içinde (2-28). Ankara: Pegem Akademi.
- Bağçeli Kahraman, P. (2018). Okul öncesi dönem çocuklarının okula uyum sürecine ilişkin anaokulu öğretmenlerinin ve annelerinin görüşleri. *Erken Çocukluk Çalışmaları Dergisi*, 2(1), 3-20. doi: <http://dx.doi.org/10.24130/eccd-jecs.196720182144>
- Başal, H. A. (2005). *Okul Öncesi Eğitimin İlke ve Yöntemleri*. İstanbul: Morpa.
- Başaran, S., Gökmen, B. ve Akdağ, B. (2014). Okul öncesi öğrencilerinin okula uyum sürecinde öğretmenlerin karşılaştığı sorunlar ve çözüm önerileri. *Uluslararası Türk Eğitim Bilimleri Dergisi*, 2(2), 197-223. 01 Mayıs 2021 tarihinde <https://dergipark.org.tr/tr/pub/goputeb/issue/7322/95820> adresinden erişildi.
- Baughman, N., Prescott, S. & Rooney, R. (2020). The prevention of anxiety and depression in early childhood. *Frontiers In Psychology*, 11, 1664-1078. doi: 10.3389/fpsyg.2020.517896
- Baydan, Y. (2020). Okul Öncesi Eğitimde Eğitsel Rehberlik. H. Demircioğlu ve C. Gençoğlu (Ed.), *Okul Öncesi Eğitimde Rehberlik* içinde (32-57). Ankara: Pegem Akademi.

- Bendova, P., Cechackova, M. ve Sadkova, L. (2014). Inclusive education of pre-school children with special educational needs in kindergartens. *Procedia - Social and Behavioral Sciences*, 112, 1014–1021. doi: 10.1016/j.sbspro.2014.01.1263
- Bölükbaşı Macit, Z. (2014). *60-72 Aylık Çocuklar İçin Aile Katımlı Gelişimsel Rehberlik Programı Tasarısı*. Doktora Tezi. Malatya İnönü Üniversitesi, Malatya.
- Büyükşahin Çevik, G. (2017). Examining pre-school teachers and parents views on counseling and guidance services in pre-school education. *International Journal of Evaluation and Research in Education (IJERE)*, 6(3), 207-215. doi: 10.11591/ijere.v6i3.7639
- Callanan J, Signal T & McAdie T. (2021) What is my child telling me? Reducing stress, increasing competence and improving psychological well-being in parents of children with a developmental disability. *Research in Developmental Disabilities*, 114, 1-8. doi: 10.1016/j.ridd.2021.103984.
- Camadan, F. (2020). Okul Öncesi Eğitimde Bireyi Tanıma Teknikleri. H. Demircioğlu ve C. Gençoğlu (Ed.), *Okul Öncesi Eğitimde Rehberlik içinde* (254-292). Ankara: Pegem Akademi.
- Cinamon R. G. & Dan O. (2010). Parental attitudes toward preschoolers' career education: A mixed-method study. *Journal of Career Development*, 37(2), 519-540. doi:10.1177/0894845309357050
- Creswell, J. W. & Clark, V. L. P. (2016). *Designing And Conducting Mixed Methods Research*. New York: Sage.
- Creswell, J.W. & Poth, C.N. (2016). *Qualitative Inquiry And Research Design: Choosing Among Five Approaches*. USA: SAGE.
- Correia, K. & Marques-Pinto, A. (2016). Adaptation in the transition to school: Perspectives of parents, preschool and primary school teachers. *Educational Research*. 58. 1-18. doi: 10.1080/00131881.2016.1200255.
- Cüceloğlu, D. (2014). *Savaşçı* (50. Baskı). İstanbul: Remzi.
- Çakmak Güleç, H. (2011). Okul Öncesi Eğitimin Temel İlkeleri. G. Haktanır (Ed.), *Okul Öncesi Eğitime Giriş içinde* (131-158). Ankara: Anı.
- Çakmak, T. ve Yılmaz, B. (2009). Okul öncesi dönem çocuklarının okuma alışkanlığına hazırlık durumları üzerine bir araştırma: Hacettepe Üniversitesi Beytepe Anaokulu örneği. *Türk Kütüphaneciliği*, 23(3), 489-509. 06 Nisan 2021 tarihinde <https://dergipark.org.tr/en/pub/tk/issue/48915/623741> adresinden erişildi.
- Çelebi Öncü, E. ve Ünlüer, E. (2018). Okul Öncesi Öğretmeninin Özellikleri. İ. Ulutaş ve S. Demiriz (Ed.), *Erken Çocukluk Eğitimine Giriş içinde* (252-271). Ankara: Pegem Akademi.
- Çelik, M. ve Gündoğdu, K. (2010). Türkiye'de okulöncesi eğitimin tarihsel gelişimi. *Atatürk Üniversitesi Kazım Karabekir Eğitim Fakültesi Dergisi*, 16, 172-190 . 09.05.2021 tarihinde <https://dergipark.org.tr/tr/pub/ataunikkefd/issue/2777/37238> adresinden erişildi.
- Çetinkaya Yıldız, E., Derin, S. ve Boran, M. (2018). Ortaokul ve lise öğrencilerinin psikolojik danışma ve rehberlik ihtiyaçları. *Mehmet Akif Ersoy Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 47, 57-84. doi: 10.21764/maeuefd.397273

- Dalçıçek, E. (2016). *Okul Öncesi Eğitim Kurumlarında ve İlkokul Kademesinde Görev Yapan Rehber Öğretmenlerin Mesleki Doyumlarının Karşılaştırılması*. Yüksek Lisans Tezi. Yüzüncü Yıl Üniversitesi, Van.
- Dilekmen, M. (2019). Okul Psikolojik Danışma ve Rehberlik Hizmetleri. C. Şahin (Ed.), *Psikolojik Danışma ve Rehberlik* içinde (67-89). Ankara: Pegem Akademi.
- Dursun, A. (2018). *Velilerin Anaokulu Rehberlik Hizmetlerinden Beklentileri*. Yüksek Lisans Tezi. Okan Üniversitesi, İstanbul.
- Ekinci Vural, D. (2006). *Okul Öncesi Eğitim Programındaki Duyuşsal ve Sosyal Becerilere Yönelik Hedeflere Uygun Olarak Hazırlanan Aile Katımlı Sosyal Beceri Eğitimi Programının Çocuklarda Sosyal Becerilerin Gelişimine Etkisi*. Yüksek Lisans Tezi. Dokuz Eylül Üniversitesi, İzmir.
- Eleni, N. (2021). Preschool educators' views on supporting children with mental health issues in early childhood education. *European Journal of Education Studies*, 8(3), 183-192. doi: <http://dx.doi.org/10.46827/ejes.v8i3.3613>
- Ercan, L. ve Şahin, S. (2019). Çağdaş Eğitimde Öğrenci Kişilik Hizmetleri Psikolojik Danışma ve Rehberlik. C. Şahin (Ed.), *Psikolojik Danışma ve Rehberlik* içinde (3-35). Ankara: Pegem Akademi.
- Erdem, A. (2020). Okul Öncesi Eğitimde Aile Rehberliği ve Danışmanlığı. H. Demircioğlu ve C. Gençoğlu (Ed.), *Okul Öncesi Eğitimde Rehberlik* içinde (340-364). Ankara: Pegem Akademi.
- Eren, R. (2014). *Milli Eğitim Bakanlığı'na Bağlı Resmi ve Bağımsız Anaokullarındaki Rehberlik Ve Psikolojik Danışma Faaliyetlerinin İncelenmesi*. (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Necmettin Erbakan Üniversitesi, Konya.
- Erkan, S. (2014). *Okul Psikolojik Danışma ve Rehberlik Programlarının Hazırlanması* (5. Baskı). Ankara: Pegem Akademi.
- Fallon, P. (2008). Life events; their role in onset and relapse in psychosis, research utilizing semi-structured interview methods: A literature review. *Journal Of Psychiatric And Mental Health Nursing*, 15(5), 386-392. doi: 10.1111/j.1365-2850.2007.01244.x
- Fine, M. J., & Gardner, P. A. (1991). Counseling and education services for families: An empowerment perspective. *Elementary School Guidance & Counseling*, 26(1), 33-44. 12 Mayıs 2021 tarihinde <https://www.jstor.org/kararlı/42868990> adresinden erişildi.
- Fitzpatrick, O., Carson, A. & Weisz, J. (2020). Using mixed methods to identify the primary mental health problems and needs of children, adolescents, and their caregivers during the coronavirus (COVID-19). *Child Psychiatry and Human Development*. doi: 10.1007/s10578-020-01089-z.
- Fojkar, M. D. & Skubic, D. (2017). Pre-service preschool teachers' beliefs about foreign language learning and early foreign language teaching in Slovenia. *Center for Educational Policy Studies Journal*, 7(4), 85-104.
- Gencoglu, C., Demirtas-Zorbaz, S., Demircioglu, H. & Ekin, S. (2019). Psychological counseling and guidance services in early childhood education. *Educational Policy Analysis and Strategic Research*, 14(1), 6-23. doi: 10.29329/epasr.2019.186.1

- Gençtanırım Kurt, D. (2020). Okul Öncesi Eğitimde Kişisel Rehberlik. H. Demircioğlu ve C. Gençoğlu (Ed.), *Okul Öncesi Eğitimde Rehberlik içinde* (62-81). Ankara: Pegem Akademi.
- Gottfredson, L. S. (2005). Applying Gottfredson's Theory of Circumscription and Compromise in Career Guidance and Counseling. In S. D. Brown & R. W. Lent (Ed.), *Career development and counseling: Putting theory and research to work*, 71–100. John Wiley & Sons, Inc.
- Gray, K. & Tonge, B. (2001), Are there early features of autism in infants and preschool children? *Journal of Paediatrics and Child Health*, 37(3), 221-226. 16 Mayıs 2021 tarihinde <https://doi.org/10.1046/j.1440-1754.2001.00653.x> adresinden erişildi.
- Güven, M., Özhan, M., Kaynak, S. ve Kurt Demirbaş, N. (2018). Türk Psikolojik Danışma ve Rehberlik Dergisi ile Journal of Counselling Psychology'deki araştırma eğilimleri. *Türk Psikolojik Danışma ve Rehberlik Dergisi*, 8(49), 193-208. 15 Mayıs 2021 tarihinde <https://dergipark.org.tr/tr/pub/tpdrd/issue/40627/487350> adresinden erişildi.
- Hackney, H. & Cormier, S. (2008). *Psikolojik danışma İlke ve Teknikleri: Psikolojik Yardım Süreci El Kitabı*. (çev. T. Ergene ve S. Aydemir Sevim). Ankara: Mentis. (Eserin orijinali 2005'de yayınlandı).
- Haktanır, G. ve Akgün, E. (2020). Aile Görüşmeleri. Z. F. Temel (Ed.), *Aile Eğitimi ve Erken Çocukluk Eğitiminde Aile Katılım Çalışmaları* (6. Baskı) içinde (199-218). Ankara: Anı.
- Hamamcı, Z. (2014). Okul Öncesinde Rehberlik ve Psikolojik Danışma Hizmetleri. Z. F. Temel, P. Bayhan ve A. Köksal Akyol (Ed.), *Her Yönüyle Okul Öncesi Eğitim 7* içinde (275-287). Ankara: Hedef.
- Han, S.S., Catron, T., Weiss, B. & Marciel K.K. (2005). A teacher-consultation approach to social skills training for pre-kindergarten children: Treatment model and short-term outcome effects. *Journal of Abnorm Child Psychol*, 33, 681–693. doi: <https://doi.org/10.1007/s10802-005-7647-1>
- Hardiyanti, D. (2017). Implementation of guidance and counseling in terms of increasing social behavior capability of children 3-5 years in kindergarten Belia Ikip Veteran Semarang. *Indonesian Journal of Early Childhood Education Studies*, 6(2), 74-78. doi: 10.15294/ijeces.v6i2.20189
- Harkins, M. A. (2001). Developmentally appropriate career guidance: Building concepts to last a lifetime. *Early Childhood Education Journal*, 28, 169–174. 17 Mayıs 2021 tarihinde <https://doi.org/10.1023/A:1026543201937> adresinden erişildi.
- Haskan Avcı, Ö. (2020). Okul Öncesi Eğitimde Cinsiyet Eşitliği. H. Demircioğlu ve C. Gençoğlu (Ed.), *Okul Öncesi Eğitimde Rehberlik içinde* (294-332). Ankara: Pegem Akademi.
- Herdem, F. ve Bozgeyikli, H. (2016). İlköğretime devam eden parçalanmış ve tam aile çocuklarının rehberlik ihtiyaçlarının karşılaştırmalı olarak incelenmesi. *OPUS Uluslararası Toplum Araştırmaları Dergisi*, 3(4), 7-35. 18 Nisan 2021 tarihinde <https://dergipark.org.tr/tr/pub/opus/issue/22692/242275> adresinden erişildi.
- Hiatt, R. (2005). *The Measurement Of Need For Pre-Kindergarten Guidance And Counseling in Missouri: A Pilot Study*. Unpublished Doctoral Dissertation. University of Missouri, Columbia.

- Işiker, M. (2019). *Okul Öncesi Öğretmenlerinin Bazı Özelliklerinin Rehberlik Yeterlilikleriyle İlişkisi*. Yüksek Lisans Tezi. Çukurova Üniversitesi, Adana.
- Ivanova, E. Y. & Antonov, Y. E. (2018). Early career guidance as an innovative form of advancing self-determination preschoolers. *In Power, Violence and Justice: Reflections, Responses and Responsibilities*. View from Russia, 218-231.
- Kanak, M., Ersoy, M. ve Yerliyurt, N. S. (2018). Okul öncesinde rehberlik hizmetlerinin gerekliliğinin rehber öğretmen görüşleri doğrultusunda değerlendirilmesi. *EKEV Akademi Dergisi*, 22(76), 187-208. doi: 10.17753/Ekev981
- Karasar, N. (2008). *Bilimsel Araştırma Yöntemi* (18. Baskı). Ankara: Nobel.
- Kardeş, S. (2014). *Okul Öncesi Eğitim Kurumu Yönetici ve Öğretmenlerinin Rehber Öğretmenlerin Rollerine İlişkin Algılarının İncelenmesi*. (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Hacettepe Üniversitesi, Ankara.
- Keenan, K. & Wakschlag, L. (2000). More than the terrible twos: The nature and severity of behavior problems in clinic-referred preschool children. *Journal of abnormal child psychology*, 28, 33-46. doi: 10.1023/A:1005118000977
- Keenan, K. & Wakschlag, L. (2002). Can a valid diagnosis of disruptive behavior disorder be made in preschool children? *The American Journal Of Psychiatry*, 159, 351-358. doi: 10.1176/appi.ajp.159.3.351
- Kesici, Ş. (2007a). Ortaöğretim öğrencilerinin anne baba tutumlarının ve rehberlik ihtiyaçlarının mesleki karar verme zorluklarını yordaması. *Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 18, 329-339. 18 Mayıs 2021 tarihinde <https://dergipark.org.tr/en/pub/susbed/issue/61794/924242> adresinden erişildi.
- Kesici, Ş. (2007b). Şube rehber öğretmenlerinin görüşlerine göre 6., 7. ve 8. sınıf öğrencilerinin rehberlik ve danışma ihtiyaçları. *Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 17, 365-383. 18 Mayıs 2021 tarihinde <https://dergipark.org> adresinden erişildi.
- Koçyiğit, S. (2015). Anasınıflarında kaynaştırma eğitimi uygulamalarına ilişkin öğretmen-rehber öğretmen ve ebeveyn görüşleri. *Uluslararası Türkçe Edebiyat Kültür Eğitim Dergisi*, 4(1), 391-415. 14 Mayıs 2021 tarihinde <https://dergipark.org.tr/en/download/article-file/137009> adresinden erişildi.
- Koçyiğit, S. ve Karakuzu, E. (2016). Ebeveyn Destekli İlkokula Hazırlık Programı'nın (EDİHP) okul öncesi dönem çocuklarının ilkokula hazır bulunuşluğuna etkisi. *Uluslararası Erken Çocukluk Eğitimi Çalışmaları Dergisi*. 1(1). 84-102. 19 Mayıs 2021 tarihinde <http://ijeces.hku.edu.tr/en/download/article-file/155148> adresinden erişildi.
- Korkut Owen, F. (2020). *Okul Temelli Önleyici Rehberlik ve Psikolojik Danışma*. Ankara: Anı.
- Köksal Akyol, A. (2014). Okul Öncesi Eğitimin Amaçları ve İlkeleri. Z. F. Temel, P. Bayhan ve A. Köksal Akyol (Ed.), *Her Yönüyle Okul Öncesi Eğitim 7* içinde (169-176). Ankara: Hedef.
- Kuru Turaşlı, N. (2011). Okul Öncesi Eğitimin Tanımı Kapsamı ve Önemi. G. Haktanır (Ed.), *Okul Öncesi Eğitime Giriş* içinde (1-23). Ankara: Anı.
- Kuş, E. (2003). *Nicel-Nitel Araştırma Teknikleri*. Ankara: Anı.
- Kuzgun, Y. (2000). *Rehberlik ve Psikolojik Danışma* (8. Baskı). Ankara: ÖSYM.

- Kuzgun, Y. (2006). İlköğretimde rehberlik. *Hacettepe Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 8(8), 39-42.
- Lukaşova, Y. & Hnizdilova, O. (2020). Use of didactic games in the process of professional guidelines for preschoolers. *Theory And Practice Of Teaching And Education*, 75-76. doi: <https://doi.org/10.33989/2524-2474.2020.75-76.226357>
- Lillard, P. P. & Lillard Jessen, L. (2015). *Doğumdan İtibaren Montessori*. A. Kuzucan (Çev.). İstanbul: Kaknüs.
- Lunenburg, F. C. (2010). School guidance and counseling services. *Journal of Guidance and Counselling*, 1(10), 1-9.
- MEB (1974). IX. Milli Eğitim Şurası. 11 Mayıs 2021 tarihinde <https://ttkb.meb.gov.tr/www/gecmisten-gunumuze-mill-egitim-sralari/icerik/328> adresinden erişildi.
- MEB (2012). *Okul Öncesi Eğitimde Rehberlik Programı*. Ankara.
- MEB (2013). *Okul Öncesi Eğitim Programı*, Ankara.
- MEB (2015). Okullarda Rehberlik ve Psikolojik Danışma Hizmetleri Kılavuzu. 25 Mayıs 2021 tarihinde https://orgm.meb.gov.tr/meb_iys_dosyalar/2015_08/20051746_rehberlik_klavuzu2.pdf adresinden erişildi.
- MEB (2017). *Rehberlik Hizmetleri Yönetmeliği*, Ankara. 18 Nisan 2020 tarihinde https://orgm.meb.gov.tr/meb_iys_dosyalar/2017_11/10113305_yeni_rehbrlk_yon.pdf adresinden erişildi.
- MEB (2020). *Millî Eğitim Bakanlığı Rehberlik ve Psikolojik Danışma Hizmetleri Yönetmeliği*, Ankara.
- MEB (2020). *Sınıf Rehberlik Programı (Okul Öncesi, İlkokul, Ortaokul ve Ortaöğretim/Lise)*. Ankara.
- MEGEP (2011). *Erken Çocukluk Eğitiminde Temel İlkeler*. Ankara: MEB.
- Merriam, S. B. (2013). *Nitel Araştırma Desen Ve Uygulama İçin Bir Rehber*. S. Turan (Çev.). Ankara: Nobel.
- Miles, M. B. & Huberman, A. M. (1994). *Qualitative Data Analysis: An Expanded Sourcebook*. (2nd ed). Thousand Oaks, CA: Sage.
- Missouri Center of Career Education (2006). Missouri Comprehensive Guidance Program Content Standards Grade Level Expectations (GLE). 04 Mayıs 2021 tarihinde <http://www.missouricareereducation.org/project/guidegle> adresinden erişildi.
- Montessori, M. (2015). *Emici Zihin*. O. Gündüz (Çev.). İstanbul: Kaknüs.
- Mutlu Çaykuş, T. (2020). Okul Öncesi Dönem Zorlu Yaşam Olaylarına Psikososyal Müdahale. H. Demircioğlu ve C. Gençoğlu (Ed.), *Okul Öncesi Eğitimde Rehberlik* içinde (223-251). Ankara: Pegem Akademi.
- Nastasi, B. (2015). Study notes: qualitative research: sampling ve sample size considerations. 04 Mayıs 2021 tarihinde <https://www.scribd.com/document/282765315/Quality-Sample-Size> adresinden erişildi.

- Ocak, İ. ve Korkmaz, Ç. (2018). Fen bilimleri ve okul öncesi öğretmenlerinin okul dışı öğrenme ortamları hakkındaki görüşlerinin incelenmesi. *Uluslararası Alan Eğitimi Dergisi*, 4(1), 18-38. 12 Mart 2021 tarihinde <https://dergipark.org.tr/en/pub/ijofe/issue/37692/399111> adresinden erişildi.
- OECD (2017). Education at a glance 2017: OECD indicators. *Paris: OECD Publishing*. 14 Mayıs 2020 tarihinde <https://doi.org/10.1787/19991487> adresinden erişildi.
- Oktay, A. (1990). Türkiye’de okul öncesi eğitimi. *M. Ü. Atatürk Eğitim Fakültesi Eğitim Bilimleri Dergisi*, 2(2), 151-160. 09 Mayıs 2021 tarihinde <https://dergipark.org.tr/tr/pub/maruaebd/issue/351/1949> adresinden erişildi.
- Önder, A. & Gülay, H. (2010). Reliability and validity of the teacher rating scale of school adjustment for 5-6 years of children. *International Online Journal of Educational Sciences*, 2(1), 204-224.
- Özbek, Ö. Y. (2011). *60-72 Aylık Çocuklara Uygulanan Aile Katılımlı İlköğretime Hazırlık Programının Çocukların İlköğretime Hazır Bulunuşluk Düzeyine Etkisi*. Yüksek Lisans Tezi. Marmara Üniversitesi, İstanbul.
- Özkan, S. (2019). Erken Çocuklukta Problem Davranışlar ve Çözüm Yolları. Ş. Karaköse (Ed.), *Okul Öncesi Çocuk Psikolojisi ve Din Eğitimi* (7. Baskı) içinde (25-40). İstanbul: Tedef.
- Özoğlu, S. Ç. (1994). *Eğitimde Rehberlik ve Psikolojik Danışma* (3. Baskı). Ankara: Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Fakültesi Yayınları No:203.
- Rubtsov, R. R. & Yudina, E. G. (2010). Current problems of preschool education. *Preschool education today: New challenges, New Approaches*, 5-15.
- Santrock, J. W. (2014). *Life-Span Development*. G. Yüksel (Çev.). Ankara: Nobel.
- Seçer, İ., Ay, İ., Ozan, C. ve Yılmaz, B. Y. (2014). Research trends in the field of guidance and psychological counseling: A content analysis. *Turkish Psychological Counseling and Guidance Journal*, 5(41), 49-60. 08 Mayıs 2021 tarihinde <https://dergipark.org.tr/tr/pub/tpdrd/issue/21461/229949> adresinden erişildi.
- Seçer, Z. ve Yalman, D. (2010). *Erken Çocukluk Eğitime Giriş Ders Notu*, İstanbul: İstanbul Üniversitesi Açık ve Uzaktan Eğitim Fakültesi. 10 Mayıs 2021 tarihinde http://auzefkitap.istanbul.edu.tr/kitap/cocukgelisimilisans_ao/erkencocuklukegiris.pdf adresinden erişildi.
- Sew Kim, L., Kok, J. K. & Lee, M. (2013). A holistic approach to school-based counselling and guidance services in Malaysia. *School Psychology International*, 34, 190-201. doi: 10.1177/0143034312453398.
- Sheridan, S. M. & Kratochwill, T. R. (1992). Behavioral parent-teacher consultation: Conceptual and research considerations. *Journal of School Psychology*, 30(2), 117-139. 21 Nisan tarihinde [https://doi.org/10.1016/0022-4405\(92\)90025-Z](https://doi.org/10.1016/0022-4405(92)90025-Z) adresinden erişildi.
- Siegel, D. J. ve Bryson, T. P. (2019). *The Whole-Brain Child*. H. Ünlü Haktanır (Çev.). İstanbul: Koridor.
- Slavoljub, H. & Nebojsa, J. (2019). Technology addiction in children. *Edukacija–Technika–Informatyka*, 2(28), 239–244. doi: 10.15584/eti.2019.2.35

- Stein, D. J. (2007). Is prevention of and early intervention for anxiety disorders possible? *Curr Psychiatry Rap*, 9, 269-270. 10 Mayıs 2020 tarihinde <https://doi.org/10.1007/s11920-007-0031-9> adresinden erişildi.
- Sürücü, A. (2019). Psikolojik Danışma ve Rehberlikte Başlıca Hizmet Türleri. C. Şahin (Ed.), *Psikolojik Danışma ve Rehberlik* içinde (37-64). Ankara: Pegem Akademi.
- Şeker, P. T. (2018). Okul Öncesi Öğretmenin Özelliği. İ. Ulutaş ve S. Demiriz (Ed.), *Erken Çocukluk Eğitimine Giriş* içinde (230-247). Ankara: Pegem Akademi.
- Şirin, S. (2019). *Yetişin Çocuklar: Bebeklikten Ergenliğe Çocuk Yetiştirme Klavuzu*. İstanbul: DK.
- Tagay, Ö. (2020). Okul Öncesi Eğitimde Davranış Problemleri-Önleyici ve Müdahale Edici Yaklaşımlar. H. Demircioğlu ve C. Gençoğlu (Ed.), *Okul Öncesi Eğitimde Rehberlik* içinde (198-218). Ankara: Pegem Akademi.
- Tan, H. (1993). Okul rehberlik programında danışman-öğretmen-yönetmen üçgeni. *Marmara Üniversitesi Atatürk Eğitim Fakültesi Eğitim Bilimleri Dergisi*, 5, 129-135.
- Tan, H. (2000). *Psikolojik Danışma ve Rehberlik Teory ve Uygulama* (3. Baskı). İstanbul: MEB.
- TEDMEM (2018). 2017 Eğitim Değerlendirme Raporu, Türk Eğitim Derneği, Ankara.
- Tekin, G. (2012). Counseling and guidance services in early childhood education: The case of public preschools in Malatya, Turkey. *US-China Education Review*, 10, 875-880.
- Tezel Şahin, F. ve Özyürek, A. (2011). Anne Baba Eğitimi Ve Okul Öncesinde Aile Katılımı. İstanbul: Morpa.
- Topçu, E. ve Nazlı, S. (2018). Veli oryantasyon programının okul öncesi öğrencilerinin okula uyumuna etkisi. *Aile Psikolojik Danışmanlığı Dergisi*, 1(1), 1-20. 24 Nisan 2021 tarihinde <https://dergipark.org.tr/en/pub/apdad/issue/41936/487310> adresinden erişildi.
- Topham, G. L., Messmore, C. P. & Sesemann, E. M. (2020). Systemic Interventions for Problems Emerging in Early Childhood. *The Handbook of Systemic Family Therapy*, 4, 87-116. doi: <https://doi.org/10.1002/9781119438519.ch37>
- Toran, M. (2012). Çocukluğun ve Erken Çocukluk Eğitiminin Tarihi ve Kuramsal Temelleri. N. Avcı ve M. Toran (Ed.), *Okul Öncesi Eğitime Giriş* içinde (1-19). Ankara: Eğiten Kitap.
- Tseng A. G. & Biagioli F. E. (2009). Counseling on early childhood concerns: Sleep issues, thumb sucking, picky eating, and school readiness. *Am Fam Physician*, 80(2), 139-42.
- Ulaş Kılıç, Ö. ve Demirtaş Zorbaz, S. (2020). Okul Öncesi Eğitimde Mesleki Rehberlik. H. Demircioğlu ve C. Gençoğlu (Ed.), *Okul Öncesi Eğitimde Rehberlik* içinde (84-114). Ankara: Pegem Akademi.
- UNICEF (2004). Çocuk Haklarına Dair Sözleşme. Ankara: UNICEF Türkiye, 09 Mayıs 2021 tarihinde https://www.unicefturk.org/public/uploads/files/UNICEF_CocukHaklarınaDairSozlesme.pdf adresinden erişildi.

- Ural, O. ve Ramazan, O. (2007). Türkiye’de Okul Öncesi Eğitim ve İlköğretim Sistemi. S. Özdemir, H. Bacanlı ve M. Sözer (Ed.), *Türkiye’de Okul Öncesi Eğitimin Dünü ve Bugünü* içinde (11-61). Ankara: Türk Eğitim Derneği.
- Watkins, M. W., Crosby, E. G. & Pearson, J. L. (2001). Role of the school psychologist: Perceptions of school staff. *School Psychology International-School Psychol Int*, 22(1), 64-73. doi:10.1177/01430343010221005
- Yavuzer, H. (2007). *Çocuğu Tanımak ve Anlamak*. İstanbul: Remzi.
- Yazgünoğlu, S. S. (2012). *Okul ve Sınıf Rehber Öğretmenlerinin İlköğretim ve Ortaöğretim Kurumları Sınıf Rehberlik Programına İlişkin Görüşleri*. Yüksek Lisans Tezi. Hacettepe Üniversitesi, Ankara.
- Yerlikaya, İ., Sak, R. ve Şahin Sak, İ. T. (2014). Okul öncesi eğitimde psikolojik danışma ve rehberlik hizmetleri: Okul öncesi öğretmen adayları ve psikolojik danışman adaylarının görüşleri. *Uşak Üniversitesi Eğitim Bilimleri Dergisi*, 7(2), 286-299. 29 Nisan 2020 tarihinde <https://dergipark.org.tr/en/download/article-file/202212> adresinden erişildi.
- Yeşilyaprak, B. (2003). *Eğitimde Rehberlik Hizmetleri Gelişimsel Yaklaşım*. Ankara: Nobel.
- Yeşilyaprak, B. (2013). *21. Yüzyılda Eğitimde Rehberlik Hizmetleri* (22. Baskı). Ankara: Nobel.
- Yıldırım, A. ve Şimşek, H. (2018). *Sosyal Bilimlerde Nitel Araştırma Yöntemleri* (11. Baskı). Ankara: Seçkin.
- Yıldız Demirci, F., Yıldız, S. ve Yıldız Bıçakçı, M. (2018). Gelişim Özellikleri. İ. Ulutaş ve S. Demiriz (Ed.), *Erken Çocukluk Eğitimine Giriş* içinde (142-175). Ankara: Pegem Akademi.
- Yılmaz Topuz, G. ve Erbil Kaya, Ö. M. (2016). Okulöncesi eğitim öğretmenlerinin çocukları tanıma ve değerlendirme amaçlı yapılan çalışmalara ilişkin görüşleri. *Anadolu Journal of Educational Sciences International*, 6(1), 27-62.
- Yoo, J. E. ve Moon, S. M. (2006). Counseling needs of gifted students: An analysis of intake forms at a university-Based counseling center. *Gifted Child Quarterly*, 50 (1), 52-61. 25 Nisan 2020 tarihinde <https://doi.org/10.1177/001698620605000106> adresinden erişildi.
- Yüksel, A. N. (2020). Nitel Bir Araştırma Tekniği Olarak: Görüşme. *Social Sciences Studies Journal (SSSJJournal)*, 56, 547-552. doi: 10.26449/sss.2099.
- Yüksel, M., Küçükoğlu, E., Ünsal, F. Ö. & Şallı, D., (2014). The development and implementation of a guidance counseling program aiming to support 54-66 months old children's development level and readiness for primary school. *International Journal on New Tren*, 5(3), 13-25.
- Yüksel Şahin, F. (2009). The evaluation of counseling and guidance services based on teacher views and their prediction based on some variables. *International Journal of Instruction*, 2 (1), 59-76.

EKLER

Ek 1: Psikolojik Danışman Görüşme Formu

OKUL ÖNCESİ EĞİTİMDE PSİKOLOJİK DANIŞMA VE REHBERLİK İHTİYAÇLARININ BELİRLENMESİ

Sayın katılımcı;

Bu görüşme formu okul öncesi eğitimde psikolojik danışma ve rehberlik ihtiyaçlarını belirlemek amacıyla hazırlanmıştır. Çalışmanın amacına ulaşabilmesi adına vereceğiniz cevapların samimi ve objektif olması önem taşımaktadır. Elde edilen bilgiler sadece bilimsel amaçlı kullanılacak olup size ait olan kişisel bilgiler farklı bir amaçla başka kişilerle paylaşılmayacaktır. Çalışmamıza sağladığınız destek için çok teşekkür ederim.

Okul Öncesi Öğretmeni

Sema BALABAN GÖNEN

Ahi Evran Üniversitesi Sosyal Bilimleri Enstitüsü

Eğitim Bilimleri Anabilim Dalı Yüksek Lisans Öğrencisi

Cinsiyetiniz:

- Kadın
- Erkek

Yaşınız:

- 18-25
- 25-35
- 36-45
- 46+

Eğitim Düzeyiniz:

- Lisans
- Yüksek Lisans
- Doktora

Mesleğinizde kaç yıldır görev yapıyorsunuz?

.....

Okul öncesi eğitimde kaç yıldır görev yapıyorsunuz?

.....

- 1. Okul öncesi eğitimde eğitsel rehberlik hizmetleri ile ilgili hangi çalışmalara yer veriyorsunuz?**

.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....

- 2. Okul öncesi eğitimde kişisel-sosyal rehberlik hizmetleri ile ilgili hangi çalışmalara yer veriyorsunuz?**

.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....

- 3. Okul öncesi eğitimde mesleki rehberlik hizmetleri ile ilgili hangi çalışmalara yer veriyorsunuz?**

.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....

- 4. Okul öncesi eğitimde çocukların eğitsel rehberlik alanında nelere ihtiyacı olduğunu düşünüyorsunuz?**

.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....

5. Okul öncesi eğitimde çocukların kişisel rehberlik alanında nelere ihtiyacı olduğunu düşünüyorsunuz?

.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....

6. Okul öncesi eğitimde çocukların mesleki rehberlik alanında nelere ihtiyacı olduğunu düşünüyorsunuz?

.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....

Ek 2: Okul Öncesi Öğretmeni Görüşme Formu

OKUL ÖNCESİ EĞİTİMDE PSİKOLOJİK DANIŞMA VE REHBERLİK İHTİYAÇLARININ BELİRLENMESİ

Sayın katılımcı;

Bu görüşme formu okul öncesi eğitimde psikolojik danışma ve rehberlik ihtiyaçlarını belirlemek amacıyla hazırlanmıştır. Çalışmanın amacına ulaşabilmesi adına vereceğiniz cevapların samimi ve objektif olması önem taşımaktadır. Elde edilen bilgiler sadece bilimsel amaçlı kullanılacak olup size ait olan kişisel bilgiler farklı bir amaçla başka kişilerle paylaşılmayacaktır. Çalışmamaya sağladığınız destek için çok teşekkür ederim.

Okul Öncesi Öğretmeni

Sema BALABAN GÖNEN

Ahi Evran Üniversitesi Sosyal Bilimleri Enstitüsü

Eğitim Bilimleri Anabilim Dalı Yüksek Lisans Öğrencisi

Cinsiyetiniz:

- Kadın
- Erkek

Yaşınız:

- 18-25
- 25-35
- 36-45
- 46+

Eğitim Düzeyiniz:

- Lisans
- Yüksek Lisans
- Doktora

Mesleğinizde kaç yıldır görev yapıyorsunuz?

.....

1. Okul öncesi eğitimde eğitsel rehberlik hizmetleri ile ilgili hangi çalışmalara yer veriyorsunuz?

.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....

2. Okul öncesi eğitimde kişisel-sosyal rehberlik hizmetleri ile ilgili hangi çalışmalara yer veriyorsunuz?

.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....

3. Okul öncesi eğitimde mesleki rehberlik hizmetleri ile ilgili hangi çalışmalara yer veriyorsunuz?

.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....

4. Okul öncesi eğitimde çocukların eğitsel rehberlik alanında nelere ihtiyacı olduğunu düşünüyorsunuz?

.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....

5. Okul öncesi eğitimde çocukların kişisel rehberlik alanında nelere ihtiyacı olduğunu düşünüyorsunuz?

.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....

6. Okul öncesi eğitimde çocukların mesleki rehberlik alanında nelere ihtiyacı olduğunu düşünüyorsunuz?

.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....

Ek 3: Veli Görüşme Formu

OKUL ÖNCESİ EĞİTİMDE PSİKOLOJİK DANIŞMA VE REHBERLİK İHTİYAÇLARININ BELİRLENMESİ

Sayın katılımcı;

Bu görüşme formu okul öncesi eğitimde psikolojik danışma ve rehberlik ihtiyaçlarını belirlemek amacıyla hazırlanmıştır. Çalışmanın amacına ulaşabilmesi adına vereceğiniz cevapların samimi ve objektif olması önem taşımaktadır. Elde edilen bilgiler sadece bilimsel amaçlı kullanılacak olup size ait olan kişisel bilgiler farklı bir amaçla başka kişilerle paylaşılmayacaktır. Çalışmamaya sağladığınız destek için çok teşekkür ederim.

Okul Öncesi Öğretmeni

Sema BALABAN GÖNEN

Ahi Evran Üniversitesi Sosyal Bilimleri Enstitüsü

Eğitim Bilimleri Anabilim Dalı Yüksek Lisans Öğrencisi

Cinsiyetiniz:

- Kadın
- Erkek

Yaşınız:

- 18-25
- 25-35
- 36-45
- 46+

Eğitim Düzeyiniz:

- İlköğretim
- Ortaöğretim
- Lise ve dengi
- Lisans
- Yüksek Lisans
- Doktora

Mesleğiniz:

- Memur
- Öğretmen
- Sağlık Personeli
- Polis, Asker vb.
- Esnaf
- Serbest Çalışan
- Emekli
- Diğer

Gelir Düzeyiniz:

- Düşük
- Orta
- Üst

Çocuk Sayınız:

.....

1. Okul öncesi eğitimde çocuğunuzun akademik alandaki gelişimine yönelik ne tür rehberlik hizmetlerinden yararlandınız/yararlanıyorsunuz?

.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....

2. Okul öncesi eğitimde mesleki gelişimini desteklemeye yönelik hangi rehberlik hizmetlerinden yararlandınız/yararlanıyorsunuz?

.....
.....
.....
.....
.....

.....
.....

3. Okul öncesi eğitimde kişisel-sosyal alana yönelik hangi rehberlik hizmetlerinden yararlandınız/yararlanıyorsunuz?

.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....

4. Çocuğunuzun şu anda sunulanlardan farklı olarak eğİtsel alanda ne tür rehberlik hizmetlerine ihtiyacı olduğunu düşünöyorsunuz?

.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....

5. Çocuğunuzun şu anda sunulanlardan farklı olarak kişisel-sosyal gelişiminin desteklenmesi adına ne tür rehberlik hizmetlerine ihtiyacı olduğunu düşünöyorsunuz?

.....
.....
.....
.....
.....
.....

6. Çocuğunuzun şu anda sunulanlardan farklı olarak mesleki gelişiminin desteklenmesi adına ne tür rehberlik hizmetlerine ihtiyacı olduğunu düşünöyorsunuz?

.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....

Ek 4: Etik Kurul Karar Formu

KIRŞEHİR AHI EVRAN ÜNİVERSİTESİ ETİK KURUL DEĞERLENDİRME VE KARAR FORMU

Değerlendirme Talebinde Bulunan Kişi/Kurum	Sema BALABAN GONEN		
Değerlendirme Başvuru Tarihi	31.12.2020		
Değerlendirilmesi Talep Edilen Eserin/Araştırmanın Adı	Okul Öncesi Eğitimde Psikolojik Danışma ve Rehberlik İhtiyaçları		
Değerlendirilmesi Talep Edilen Araştırma/Ölçekt/Anket/Görüşme Formu			
Değerlendirmeyi Yapan Etik Kurul	KIRŞEHİR AHI EVRAN ÜNİVERSİTESİ SOSYAL VE BEŞERİ BİLİMLER BİLİMSEL ARAŞTIRMA VE YAYIN ETİK KURULU		
Değerlendirme Toplantı Bilgileri	Yeri	Tarihi	Saati
	İktisadi ve İdari Bilimleri Fakültesi Dekanlığı Makam Odası	04.03.2021	13:00
Karar No	Karar Tarihi	04.03.2021	
	Karar No	2021/1/26	
Karar Sonucu	(X) Kabul	(X) Oybirliği	( ) Oy Çokluğu
	( ) Ret	( ) Oybirliği	( ) Oy Çokluğu

Etik Kurulumuz, yukarıda başvuru bilgileri yer alan eser/araştırma için toplanarak bilimsel araştırmalar ve yayın etiği açısından değerlendirme yapmış ve aşağıda gerekçesi açıklanan karar(lar)ı almıştır:

<u>Karar ve Gerekçesi</u>	
Sema BALABAN GONEN'e ait "Okul Öncesi Eğitimde Psikolojik Danışma ve Rehberlik İhtiyaçları" konulu proje araştırmasının bilimsel araştırmalar etiği açısından yapılan değerlendirmesinde kabulüne <i>Oy birliğiyle karar verilmiştir.</i>	
Etik Kurul Başkanı Prof. Dr. Nur ÇETİN	

Ek 5: Valilik Oluru

T.C.
KIRŞEHİR VALİLİĞİ
İl Millî Eğitim Müdürlüğü

Sayı : E-24512418-605.01-21249754
Konu : Sema BALABAN GÖNEN'in
Araştırma izni

25/02/2021

VALİLİK MAKAMINA

Kırşehir Ahi Evran Üniversitesi Öğrenci İşleri Daire Başkanlığının 11.02.2021 tarih ve 297917 sayılı yazıları ile; Sosyal Bilimler Enstitüsü Eğitim Bilimleri Anabilim Dalı/Rehberlik ve Psikolojik Danışmanlık Bilim Dalı Tezli Yüksek Lisans Programı 171155004 numaralı öğrencisi Sema BALABAN GÖNEN'in "Okul Öncesi Eğitiminde Psikolojik Danışma ve Rehberlik İhtiyaçları" konulu araştırmayı yapma isteği bildirilmektedir.

Sosyal Bilimler Enstitüsü Eğitim Bilimleri Anabilim Dalı/Rehberlik ve Psikolojik Danışmanlık Bilim Dalı Tezli Yüksek Lisans Programı 171155004 numaralı öğrencisi Sema BALABAN GÖNEN'in; il merkezdeki özel bağımsız anaokulu, özel anasınıfı, resmi bağımsız anaokulu, resmi anasınıflarında görev yapan öğretmen ve öğrenci velilerine, Milli Eğitim Bakanlığı Yenilik ve Eğitim Teknolojileri Genel Müdürlüğü'nün 21.01.2020 tarih 1563890 sayılı (2020/2 nolu genelge) emirleri doğrultusunda, araştırmanın, yüz yüze eğitim öğretime ara verilmesi göz önüne alınarak örgün eğitimin tam olarak başlamasıyla birlikte ilgili denetimi okul/kurum idaresinde olmak üzere, kurum faaliyetlerini aksatmadan, gönüllülük esasına göre ve araştırmacının sorumluluğunda, müdürlüğümüz tarafından mühürlenmiş anket formlarının uygulanması müdürlüğümüzce uygun görülmektedir.

Makamınızca da uygun görüldüğü takdirde olurlarınıza arz ederim.

Şevket KARADENİZ
İl Millî Eğitim Müdürü

OLUR

Adnan KAYIK
Vali a.
Vali Yardımcısı

Bu belge güvenli elektronik imza ile imzalanmıştır.

Adres : yenice mahallesi 182. sok. no:2 pk:40100 Merkez/KIRŞEHİR

Belge Doğrulama Adresi : <https://www.turkiye.gov.tr/meb-ebys>

Telefon No : 0 (386) 213 51 50

Bilgi için: Sevim AKGÜL-ŞEF

E-Posta: kirsehirmem@meb.gov.tr

Unvan : Veri Hazırlama ve Kontrol İşletmeni

Keş Adresi : meb@hs01.kep.tr

İnternet Adresi: kirsehirmeb.gov.tr Faks:3862131003

Bu evrak güvenli elektronik imza ile imzalanmıştır. <https://evraksorgu.meb.gov.tr> adresinden 215d-c2d6-3e01-8a5b-0cc1 kodu ile teyit edilebilir.

ÖZGEÇMİŞ

Kişisel Bilgiler

Adı, Soyadı: Sema BALABAN GÖNEN

Yabancı Dili: İngilizce

Eğitim Durumu

Lisans: Ahi Evran Üniversitesi, Sağlık Yüksekokulu, Çocuk Gelişimi

Yüksek Lisans: Ahi Evran Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Eğitim Bilimleri

Mesleki Deneyim

ASP Iğdır Kadın Konuk Evi Müdürlüğü	2017-2018
ASP Iğdır Çocuk Evleri Koordinasyon Merkezi	2018-2019
ASP Kırşehir Çocuk Destek Merkezi	2019-2019
Yahşihan Uğur Böceği Anaokulu	2019-2020
MKE Anaokulu	2020-Halen